

Onsdagen den 1 April 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades 3 protokollsutdrag för den 28 och protokollet för den 13 sistlidne Mars.

Upplästes tre protokoll af följande innehåll:

År 1868 den 31 Mars sammanträdde Kamrarnes valmän, för att, jemlikt 71 och 73 §§ Riksdags-ordningen, utse Riksdagens Fullmäktige uti Riksbanken, jemte suppleanter för dem; och befunnos, efter valförrättningarnes slut, hafva blifvit utsedde till:

Ordförande:

Herr Fähræus, Olof Immanuel, f. d. Statsråd med 46 röster.

Öfrige Fullmäktige:

Friherre Skogman, Carl Johan Alfred, Kapiten vid Kongl. Maj:ts Flottas Indragningsstat	med 48 röster.
Herr Uhr, Anders Wilhelm, Hemmansegare,	" 48 "
" Selander, Nils Haquin, Professor,	" 48 "
" Schwan, Johan Gustaf, Grosshandlande,	" 47 "
Grefve Lewenhaupt, Carl Magnus Casimir, Kapiten,	" 47 "
Herr Fröberg, Johan Erik, Grosshandlande,	" 26 "

Suppleanter:

Herr Lindroth, C. A., Grosshandlande	med 47 röster.
" Nordenfalk, Carl, vice Häradshöfding	" 46 "
Grefve Rosen, Fredrik Carl, f. d. Löjtnant	" 45 "

År 1868 den 31 Mars sammanträdde Kamrarnes valmän, för att, jemlikt 71 och 73 §§ Riksdags-ordningen, utse Riksdagens Fullmäktige i Riksgälds-kontoret, jemte suppleanter för dem; och befunnos, efter valförrättningarnes slut, hafva blifvit utsedde till:

Ordförande:

Grefve Hamilton, Henning Ludvig Hugo, f. d. Statsråd med 47 röster,
sedan en valsedel förklarats ogiltig;

Öfrige Fullmäktige:

Herr Berger, Anders Alexander, Bruksegare,	med 48 röster,
" Warburg, Samuel, Grosshandlande,	" 48 "
" Kinmanson, Carl Leonard, Kamrarrättsråd,	" 48 "
" Wolffelt, Mauritz Constantin, f. d. Major,	" 44 "
" Hierta, Carl Gustaf, Kapiten,	" 39 "
" Andersson, Jonas, i Häckenäs, Hemmansegare,	" 30 "

Suppleanter:

Friherre Fock, Alfred Henrik Edvard, Professor,	med 47 röster.
Herr Almqvist, B., Grosshandlande,	" 43 "
" Arrhenius, Johan, Professor,	" 39 "

År 1868 den 31 Mars sammanträdde Kamrarnes valmän för att utse tre styrelseledamöter, jemte tre suppleanter, vid hvardera af länekontoren i Göteborg, Malmö och Wisby; och befunnos, efter valförrättningarnes slut hafva blifvit utsedde:

*Vid Länekontoret i Göteborg:**Styrelseledamöter:*

Herr Arwidson, Christian, Grosshandlande,	med 48 röster.
" Mörner, Carl Otto Stellan, Öfverstelöjtnant,	" 38 "
" Delbanco, Edvard, Fabriksidkare,	" 30 "

Suppleanter:

sedan sju valsedlar förklarats ogiltiga,	
Herr Grén, J. Olof, Grosshandlande,	med 41 röster.
" Lewgren, Anders Wilhelm, Grosshandlande,	" 40 "
" Åwall, Joh. Ad., Handlande,	" 32 "

*Vid Länekontoret i Malmö:**Styrelseledamöter:*

Friherre Bennet, Wilhelm, f. d. Öfverste,	med 47 röster,
Herr Bager, Johan Petter, Handlande,	" 46 "
" Kiellander, Ludvig, Ryttmästare,	" 25 "

Suppleanter:

sedan sju valsedlar förklarats ogiltiga,
 Herr Hedman, Gabriel, Handlande, med 41 röster,
 Friherre Stackelberg, Hjalmar, Major, " 40 "
 Herr Frick, Rudolph, Rådman, " 24 "

*Vid Lånekontoret i Wisby:**Styrelseledamöter:*

sedan en valsedel förklarats ogiltig;
 Herr Cramér, Rudolph, Konsul, med 47 röster.
 " Bergman, Carl Johan, Lektor. " 47 "
 " Kolmodin, Gustaf, Landtbrukare, " 44 "

Suppleanter:

Herr Söderberg, Daniel, Theol. Doktor, med 48 röster.
 " Kolmodin, C. J., Handlande, " 47 "
 " Jacobsson, L. Grosshandlande, " 42 "

Uppå härefter gjord proposition lades dessa protokoll till handlingarne; och skulle Riksdagens Kanslideputerade genom protokollsutdrag om deras innehåll underrättas samt anmodas låta uppsätta och till Kamrarna ingifva förslag till såväl förordnanden för de valde som ock underdåniga skrifvelser om valen af Fullmäktige i Riksbanken och Riksgälds-kontoret.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelser:

N:o 11, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om inlösen af vissa Kronan tillhöriga lägenheter i Fahlun för inrättande derstädes af en lägre Bergsskola;

N:o 12, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående försäljning till Carlskrona stad af några Kronan tillhöriga tomter derstädes;

N:o 13, angående ändring i gällande stadganden om sättet för utseende af deputerade för markegångstaxornas upprättande; samt

N:o 14, angående eftergift af Kronans rätt till danaarf efter tvänne personer.

Upplästes ett af Friherre von Otter inlemnadt Memorial af följande lydelse:

Vördsamt anhålles om tillåtelse att vistas från Riksdagen under 14 dagar från i dag.

Denna anhållan blef af Kammaren bifallen.

Företogs val af Två Suppleanter i Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 3; och befunnos, vid valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Wallenberg, med 59 röster.
 ” Leijonancker, ” 43 ”

Föredrogs änyo och lades till handlingarne Lag-Utskottets den 24 och 28 sistlidne Mars bordlagda Memorial N:o 15, i anledning af Andra Kammarens återremiss af Utskottets Utlåtande N:o 5, rörande dels Kongl. Maj:ts nädiga Proposition om antagande af en författning angående förändrade föreskrifter i fråga om bysättning, dels ock enskild motion i samma ämne.

Föredrogs änyo och företogs punktvis till afgörande Lag-Utskottets den 24 och 28 sistl. Mars bordlagda Utlåtande N:o 16, i anledning af väckta motioner, äsyftande ändring dels af åtskilliga stadganden rörande exekutionsväsendet, dels af föreskrifterna i 47 och 51 §§ Konkurslagen.

1:sta punkten.

Herr Holmberg: Flera väckta förslag till partiela förändringar i utskottsväsendet har Lag-Utskottet rätteligen ansett icke böra för närvarande föranleda till någon åtgärd, enär Kongl. Maj:t förklarar sig vilja vidtaga åtgärd för utarbetande af förslag till ny utskottslag; men dessa förändringar hafva varit sådana, att de stätt i organiskt sammanhang med öfriga delar af utskottsväsendet, som i det fall mest samtidigt förändras. Så synes deremot förhållandet icke vara med de af Herr Wallenberg i motionerna N:o 53 och 54 föreslagna förändringar, eller rättare sagdt, förenklingar i föreskrifterna om värdering och exekutiv försäljning af i mät tagen eller konkursmassa tillhörig fastighet, hvilka mer än väl kunna behandlas såsom ett helt för sig. Nu gällande stadganden i ämnet medföra så mycket besvär, obehag och kostnader för den, som vill uttaga en i en fastighet in-tecknad fordran, att det icke är att undra öfver, att den, som deraf kommit i erfarenhet, föredrager att utlemna sina penningar emot annan säkerhet än in-teckning; och erfarenheten visar tyvärr en allt mer tilltagande obenägenhet att belåna in-teckningar, till stor skada för fastighets-krediten. Således är det skäl att nödiga förändringar i dessa stadganden ofördröjligen vidtagas.

Lika med Utskottet anser jag det vara oundgängligt att, vid utmätning af fast egendom, beskrifning och värdering deraf i sammanhang med utmätningen eger rum, på det utrönas må såväl hvad som är i fråga att i mät tagas, som äfven hvad värde detsamma kan anses ega. så att utmätningssmannen må veta, om det hela eller endast en del deraf skall till ifrågavarande gäldens betalning användas, eller dessutom annan gäldenären möjligen tillhörig egendom skall i mät tagas. En sådan beskrifning och värdering, som egentligen endast är ett moment och utmät-

ningsförrättningen, vållar således hvarken ökad kostnad eller tidsutdrägt; och det är lika litet min som antagligen Herr Wallenbergs mening, att ej en slik värdering och beskrifning skulle ega rum. Hvad vi deremot äsyfta att få afskaffadt, är den *särskilda* värdering, som, enligt Kongl. Förordningen den 27 April 1810, skall af exsekutor verkställas med biträde af två nämndemän, för hvilkas tillkallande i nio fall af tio ny förrättning måste utsättas, äfvensom den ytterligare värdering af domare, som enligt samma Kongl. Förordning kan af gäldenären begäras, samt den värdering af konkursmassa tillhörig fast egendom, som, enligt 47 § Konkurslagen, skulle ega rum, jemväl då taxeringsvärde är egendomen åsatt. Alla dessa formaliteter, som utan olägenhet kunna undvaras, förorsaka onödig kostnad, och de två förstnämnda dessutom högst skadlig tidsutdrägt, synnerligast föreskriften om domarevärdering, hvilken af tredskande gäldenärer särdeles ofta missbrukas, antingen för att tilltvinga sig ytterligare anstånd med betalning af förfallen gäld, eller ock för att bereda sig förmänen att så mycket längre tid förblifva i ostörd besittning af gäldbunden fastighet. Jag föreslår därför, att någon annan värdering af fastighet, som i mät tages, ej må föreskrifvas, än den, som vid utmätningstillfället af exsekutor i och för sjelfva utmätningförrättningen verkställas, samt att den värdering, som erfordras för att vara borgenärer samt domare till rättelse i fråga om tvångsackord i konkurs, inskränkes till det sällsynta fall, då taxeringsvärde ej finnes konkursmassas fasta egendom åsatt.

Beträffande åter förslaget att i mät tagen eller konkursmassa tillhörig fast egendom skulle vid den första auktion, som derå genom exsekutors försorg förrättas, ovillkorligen försäljas, anser jag detsamma vara särdeles lämpligt såväl för ästadkommande af större skyndsamhet med den slutliga försäljningen som äfven för erhållande af det gynnsammare resultat deraf, som måste uppkomma, då alla, som äro i saken intresserade, måste på en gång vara tillstädes och tällan mellan spekulanter således är mera att hoppas. Men för att kunna vidtaga bestämmelsen om endast en auktion, erfordras förändring af nu gällande, i högsta grad olämpliga, stadganden om tid och sätt för sådan auktions kungörande samt in-teckningsegares med fleras kallande till densamma. Visserligen är Lag-Utskottet öfverhopadt med arbete, men jag är dock öfvertygad att, om Kamrarne förklara sig önska, att utan afbidan på förslag till ny utsökningslag, en ny författning, huru med utmätning och försäljning af fastighet, som skall till betalning af egares gäld användas, förhållas bör, Utskottet jemväl hinner utarbeta förslag till sådan författning.

Jag vägar därför hemställa, att Utlåtandet i denna punkt, för så vidt det afser Herr Wallenbergs motioner N:ris 53 och 54, återremitteras; och under förutsättning att sådan återremiss af Kammaren beslutas, torde jemväl Utlåtandet i denna punkts öfriga delar böra återremitteras.

Friherre Raab, Adam: Denna fråga är af särdeles vigt för landet i allmänhet och bör således omfattas med intresse äfven af andra än de egentligen lagkloke. Då jag under loppet af de sednaste åren näst hafva med sådana saker, som här omhandlas, att göra, och jag der-

under fått erfara, huru stor förlust man kan tillskyndas genom vår nuvarande lagstiftning i dessa frågor, har jag ansett mig skyldig låta denna min erfarenhet komma dem till godo, som åt hvad jag yttrar behåga fasta uppmärksamhet. Det är obestriddigt, att våra närvarande utökningslagar lemna rum för en högst vådlig tidsutdrägt med utsökt gälds betalande. Efter det utmätning af fast egendom blifvit verkställd och fullständig beskrifning öfver fastigheten blifvit upprättad, är det egaren obefaget att, om han så åstundar, söka hos domaren värdering af den utmäta fastigheten. Om nu en sådan värdering begäres till exempel i början af sommaren, under det domaren är sysselsatt med sommaringen, svaras vanligen, att han omöjligen har tid att verkställa sådana extra förrättningar förrän fram mot hösten, då sommaringen hunnit avslutas. Således går sommaren förlorad. Man har väl sagt, att detta är ett missbruk af domaren och att i allt fall man kan hos Hofrätten begära förordnande för en annan person att verkställa en sådan värdering. Det må vara möjligt, att man så kan gå till väga; men dels finnes det icke många, som känna till att en sådan utväg kan anlitas, och dels vilja de fleste icke gå förbi sin domare, hvarföre ock en sådan värderingen, vanligen icke kommer i fråga. Än värre är det, i fall utmätning blifver verkställd på hösten och således värderingen af fastigheten icke kan förrän vid vintertiden begäras hos domaren. Då blir dröjsmålet än större, ty, för att värdering skall kunna göras, måste man se jorden och detta är icke möjligt, så länge drifvorna äro kvar på marken. Således kan värdering icke ske, förrän snön gått bort. Den förlust, som genom detta dröjsmål åstadkommes, är samnerligen icke obetydlig. Jag och mången med mig hafva en sorglig erfarenhet, huruledes under sådana uppskof med egendoms försäljning skogar spolieras, äkrar lemnas obesädda, fenster och dörrar borttagas, hela hus bortröfvas samt kreaturs foder bortsäljes. Att allt detta skall försämra den utmäta egendomen i hög grad är uppenbart, och man kan icke undra öfver att långifvare draga sig för att utlemna lån mot inteckning i fast egendom, hvars värde för dagen väl är känt, men ej kan beräknas om ett eller par år derefter, sedan devastering af egendomen egt rum. Min öfvertygelse är således, att det ligger i läntagares välförstådda intresse att lagsökningar, så vidt de afse fast egendom, må gå fortare än nu eger rum och att, om möjligt är, man bör söka förekomma att under utökningstiden egendomarne förderivas, såsom nu ofta sker. Jag vill exempelvis anföra, hurusom en egendom i Upland, benämnd Wasa, hvilken för några år sedan betaltes med 170,000 R:dr, småningom föll i värde, derföre att under utökningstiden hus derifrån bortfördes, jorden lemnades oplöjd, skogen plundrades och allt lemnades så att säga för få fot, så att, då slutligen egendomen såldes, den ej uppgick till högre pris än cirka 50,000 R:dr. Då man nu vet, att samma sorgliga exempel kunna återopas från många andra håll, måste man väl medgifva, att de lagar, som föranleda dylika olyckor, väl tarvå förändring. Utskottet har erkänt rigtigheten af motionärens grundtanke och ansett det vara önskligt, att motionen måtte vinna framgång, men har dock ansett sig förhindrad att till densamma tillstyrka bifall af åtskilliga anförda skäl, bland hvilka hufvudsakligen anförts, att Kongl.

Maj:t af Riksdagen begärt och erhållit ett anslag af 20,000 R:dr för utarbetande af nytt förslag till förändrad Utsökningslag i allmänhet. Men äfven under förutsättning, att den komité, som skulle utarbeta ett dylikt förslag, komme att nu på våren tillsättas, kan dock efter all sannolikhet dess lagförslag icke under loppet af detta år till Kongl. Maj:t inlemnas så tidigt, att Högsta Domstolen kan hinna granska detsamma och Regeringen derom afläta proposition till näst sammanträdande Riksdag. Således äfven i lyckligt fall och med iakttagande af en i värt land stor skyndsamhet, lærer icke förslag till ny Utsökningslag kunna af Kongl. Maj:t aflemnas förrän vid 1870 års riksdag och förty lagen i bästa fall icke hinna tillämpas förr än år 1871. Det blir följaktligen minst tre år ännu, under hvilka de så mycket öfverklagade missförhållandena komma att fortfaara.

Jag har med nöje hört, att det icke skall vara så illa bestämdt uti ifrågakomma hånseendet med landsorten som med trakten här kring Stockholm; men jag fruktar, att de olater och skålmstycken, som man här lärt sig för att skaffa uppskof med lagsökningar, snart skola som en epidemi gå öfver hela landet, hvarföre ock en rättelse i lagen bör så snart som möjligt göras.

Hvad nu särskildt domarevärderingarne angår, anser jag dem synnerligen onödiga, då taxeringsvärderingarne väl öfver hufvud må anses vara säkrare än domarevärderingarne. Man har invändt, att den egendom, hvarå taxeringsvärde blifvit satt, kan hafva sedan dess förändrats i värde, i det att från egendomen åtskilliga delar kunnat blifva frän-sålda. Men äfven om så skulle vara förhållandet och således ny värdering blifver behöflig, är jag af den öfvertygelsen, att en kronofogde gör en sådan värdering bättre än till exempel en ung tillförordnad domare, som kanske aldrig förr varit på landet och vid värderingens verkställande möjligen aflägger sitt första prof såsom domare. Jag kan icke neka, att hela påhittet med domarevärderingen synes mig gå derpå ut att befrämja uppskof med utnämnt egendoms försäljning.

För min del kan jag hvarken uppgifva, hvilka nu gällande författningar böra ändras, eller säga, huru den nya författningen bör formuleras, utan öfverlemnar detta åt Utskottet att afgöra; och då Utskottet uti nästföljande Betänkande sjelf föreslagit åtskilliga förändringar i Konkurslagen, synes mig Utskottet icke strängt böra hålla derpå, att icke föreslå förändringar jemväl uti ifrågavarande författningar. Till följd af hvad jag sålunda anfört kan jag icke annat än instämma uti hvad Herr Wallenberg föreslagit och lika med honom yrka Betänkandets återförvisande till Utskottet, under förhoppning att, om Riksdagen uttalar sin önskan om erhållande af förslag till ny författning i ämnet, Utskottet ock skall blifva i tillfälle att uppgöra sådant förslag.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning klockan 6 eftermiddagen.

Herr Wallenberg: Ibland de motiver, som Utskottet anfört för sin hemställan, att mina motioner måtte lemnas utan vidare afseende, förekommer ett och annat, som jag anhåller att i min tur få bemöta. Utskottet förklarar sig visserligen dela min åsigt om be-

höfligheten af förändring i hvad som nu är stadgad rörande värdering af utmätt fast egendom; men anser dock en värdering nödig, under förmlan, att det belopp, hvartill en fastighet vid bevillningstaxeringen blifvit uppskattad, ofta icke kan, äfven om ett taxeringsvärde å den utmätta fastigheten alltid vore att tillgå, antagas såsom utmärkande äfven dess försäljningsvärde, emedan det stundom inträffar, att flera fastighetslotter, af hvilka endast en eller annan böra utmätas, äro inbegripna under ett gemensamt taxeringsvärde, eller att gäldenären, efter det bevillningstaxeringen skett, men före utmätningens förrättande, afhändt sig någon del af sin fastighet eller eljest genom jordafsöndring minskat dess värde. Men då utmätning af fast egendom vanligast ifrågakommer för att gälda en i egendomen in-tecknad fordran och denna in-teckning i de ojemförligt flesta fall afser hela egendomen, hvilken förty ock i sin helhet måste försäljas, samt dertill slutligen kommer, att det måste höra till undantagen, att icke nära på hvarje egendom, deri in-teckning sålunda meddelats, vid taxering fått värde sig äsatt, tror jag, att hvad Utskottet i detta hänseende anfört icke förtjenar synnerligen stort afseende.

Vidare yttrar Utskottet, i fråga om mitt förslag att utmätt fast egendom borde å första auktionen försäljas, »att derest detta förslag antoges, det blefve nödigt, att hvarje utmätningssauktion å fast egendom kungjordes icke blott på sätt nu allmänneligen sker, eller allenast genom kungörelser i kyrkorna inom det län, der egendomen är belägen, utan ock i allmänna tidningarne och i tidningarne i orten, och att, då det vore lika angeläget att sådant iakttages vid försäljning af stadsfastighet som när fråga vore om utmätt fastighet å landet, samt således lika tid i begge fallen borde bestämmas, blefve deraf en följd, att de i Kongl. Förordningen den 21 Mars 1835 härutinnan meddelade föreskrifter måste ändras». Ja, först och främst vet jag knappt, huruvida ofvanberörda, ifrågasatta bestämmelser om sättet för auktionernas kungörande behöfde i lagen införas, enär det väl redan är allmän praxis att sådant kungörande eger rum; men om ock derom borde i lag stadgas, kan väl ett sådant tillägg ej vara med synnerligen stora svårigheter förenadt.

Afvenledes säger Utskottet, att det blifver nödigt att i öfverensstämmelse med de ifrågasatta förändringarne, derest de skulle godkännas, jemväl förändra och i författning sammanföra alla de spridda stadganden rörande utmätning och försäljning af fast egendom med hvad mera dermed står i sammanhang, hvilka nu innefattas i flera vid olika tider utkomna författningar. Detta är just den stora fråga, som vi hoppas skola blifva i framtiden löst; men jag tror, att arbetet derpå icke bör förhindra att redan nu och innan den allmänna reformen hinnes genomföras vidtagna de smärre förändringar, som må anses vara af behöfvet synnerligen påkallade; och till sådana förändringar tror jag med skäl kunna räknas dels borttagandet utaf domarevärderingarne af fast egendom, dels ock införandet af stadgandet att utmätt eller konkursmassa tillhörig fast egendom må å första auktionen försäljas.

Jag har, såsom man finner af min motion, med afsigt icke fördjudat mig i något försök att vilja i någon vidsträcktare mån omarbota vårt utsökningsväsende, utan blott fästat uppmärksamheten på det, som nästan alla anse vara olämpligt. Jag har icke fördristat mig att vilja

skrifva en ny Utsökningslag, utan blott afsett att ur vår närvarande lag utstryka hvad som der fanns mest antiqueradt. På detta sätt har jag tillvägagått, emedan jag ansett detta säkrast leda till det åsyftade målet. Hvem kan veta, när ett så omfattande lagförslag, som det om ny exekutionslag, blifver upphöjdt till lag; och om det dröjer dermed, hvilket väl är att motse, stå vi emellertid kvar på samma punkt, der vi nu befinna oss. Otvifvelaktigt är, att det icke finnes någon fråga, som för landets ekonomiska intressen är så vigtig som den huru in-tecknade skuldebref må få värde och blifva begärliga såsom hypothek för lån. Man har velat påstå, att kapitalisten skulle vara nog enfaldig att vilja skjuta från sig in-tecknade skuldebref blott därför att de lemna pant i fast egendom; men detta är ett misstag, som endast okunnigheten kan begå. Det har funnits, och finnes helt andra skäl, som gjort, att dessa papper ej varit så begärliga som de borde vara, och dessa hafva bestått i svårigheterna att i nödfall få panten realiserad och att utfå räntan. Jag tror, att lagstiftaren bör göra allt hvad på honom kan ankomma för att söka undandrödja dessa svårigheter, särskildt därför, att man icke genom motvilighet att vidtaga äfven små steg till vinnande af ett sådant mål må gifva lastarenom rum. För min del får jag förklara, att jag ingenting högre önskar än att få fastighetskrediten väl ordnad.

Jag yrkar på Betänkandets återförvisande till Utskottet.

Herr Caspersson: Ehuru jag till viss grad delar de åsigtter, som i motionen blifvit framställda, kan jag dock icke dölja, att de deri ifrågasatta lagförändringarne icke äro så lätt och enkelt verkställda, som motionären synes hafva antagit. Att en värdering af utmätt egendom är nödvändig, innan den försäljes, anser jag Utskottet hafva fullständigt ådagalagdt, hvarför jag icke vidare derom vill orda. Att åter, på sått föreslagits, man skulle betaga en part rätt att klaga öfver ett beslut, hvarmed han är missnöjd, anser jag stridande mot våra rättsgrundsatser i öfrigt, hvarföre det icke torde böra förvägras den, som icke är belåten med underexekutors värdering af utmätt fast egendom, att deri söka rättelse. Deremot anser jag den så kallade domarevärderingen med skäl kunna borttagas, emedan den efter mitt förmenande föranleder stor kostnad och tidsutdrägt utan att medföra motsvarande fördel. Ett sätt att lösa dessa svårigheter synes mig hafva blifvit lyckligt funnet af lag-komitéen, som föreslagit, att den, som ej åtnöjes med utmätningmäns värdering af fast egendom, eger att hos Konungens Befallningshafvande begära förordnande för gode män att egendomen värdera, hvilken värdering dock icke får uppehålla fastighetens försäljning. Om man antager ett sådant stadgande, undviker man både tidsutdrägt och den mot all rättsprincip stridande bestämmelsen, att det icke skulle vara tillåtet att klaga öfver den värdering, som af utmätningmän blifvit verkställd.

Hvad åter angår förslaget att utmätt fast egendom borde på första auktionen försäljas, tror jag, att en förändring af nu gällande författningar i denna syftning icke kan göras så isolerad som man velat antaga. Enligt nuvarande stadganden skall vederbörande in-teckningshafvare om auktionen underrättas fjorton dagar före dess förrättande. Det torde i många fall icke vara möjligt för in-teckningsegare att på

så kort tid kunna anskaffa nödiga medel för att i nödfall köpa egendomen. Jag tror därför, att, om man vill bestämma, att utmätt egendom skall på första auktion försäljas, man tillika får införa i lagen sådana stadganden, att in-teckningshafvare erhålla någon garanti att deras rätt blir vederbörligen bevarad. Man får nemligen ej förglömma, att försäljning af utmätt fast egendom icke är en fråga, som rör endast utmätningssökanden och fastighetsegaren. Vore det så, skulle jag icke tveka att lemna mitt bifall till motionärens förslag, emedan jag anser, att gäldenären bör få stå sitt kast, om han icke på utsatt tid kan betala sin skuld. Men då det nu icke sällan inträffar, att det är första in-teckningsegaren, som sökt utmätningen, och det efter honom finnas flera andra in-teckningsegare, som hafva sämre rätt, men hvilkas rätt dock, likaväl som den förstes, bör tillgodoses, har jag icke kunnat instämma i motionärens förslag. Skall man stadga, att utmätt fast egendom bör på första auktion ovillkorligen försäljas, anser jag det vara nödigt att alla in-teckningshafvarne blifva i god tid, till exempel två månader förut, om auktionen underrättade, äfvensom att auktionen skall kungöras i allmänna tidningarne, hvilket väl äfven nu någon gång eger rum, fast då vanligen på föranstaltande af de enskilda parterna. Jag tror äfven, att det skulle vara fördelaktigt och påskynda lagsökningen, i fall skyldigheten att anskaffa åtkomsthandlingar och gravationsbevis öfverflyttades från utmätningssökanden till utmättningsförrättaren. Det är nemligen ej så lätt för enskilda parter att veta, hvilka handlingar i thy fall erfordras, och ej heller att anskaffa dem, men för en embetsman bör detta vara mindre svårt. Ett sådant stadgande skulle, såsom jag förut nämnt, efter min tanke betydligt påskynda försäljningen, emedan de flesta auktioner inställas, icke i brist på spekulanter, utan därför att nödiga handlingar icke blifvit anskaffade. Jag har med större fullständighet än kanske nödigt varit uttalat min åsigt i saken, men detta har skett för att visa, att jag sökt sätta mig in i frågan, och min tanke är att de förändringar, som erfordras, icke äro af så stor vidlyf-tighet, att icke möjligen Utskottet skulle hinna uppgöra förslag till författning i frågan. De föreskrifter, som nu finnas i afseende på sättet för försäljning af utmätt fast egendom, äro spridda i många kungörelser och förordningar, hvarföre jag ock tror att, för att få någon reda uti dessa frågor, det torde vara nödigt att, på sätt Utskottet sagt, sammanföra dem till ett helt och ej öka de nuvarande förordningarnes antal med en ny författning, hvarigenom endast skulle uppstå tveksamhet, huru mycket af de gamla författningarne skulle anses gälla eller icke; men äfven ett sådant sammanförande af nämnda författningar till ett helt tror jag icke skulle erfordra ett så synnerligen stort arbete, emedan detta egentligen skulle bestå uti en kompilation af hittills gällande stadganden, med de ändringar som kunna erfordras. Af sådan grund förenar jag mig i yrkandet om ifrågakvarande punkts återförvisande till Utskottet.

Herr Ekenman: Ötvifvelaktigt hafva flera omständigheter bidragit till det olyckliga förhållande, att fastighetskrediten på sednare åren förlorat sitt fordnade anseende, äfvensom att i följd deraf köpeskillingen på fastigheter nedgått till belopp, som icke stå i skäligt förhållande till de pris, som förut egt rum. Väsentliga orsakerna till detta för-

hållande torde vara att söka deruti, att alltför stor tidsutdrägt eger rum, då man vill uttaga en i fast egendom in-tecknad fordran, att räntan å sådan gäld är bunden och att räntan å förfallen, ogulden ränta icke får tillgodonjutas. Till sistnämnda olägenhetens afhjelpande lärer Riksdagen hafva snart att från Utskottet förvänta ett lagförslag, och ehuru tidsutdräkten med dess förderliga följder ej fullständigt undanrödjes genom motionärens förslag, skulle dock genom bifall till detsamma ett icke obetydligt steg i denna riktning tagits. Enligt min åsigt bör man icke af den omständigheten, att man nu ej kan åstadkomma en reform rörande exsekutionsväsendet i sin helhet, rygga tillbaka för de förändringar, som derförrinnan kunna vidtagas. Detta förekommer mig vara desto nödvändigare, som möjligen en längre tidrymd kan åtgå innan det förslag till ny exsekutionslag, hvilket Riksdagen har ifrån Kongl. Maj:t att förvänta, varder såsom lag antaget, och under tiden skola de olyckliga förhållanden, som nu förefinnas, blifva allt mer kända. Vill man mildra dessa, så lär man otvifvelaktigt böra ömfatta tillfället att reformera de delar af utsökningslagarne, som kunna från det hela lösryckas, och i sitt förändrade skick på behöriga ställen infogas, sedan dessa lagar i sin helhet bifvit omskapade. De delar, beträffande hvilka en separat reform kan ega rum, synas mig vara stadgandena om auktion å utmätt fastighet och värdering å densamma. När, såsom nu är förhållandet, fastigheten ej får på första auktionen försäljas, derest för densamma icke bjudes ett pris, uppgående till värderingssumman, följer deraf icke blott att första auktionen nästan alltid är en tom formalitet, som dock icke befriar in-teckningshafvare från besväret att der-städes inställa sig för att icke äfventyra sin rätt, i händelse försäljning, om ock ytterst sällan inträffande, kan komma att ega rum, utan äfven att köpeskillingen, som vid någon af de följande auktionerna erhålles, till följd af egendomens försämring under tiden samt andra orsaker, ofta varder vida mindre än hvad som vid första auktionen bjudits, men då, såsom understigande värderingssumman, ej kunnat antagas. — Det ligger således, enligt mitt förmenande, äfven i gäldenärens intresse att, utan nu ömförmälda hindret, egendomen må kunna å första auktionen säljas, derest köpare sig inställa. Men om utmätt fastighet må å första auktionen till det pris som högst bjudes försäljas, förefinnes ej längre behofvet att för annat syfte verkställa värdering å egendomen än för att lemna spekulanter alla de upplysningar om densamma, som anses nödiga. Dessa upplysningar kunna erhållas af den beskrifning öfver egendomen, som utmätningsförrättaren enligt lag bör upprätta, då han verkställer utmätningen; och då i allt fall den person, som spekulerar på att köpa en egendom, ej lär underlata att, oberoende utaf alla värderingar och beskrifningar, taga noggrann kännedom om samma egendom, förfaller behofvet af särskild domarevärdering. Skulle likväl gäldenären anse den af utmätningsförrättaren verkställda värderingen vara vilseledande, lär er ingenting hindra den förre att på egen bekostnad föranstalta om ny värdering, vare sig af domare eller andre personer, med eller utan Konungens Befallningshafvandes förordnande, utan att likväl sådan åtgärd må utgöra hinder för auktionens förrättande inom den tid, som i lag varder bestämd. I fråga åter om domarevärdering utaf konkursmassa tillhörig

fast egendom, så ehuru jag icke inser att tidsutdrägt för försäljningen deraf kan uppstå, enär om domare är hindrad af andra embetsgöromål att under anslagstiden verkställa sådan värdering, han ej lärer underlåta att sitt hinder i behörig ordning anmäla, lärer någon synnerlig olägenhet ej deraf inträffa, om konkursmassans gode män tillförbundos, att sjelfve eller genom andra dertill skicklige personer och således äfven genom domaren, om han dertill vore hugad och hans tid sådant medgif, ombesörja att beskrifning och värdering af egendomen verkställdes. Af dessa skäl och enär äfven jag anser det vara af synnerlig vigt att allt hvad som af Representationen i närvarande stund kan göras för att förkorta den tidsutdrägt, som är förenad med försäljningen af utmätt fast egendom, bör göras. förenar jag mig med dem som yrkat på Betänkandets återremitterande.

Herr Faxc: De af Kammarens ledamöter, som genomläst nu förevarande Betänkande, hafva säkert funnit, att Lag-Utskottet delar samma åsigt, som motionären uttalat i fråga om behofvet af förändringar uti nu gällande stadganden rörande värdering af utmätt fast egendom och sättet för dess försäljning. Af Utskottets majoritet godkändes ock i principen hvad i dessa delar blifvit föreslaget, men då Utskottet icke ansett sig kunna medhinnna att utarbete ett ändringsförslag, som vid granskning inför Högsta Domstolen och af Kongl. Maj:t skolat vinna godkännande, har Utskottet icke kunnat förorda hvad härutinnan motionerats. Utskottet har jemväl trott, att, då Kongl. Maj:t beslutat uppdraga åt en komité att utarbete förslag till behöfliga förändringar i våra utskningslagar, deraf skulle vara en naturlig följd att Kongl. Maj:t jemväl skulle åt denna komité uppdraga att tillse hvilka förändringar borde ega rum i de delar deraf, som i motionen afses. Jag har med stor tillfredsställelse hört, att många personer här, både jurister och icke jurister, förklarar det vara en lätt sak att åstadkomma förändringar och förbättringar i sist omnämda afseende, men jag har olyckligtvis häri en aldeles motsatt erfarenhet. Jag har nemligen funnit, att det, blott för åstadkommandet af en enda ny lagparagraf, fordras en lång vana vid sådana göromål och ett tråget arbete samt att man, det oaktadt, icke ofta lyckas undgå anmärkningar af Högsta Domstolen och det nya förslagets ogillande af Kongl. Maj:t. Jag kan gerna öppet tillstå, att jag uppgjort ett förslag till de lagförändringar, som åsyftats med dessa motioner. Jag fann emellertid härvid, att man hade minst ett dussin författningar rörande utmätning och försäljning af fastigheter, ur hvilka man måste plocka fram de spridda stadganden, som borde förändras, så att det skulle vara rent af omöjligt, att på den korta tiden, hvarunder Riksdagen är församlad, åstadkomma och uppgöra något dugligt förslag i ämnet. Vid granskningen af detta mitt på försök uppgjorda förslag, fann också Utskottet att utarbetandet af ett fullständigt förslag till förändrad lagstiftning i denna syftning skulle medtaga så mycken tid och arbete, att Utskottet deraf skulle blifva hindradt att egna nödig omsorg åt de flera andra viktiga frågor, det tillkommer Utskottet att behandla. Efter mitt omdöme skulle detta arbete dessutom blifva förgäfvets, och jag hemställer då, om det vore skäl, att pålägga Lag-Utskottet detta arbete och derigenom förorsaka, att sådana frågor, som

de, rörande förbättrade skogslagar, angående religionsfrihet och de kommunala angelägenheterna, m. m., hvilka synas vara åtminstone lika viktiga och nödvändiga, blefve undanskjutna och åsidosatta, helst som man bör hoppas att dessa frågor kunna redan denna gång komma till något resultat, hvilket deremot, efter min tro, är omöjligt i det förre hänseendet. Jag vill medge, att ett förslag, som af en reservant blifvit uppgjort, möjligen skulle kunna antagas, utan att i sammanhang dermed andra stadganden behöfde undergå någon förändring. Herr Holmberg har nemligen tillstyrkt, att 47 § Konkurslagen måtte erhålla den förändrade lydelse, att »under anslagstiden låte gode männen fast egendom, hvarä taxeringsvärde ej satt är, värderas som i Utsöknings-balken sägs; Ej må dock sådan egendom före inställedagen försälgas, utan så är, att den för in-tecknad gäld utmätt blifvit.» Följden häraf blefve dock att, om egendomen ej kunde säljas genom sysslomännen, utan exsekutors åtgärd måste anlitas, komme det att draga än längre ut på tiden med försäljningen, emedan med värderingen då skall förfaras på sätt, som rörande utmätt fastighet i allmänhet är föreskrifvet, och sålunda hvad som nu sker genast, kommer då att ega rum först efteråt.

För min del får jag yrka bifall till Lag-Utskottets Betänkande uti den nu föredragna punkten.

Grefve Sparre, Eric: Att våra utsökningslagar fordra väsendtliga förbättringar har Riksdagen sjelf medgifvit, då den på Kongl. Maj:ts Proposition beviljat ett belopp af 20,000 R:dr, att användas för utarbetande af förslag dertill. En talare har sagt, att detta förslag torde blifva så storartadt och till följd deraf tarfva en så lång tid, innan det blir synligt och kan komma under Riksdagens öfverläggningar, att man väl i afbidan derpå kunde vidtaga dessa nu föreslagna m. fl. mindre förändringar. Jag hyser likväl den öfvertygelse och förhoppning, att komiterade för förslagets utarbetande dervid begränsa sig till det nödigaste, ty storartade lagarbeten gå särdeles långsamt och deras framgång är mycket oviss. Genom att inskränka sina arbeten inom nödvändighetens gränser vinner man säkrast målet och undviker lättast de misstag, som eljest äro oskiljaktiga från lagar af större omfattning. Skulle desse komiterade nu anse att, förrän deras hufvudsakliga förslag kan hinna blifva färdigt, partiela förändringar äro af nöden att vidtaga, så äro de ju oförhindrade att till Kongl. Maj:ts öfverlemnade förslag till de förändringar, som äro mest trängande. De framlemnade då ett förslag i samma syftning och i samma anda, hvaruti de fortsätta sitt hufvudsakliga arbete. Om åter Riksdagen, på samma gång som den till Kongl. Maj:ts disposition anslagit medel för utarbetande af förslag till lagförbättringar, företager åtskilliga modifikationer som möjligen gå i en helt annan riktning, så kan man vara säker att någon enhet i lagstiftningen deraf ej kan uppstå, utan i stället en sådan söndermalning af lagarne, att de ej längre hänga ihop, något hvaröfver man redan har att beklaga sig. Jag anser således det vara klokast, att, då man beslutat tillsätta en komité, låta denna i fred och ro utarbete och framlemnade förslag, i förväntan att desse komiterade icke skola taga för sig mera arbete, än hvad de under en begränsad och inskränkt tid kunna se sig goda att föra igenom.

Hvad som meget förvånar mig är, att motionären hakat sig fast vid just denna del af utsökningslagarne, jag menar försäljning af utmätt fast egendom. Sannerligen finnas icke deruti flera andra punkter, hvilka äro mera behjertansvärda och mera behöfva förändras än denna nu ifrågavarande, till exempel stadgandena angående anhängiggörandet af ett utsökningsnål och omständigheterna dervid. En annan motionär har väckt förslag angående förändring i nu gällande stadganden rörande verkställighet af utslag, hvilket visserligen är lika brådskande och af behofvet påkalladt som detta, och med samma fog kan man säga om en 7 eller 8 andra punkter i utsökningslagarne, att de behöfva förändras lika snart och brådskande som denna. På sätt den siste talaren anmärkt, har Utskottet fäst på så mycket afseende på förevarande motioner, att Utskottet tagit under öfvervägande ett uppgjort förslag, till förändring i den med motionen åsyftade riktning, men det märktes inom kort, att dessa förändringar skulle leda till en sådan rubbning och förändring af så många författningar, att Utskottet, som hade den bästa vilja, härvid strandade på omöjligheter.

Jag anhåller sålunda om bifall till hvad Utskottet i denna punkt föreslagit.

Herr von Gegerfelt: Den, som något sysselsatt sig med lagstiftning, vet alltför väl att det ej är något lätt hastarbete att skarfva en god lag, men ännu svårare är dock att skarfva en lag, hvarom de vexlande meningarne kunna sig förena. Den nu förda diskussionen utgör derpå ett tydligt bevis. Det är visst ej brist på förslag utan öfverflödet derpå, som utgör svårigheten härvid. Det är därför i allmänhet fördelaktigast, när lagförslag anhängiggöras genom Kongl. Maj:ts Proposition. Stats-Rådets och Högsta Domstolens protokoll gifva då ett kraftigt stöd, som icke ett Utskotts-betänkande kan lemna. De särskilda stadgar, som höra till utsökningsväsendet, hafva ett så nära sammanhang med hvarandra, att ändring i ett oundgängligen påkallar ändring i flera andra, och en alltför partielt företagen omarbeting leder sällan till goda resultat. Utom dessa nu ifrågavarande motioner hafva en mängd andra om förändring i utsökningslagarne blifvit väckta vid denna riksdag. Hvarje motionär anser det af honom framhållna behof af lagförändring för det viktigaste, och hade Utskottet haft tillfälle att egna sin omsorg åt alla dessa frågor, så hade i sanning komiterades arbeten varit nästan helt och hållet öfverflödiga. En talare har sagt, att man ej bör gifva lastarenom rum genom att undandraga sig vidtagandet af förändringar i den nu föreslagna syftningen. Jag tror ej, att man gifvit lastarenom rum, då man åt Kongl. Maj:t öfverlemnade ett anslag för en komité och sålunda gjort allt hvad göras kunnat.

Lika med föregående talare anser jag, att orsaken till det öfverklagade dröjsmålet vid försäljning af utmätt fast egendom ligger mindre i de förhållanden, som motionären uppgifvit, än i den omständigheten, att en part genom klagan hos vederbörande kan uppehålla målet till dess det blifvit afgjort i högsta instansen. Hvad som jemväl ofta hindrar och fördröjer försäljningen af utmätt fast egendom är, att man vid författningarnes tillämpning icke alltid så noga följer de deruti gifna stadganden i afseende på kallelsers utfärdande, anskaffande af åtkomsthandlingar

m. m. Såsom ett väsentligt skäl för borttagandet af domarevärderingar har man anført, att domaren skulle, då dessa borde företagas, ofta vara hindrad af andra göromål. I detta hänseende kan jag åberopa gällande lag: enligt hvilken domaren för sådan händelse ovilkorligen har att hos Hofrätten anmäla sitt förfall och begära förordnande för annan kompetent person. Hofrätten dröjer icke längre med expedierandet af dessa förordnanden, än som är nödvändigt för ärendenas föredragning och skrivelsernas uppsättning, och domaren kan icke heller härutinnan sägas hafva blifvit förbigången. Nog är det godt, om lagen kan hastigt tillämpas, men det är äfven af vigt att den tillämpas väl, så att icke, i detta fall, fastigheter genom en för hastig försäljning, så att säga, bortvråkas. Samme talare har ock sagt, att Lag-Utskottet icke handlat konsekvent, då det föreslagit modifikationer i Konkurslagen; men jag ber den ärade talaren besinna, att konsekvensen just ligger häri, emedan dessa modifikationer ej ingripa eller föranleda rubbning i andra stadganden, utan äro ett ringa lagstiftningsarbete, obetydligt i sak och form. Genom en återremiss ernås icke det äsyftade resultatet. Vi hafva kort tid kvar af riksdagen och Utskottet är dessutom nu upptaget med vida viktigare göromål. Icke heller behöfs det för uttryckande af någon opinion i fråga, ty vi äro ju alla ense, att en förändring i den föreslagna syftningen verkligen är behöflig. Enda sättet att få ett lagförslag vid denna riksdag utarbetadt vore, om Lag-Utskottet, liksom det gjordes för några dagar sedan vid en annan fråga, som till ett Tillfälligt Utskott förvisades, begärde tillsättande af flere suppleanter och dertill blefve utsedde desse Herrar, som anse förändringar vara så lätta att åstadkomma.

På grund af hvad jag nu anført kan jag icke annat än yrka, att hvad Utskottet i förevarande hänseende föreslagit måtte vinna Kammarrens bifall.

Herr Hasselrot: Jag hyser icke förhoppning derom att Utskottet på den korta tid, som nu återstår af riksdagen, skulle hinna utarbeta ett antagligt förslag till den förändring i utsökningslagarne, som nu är under öfverläggning. Jag är äfven med de två sista talarne ense derom, att det under nuvarande förhållanden vid våra korta riksdagar i allmänhet är bättre att i mera genomgripande lagreformer invänta Kongl. Maj:ts Proposition i ämnet, då förslagen böra blifva mera helgjutna och bättre, än om de under den brådska, som nu råder vid riksdagarne, skola i Lag-Utskottet utarbetas; men då en komité nu kommer att tillsättas för att utarbeta förslag till nya utsökningslagar, anser jag det vara af vigt att Representationen uttalar sin mening i föreliggande frågor till ledning för komitéen, och är det derfore jag nu begärt ordet. Jag får dervid förklara att jag i allo delar motionärens åsigter.

Hvad domarevärderingen angår, finnes säkert ingen, som icke skall erkänna, att den ej tjänar till något. Det kännes verkligen motbjudande att verkställa dessa förrättningar som, utan allt gagn, endast vålla tidsutdrägt och kostnader. Om en egendom skall utmätas för skuld, kan värderingen, såsom Herr Holmberg föreslagit, ske i sammanhang med utmätningen; och om egendom afträdes till konkurs, kan taxerings-

värdet tjena till esterrättelse. Behöfva åter särskilda delar af en egen-
dom värderas, kan detta lämpligen ske genom exsekutor.

Beträffande försäljningen af utmätt, eller till konkurs afträdd, fast egendom, så borde, enligt mitt förmenande, ovilkorlig försäljning kunna ske på första auktionen, om denna blefve i rätt tid kungjord. Erfarenheten har tillräckligt ådagalagt, att på de sednare auktionerna ej erhållas större anbud än på den första, och då är det ju onödigt att draga ut på tiden. Hvad försäljningssättet angår, anser jag lika med motionären det vara olämpligt att försäljningen sker i upp- och afslag. I de flesta fall — om det ock vid större egendomar möjligen kan vara gagneligt, — ger just detta sätt anledning till egendomens bortslumpande för vrakpris, emedan folket har svårighet att sätta sig in deri. Genom försäljning endast i uppslag, tror jag, att man på egendomarne skulle kunna påräkna högre pris.

På dessa grunder anhåller jag om återremiss af Betänkandet.

Grefve Mörner, Julius Oscar: Jag får för min del förklara, att jag instämmer med dem, som yrkat återremiss af Betänkandet i denna punkt. Såsom ett hufvudsakligt skäl för bifall till Utskottets hemställan har man anfört, att en komité snart kommer att tillsättas för att utarbeta förslag till ändring af Utsöknings-balken med dithörande ämnen och att denna komité, hvars arbeten icke borde omfatta mera än de delar af lagstiftningen angående utsökningsärenden, som nödvändigast påkallade förändringar, inom en kortare tid skulle kunna fullborda sina arbeten. Detta skäl synes mig dock icke hålla stånd, ty, för det första, då en lagförbättring i större skala skall ske, är väl skäl att densamma verkställes med omsorg och således utsträcket till alla de delar af lagstiftningen, som höra till de ämnen, hvarskas ändring är i fråga, och för det andra synes icke heller Regeringen hafva tänkt sig, att komitéens arbeten skulle kunna så snart fullbordas, då ett anslag af 20,000 R:dr blifvit för bestridande af kostnaderna för komitéen begärdt, hvilket anslag visserligen kunnat tilltagas vida mindre, om man trott att komitéen endast ett halft år, eller något dylikt, skulle behöfva sammanvara. Allting tyder således på, att komitéens arbete blifver, jag hoppas och tror, förtjenstfullt, men åtminstone vidlyftigt, äfvensom att en längre tid för fullbordande deraf kommer att erfordras. Om då partiela förändringar, som dock kunna afhjelpa en eller annan stor olägenhet, nu genast kunna vidtagas, hvarföre skulle dessa förbättringar icke ske, derföre att man framdeles väntar en ännu större förbättring. Samhällets pligt är att i möjligaste mån gestalta sig till allas bästa, och lagstiftaren gör sig skyldig till ett brott, om en orättvisa, som kan afhjelpas, får fortfara en sekund, ett ögonblick, längre än nödigt är.

I fråga om vigten af omändringar vid förfarandet i afseende på tvungen försäljning af fast egendom, måste man äfven besinna de förändringar tiderna i hvarjehanda hänseenden medfört. Det är sorgligt, att då fordom inteckningar verkligan kunde anses såsom goda papper, då fastighetsegare, om äfven med dåliga affärer, dock icke tillgrepo knep och bedrägerier för att försämra sin egendom, utan panten i allmänhet kunde med visshet påräknas behålla sitt värde, så är nu förhållandet ganska mycket annorlunda, då en del gäldenärer icke tveka att söka

gagna sig sjelfve genom utöfvande af alla möjliga skälmstycken emot sina borgenärer.

Det har äfven blifvit taladt om nödvändigheten att tillse och betrygga de siste inteckningsegarnes rätt. Allas rätt bör visserligen värddas, men jag bekänner nu upprigtigt, jag vill ej hafva lagstiftningen så ordnad, att den uppmuntrar till alltför lågt sträckta inteckningar. Jag anser bättre, om fastigheter endast belånas inom rimliga värden; då kunna fordringsegarne anse sig mera betryggade, och krediten blefve vida större än hvad den nu är, då fastigheter ofta äro öfverintecknade, och de yngre inteckningarne, icke sällan belånade på så kallade procenterivillkor, om äfven icke försämra, dock icke sällan intrassla de äldre och bättre inteckningarnes rätt. Ibland kreditens grundvalar äro säkerhet, ordning och rimlig snabbhet vid utsökande af fordringar; då sådant genom förändringen i någon mån afses, hvarföre skulle icke förändringen ske! Hinner Utskottet ej komma in med något nytt förslag, så kan icke skada att frågan ligger på bordet och hålles öppen och, såsom jag förut antydt, förenar jag mig med dem, som yrkat återremiss.

Friherre Raab, Adm: Det är visserligen en stor lycka att vi hafva så många jurister inom denna Kammaré, men en större lycka är det likväl att de ej äro af samma tanke. Det är temligen motsatta åsigt, som desse Herrar rättslärdé här lagt i dagen, den ena sidan anser det olyckligt att komma fram med förslag till partiela lagförändringar, den andra sidan åter anse detta vara både nyttigt och möjligt. Den, som ifrigast motsatt sig den påyrkade återremissen, är Lag-Utskottets Herr Ordförande, hvilken förklarar, att komiterade säkert skulle vid en kommande riksdag framlägga förslag till dessa m. fl. partiela förändringar, som äro af nöden. Jag anser dock vårt Lag-Utskott vara så väl sammansatt, att icke någon komité kan uppgöra bättre förslag. En annan af våra jurister, den utmärkte man, som sitter här framför mig, har sagt, att han genomgått de författningar, som till följd af motionerna skulle komma att ändras, och att dessa utgjorde ett dussin till antalet och att han börjat försöket och uppgjort förslag att ändra dem. Vill han, med sin kända förmåga och biträdd af så skickliga kamrater, fortsätta arbetet, skall han tvifvelsutan lätt åstadkomma ett ändamålsenligt lagförslag. Man har vidare sagt, att icke blott fel, som nu med rätta öfverklagas, utan 7 å 8 andra fel i Utsöknings-lagarne borde på samma gång ändras. Ja, ju flera fel, som förefinnas, ju viktigare att några åtminstone rättas. Jag håller på, att en förändring i nu föreslagna riktningen måtte vidtagas derföre, att den utmäta egendomen försämras under den tid, som före dess försäljning åtgår till en mängd formaliteters iakttagande och hvilka, då egendomen under tiden lemnas utan någon riktig värd, slutligen kunna försäksaka att den i grund förstöres. Jag vill dock icke längre uppehålla Kammaréns tid, jag vill endast tillägga, att jag vidhåller mitt yrkande om återremiss och hoppas att Lag-Utskottet, hvilket utan tvifvel man gerna skall lemna förstärkning om så äskas, vill och kan i detta fall åstadkomma något gagn och nytta.

Herr Faxé: Jag delar den åsigt, som en talare här på andra sidan

uttalat, att nemligen långsamheten vid försäljning af utmätt fast egendom icke hufvudsakligen föranledes af nu gällande stadganden i detta afseende. Jag har i de två särskilda län, hvilkas styrelse varit mig anförtrodd, under en tid af 20 år knappast någon gång erfarit, att domarevärdering blifvit sökt. Hvad som oftast ästadkommer det öfverklagade dröjsmålet är saknaden af erforderliga eganderättshandlingar och förnämligast bristen på spekulanter; men den omständighet att dessa icke infinna sig vid första auktionen, förlänger likväl tiden blott med sex veckor, som skola förflyta emellan första och nästföljande auktion. Man har äfven yttrat, att synnerligt afseende icke behöfde fästas på sednare inteckningshafvarne, som ofta lemnat län, utan att beräkna pantens verkliga värde, men hvarje fordringssegare, hvars rätt är beroende af försäljningen, måste väl ega lika befogenhet, att blifva underrättad om tiden för försäljningen, ehvad hans inteckning förr eller senare tillkommit, helst som densamma under vanliga förhållanden och derest panten vid försäljning uppginge till verkliga värdet, möjligen kunde till fullo godtgöras; och den sednare inteckningsegaren bör således lika väl som den, hvilken har första inteckningen, sättas i tillfälle att bevaka sin rätt. Detta i afseende på sjelfva saken. Kammaren kan visserligen till Utskottet återremittera punkten och jag anser Utskottet då hafva skyldighet att derät egna all den tid, som kan lemnas, och att besvara återremissen, men följden blir, att, på sätt jag förut yttrat. Utskottets öfriga viktiga arbeten få därför stå tillbaka. Jag tror likväl, att hvad Utskottet kommer att föreslå icke skall tjena till något, då resultatet i alla fall kommer att förkastas i de högre regionerna; då frågan kommer sålunda att hvila icke på, utan under bordet. Förslaget att förstärka Utskottet för denna frågas behandling är ej lämpligt, emedan de nya ledamöterna visserligen kunna gifva den första handläggningen åt frågan och möjligen utarbета ett lagförslag i ämnet; men den slutliga behandlingen tillkommer dock Utskottet in pleno, och ju flera som skola deltaga härå, desto längre tid åtgär.

För min del anhåller jag fortfarande om godkännande af Betänkandet i nu föredragna punkt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Lag-Utskottets hemställan i förevarande punkt och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades många nej, jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

2:dra punkten.

Herr Wallenberg: I denna punkt har Lag-Utskottet icke heller ansett skäl att tillstyrka hvad jag vördsamt föreslagit. Jag vill icke bemöta de juridiska motiv Utskottet för sitt afslag anført, utan endast lemna de praktiska upplysningar, som jag härvid inhämtat. Ingen auktion, der förevarande försäljningssätt tillämpats, har, såvidt jag vet, egt

rum, utan att spekulanterne och andra sällat sig tillsammans i flera grupper, som under sorglös konversation tillbragt tiden under det försäljning i uppslag pågick, hvarigenom, när försäljningen i afslag skolat ske och man icke varit säker på förra anbudet, den bjudande kom i en spänning, som om det gällde ett spel och liksom på hazard uttalade sitt betydelsefulla »mitt». Jag tror det icke vara skäl att bibehålla stadgandena om detta försäljningssätt, äfven om, hvilket jag icke tror i allmänhet ega rum, derigenom någon gång skulle kunna erhållas ett högre pris. Om man vanligen derigenom skulle erhålla högre pris å egendomen, hvarföre användes det då icke vid frivilliga auktioner? Detta ser man aldrig, icke ens i fråga om försäljning af ärfd jord. Men man kan icke heller bestrida, att denna lagreform icke är af den omfattning, att den ingriper i utsokningsväsendet i sin helhet och skulle förorsaka rubbning i en mängd gällande författningar. Tvärtom är förslaget så fristående, att det endast fordrar förändring af ett enda enkelt stadgande. För min del anhåller jag derföre, att Kammararen behagade äfven i denna punkt återremittera Betänkandet.

Friherre Raab, Adam: I denna fråga har jag en mot Herr Wallenbergs förslag aldeles afvikande mening och kommer alltså att yrka bifall till Utskottets ifrågavarande hemställan. För min del anser jag det vara af mycken vikt att behålla försäljningssättet genom upp- och afslag vid utmätningsauktioner för att kunna framtvunga ett högre pris, och jag kan uppgifva flera tillfällen, der man genom detta försäljningssätt erhållit högre bud än annars skulle varit fallet. Om också blott en enda verklig spekulant är närvarande vid auktionen, vågar han dock vid försäljningen i afslag icke med sitt anbud falla huru djupt som helst, emedan han är osäker, om icke andra personer, som finnas å stället, äfven äro spekulanter. Det är derföre, enligt min tro, en vis inrättning i våra äldre lagar detta försäljningssätt, hvilket jag ock vill varmt och lifligt försvara. Man har sagt att under försäljningen i uppslag konversationen emellan de närvarande hindra dem att derunder följa auktionen med nödig uppmärksamhet; ja, just derföre är det bra att jemväl hafva försäljningen i afslag, der man måste vara uppmärksam. Vid frivilliga auktioner är ett utropsätt i uppslag tillräckligt, emedan, om man icke får hvad som önskas, man icke behöfver antaga de gjorda anbuden. Ett annat förhållande är med en utmätnings- eller tvangsauktion, der man måste antaga det pris, som högst bjudes. Jag är öfvertygad att en förändring i den syftning, Herr Wallenberg föreslagit, skulle föranleda till egendomsvärdets ytterligare nedsättning, och jag får fördenskill yrka bifall till hvad Utskottet i denna punkt föreslagit.

Herr von Gegerfelt: I denna punkt kan jag icke biträda någon af de två föregående talarnes åsichter, ty jag måste erkänna mig icke hafva någon bestämd åsigt om det ena eller andra auktionssättets företräde, hvarom ock inom Utskottet vid frågans behandling olika meningar sig yppade. Afgörandet måste bero på erfarenhetens intyg i särskilda förekomna fall. Denna förändring åtminstone är ej af så trängande beskaffenhet, att man icke kan vänta tills den blifvande komitéen
hinner

hinner afgifva sitt betänkande. Man får eljest alltför stor bekräftelse på det gamla ordspråket att Svenska folket är en trög nation full af hetsigheter. Jag anser att man i detta fall kan ge sig till tåls, till dess man får taga under öfverläggning ett fullständigt och mera omfattande förslag och får sålunda anhålla om bifall till hvad Utskottet nu föreslagit.

Herr Holmberg: Likasom motionären åberopat sin erfarenhet af det ifrågavarande auktionssättets olämplighet, så har äfven jag att åberopa min icke ringa erfarenhet af detsamma synnerliga lämplighet vid exekutiv fastighetsförsäljning. I det län, jag tillhör, har under sednare åren en mängd exekutiva auktioner förrättats, dervid fastigheter, enligt författningarne, skolat till hvad pris som helst föryttras; och det är min öfvertygelse, att de nästan alla mäst försäljas till betydligt lägre pris, derest försäljning ej skett i upp- och afslag. Ett sådant förhållande är ock, såsom Utskottet i sitt Betänkande tydligen utredt, helt naturligt, synnerligast som under tider af tryckt penningeställning oftast ej mer än en enda af de vid auktionen närvarande är verklig spekulant å den fastighet, som skall försäljas. Det föreföll mig derför mycket besynnerligt, att man ville ifrågasätta afskaffande af detta auktionssätt vid exekutiva auktioner: men jag har sedermera blifvit upplyst, att hufvudsakliga anledningen till förspord missbelåtenhet med berörda auktionssätt, skall härleda sig deraf, att de i Kongl. Förordningen den 29 November 1823 derom meddelade föreskrifter blifvit af åtskillige auktionsförrättare så förvändt tillämpade, att den köpeskilling, hvartill en köpare vid försäljningen i afslag blefve förbunden genom uttalande af ordet *mitt*, skulle vara icke det belopp vid hvars utropande han sagt *mitt*, utan det belopp, som uppkomme genom sammanläggning af hvad som högst bjudits såväl i uppslag som i afslag, och att en spekulant således skulle vara nödsakad att vid hvarje utrop i afslag göra en slik summering. Om nämnda Kongl. Förordning verkligen inefattade något sådant, kunde försäljningssättet i upp- och afslag ej annat vara än högst olämpligt och förkastligt; men så är det icke. Föreskrifterna äro nemligen, rätt fattade, högst enkla och ändamålsenliga; och det är genom Kongl. Förordningen den 17 Februari 1748 ålagdt auktionsförrättaren att vid auktionen lenna de närvarande, såsom orden lyda, en noggrann och tydlig underrättelse om sättet och rätta förloppet vid försäljningen genom upp- och afslag. Det torde tillåtas mig att i några få ord närmare beskrifva detsamma. Först utropas fastigheten i uppslag, då en hvar eger öfverbjuda den andre och klubban ej faller förr, än någon efter tre förnyade utrop af högsta anbudet sålunda stadnar derför. Under detta belopp försäljes icke fastigheten; men för att möjligen, synnerligast i det fall att endast en verklig spekulant å fastigheten förefinnes, erhålla ett ännu högre anbud än det, som genom öfverbud kunnat åstadkommas, verkställles derefter en afgörande försäljning i afslag. Dervid tillgår sålunda, att auktionsförrättaren med ett belopp, i Förordningen kalladt afslagssumma, som af honom godtyckligt bestämmes och hvartill vanligen tages den fastigheten åsatta värderingssumman, ökar hvad som bjudits i uppslag, så att derigenom uppkommer ett belopp, som han kan vara viss öfverstiger det högsta

anbud, som möjligen kan förväntas. För detta belopp utropas fastigheten änyo; och detsamma minskas så småningom vid hvarje utrop, som göres, intilldess någon säger ordet *mitt*, eller beloppet sänkts till hvad som högst bjudits i uppslag. Den, som vill köpa fastigheten, har nu intet annat att iakttaga än att bestämma det pris, hvarunder han ej vill att fastigheten skall komma i annans hand, och att, då utropssumman sänkts till detta belopp, säga ordet *måt*. Skulle flere än en samtidigt ropa *mitt*, verkställes tällan endast emellan desse genom bud och öfverbud i vanlig ordning och fastigheten tillkommer den sålunda högstbjudande. Någon synnerlig sinnesnärvaro behöfves sannerligen icke för att vid försäljningen i afslag göra det bud, för hvilket man bestämt sig; och den, som ej vill befatta sig dermed, kan ju under första skeende utropet i uppslag ärligen bjuda hvad han högst vill gifva, hvarvid han kan vara förvissad att härlför erhålla fastigheten, derest högre anbud ej vid försäljningen i afslag göres, ty fastigheten får icke försäljas för lägre pris än hvad som högst bjudits i uppslag, hvilket i sådant fall blifver det afgörande. Sålunda har i enlighet med gällande föreskrifter förfarits inom Kronobergs län; och jag har aldrig funnit annat än att försäljningsättet i upp- och afslag varit till synnerlig förmån för gäldenären och hans fordringsägare, undantagandes den som velat för underpris åtkomma gäldenärens fasta egendom. För öfrigt medgifver Kongl. Förordningen den 29 November 1823, att, derest alla de, hvilkas rätt kan vara i fråga, enhälligt öfverenskomma, att försälja uttmätt fastighet endast i uppslag, sådant auktionsätt är tillåtet.

Jag yrkar därför bifall till Lag-Utskottets Utlåtande i denna punkt.

Grefve Sparre, Eric: Jag skulle visserligen för min del på samma skäl, som anförts vid behandlingen af förra punkten, vilja yrka bifall till hvad Utskottet i denna punkt hemställt. Kammarén får emellertid ursägta, att jag vid anförandet af skäl härutinnan och vid att försvara Utskottets åtgörande ej blir vidlyftig, men jag har icke någon särdeles förkärlek att tala i onödan, och jag känner af erfarenheten att, när ett Lag-Utskottets Betänkande förekommer till behandling i Kammarén och några talare yrka dess återremitterande, bifalles detta yrkande alltid. Jag tager således för gifvet att äfven denna punkt nu blir återremitterad och då jag nu mottager återremissen, vill jag, som icke anser skäl att trötta Herrarne med något längre anförande, endast tillägga att jag anser en återremiss i denna liksom i förra punkten icke leda till det önskade målet.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets hemställan i förevarande punkt och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till samma hemställan och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

3:dje, 4:de och 5:te punkterna.

Utskottets hemställanden biföllos.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Lag-Utskottets den 24 och 28 sistlidne Mars bordlagda Utlåtande N:o 17, i anledning af väckta motioner om ändringar i Konkurslagen.

1:sta punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

2:dra punkten.

Herr Wallenberg: Det är möjligt, att så många fall af missbrukadt tvångsackord icke förekommit, att de kunna anses oroväckande, men jag tror dock att de äro nog många, för att lagstiftningen derå bör fästa uppmärksamhet. Det är högst orimligt, att man genom en lag skall tvingas till antagande af ackord, utan att man erhåller någon säkerhet att utfå det belopp, man måst antaga. Det har händt, att, sedan ackord blifvit medgifvet, har man lemnat åt gäldenären att sörja för huru det skulle utgå, och att detta sedan gifvit anledning till ny konkurs. Sedan jag hört Grefve Sparres förklaring, att det icke lönar mödan att skicka något tillbaka till Lag-Utskottet, vill jag icke framställa något yrkande derom. Men jag har icke kunnat undgå att fästa uppmärksamheten derpå att denna punkt är af en ganska allvarlig och behjertansvärd beskaffenhet, och jag hoppas, att en ny framställning i detta syfte vid en blifvande riksdag icke skall röna samma öde.

Grefve Sparre, Eric: Att den af Herr Wallenberg uttalade åsigt om orimligheten af, att borgenärer kunna tvingas till ackord, utan att erhålla säkerhet för dess fullgörande, är fullkomligt riktig, vill jag ingalunda bestrida, och Utskottet har äfven erkänt detta och sökt att medverka till borttagande af ett sådant misförhållande, då Utskottet i 7:de punkten af förevarande Utlåtande föreslagit ett så lydande tillägg till 104 § Konkurslagen: »Bestrides ackordet på den grund, att säkerhet ej finnes för dess fullgörande, pröfve rätten, efter omständigheterna, huruvida fastställelse på sådan grund vägras må». Den nu föredragna punkten handlar deremot icke om säkerhet för fullgörande af ackord, utan om det framställda förslaget, att domstolen ej skulle få fastställa ackord, understigande femtio procent. Ett sådant förbud för domstolen har Utskottet ansett icke vara praktiskt, enär fall kunna inträffa, då det är fördelaktigt att antaga ackord af 30, 40 eller 45 procent. Då lagen medgifvit tvångsackord, har sådant skett icke blott i gäldenärens, utan äfven i borgenärens intresse; och att nu göra en sådan inkränkning i tillämpningen af den princip, som af nu gällande Konkurslag är antagen, att det skall bero på borgenärerne sjelfve att tillse hvad som för dem är fördelaktigt, kan jag icke finna lämpligt.

Friherre Raab, Adam: I denna fråga är jag af samma tanke som Herr Wallenberg, och jag vågar gå längre än han i det hopp, att Grefve Sparre vid denna punkt skall få rätt i hvad han yttrat derom, att, då återremiss begäres af ett Lag-Utskottets förslag, sådant af Kamraren beviljas. Det är upprörande att se, att under förra året icke

mindre än 6,725 konkurser varit vid domstolarne anhängiggjorda. Man har velat hemta stöd för afslag å förslaget deraf, att af dessa endast 230 blifvit afslutade genom tvångsackord. Men man har icke tagit i betraktande huru många konkurser det varit, der det hetat: »tillgång, ingen»; ty säkerligen äro många afskrifna, utan att lemna någon utdelning. Förslaget att bestämma ett visst minimum för ackord, utgår från den åsigt, att den, som vill erhålla ackord, icke må fortsätta sin rörelse så länge, tills han endast har två eller tre procent att lemna i utdelning, utan skall sluta medan han ännu kan erbjuda minst 50 procent. Det föreslagna stadgandet är det enda rätta korrektivet mot det nu rådande missförhållandet. Då man haft tillfälle att se, hvilken massa af fordringar liksom uppstaplas i luften och framställas att gå och gälla endast till dess ackordet blifvit fastställt, hvarigenom mängden, som haft en ärlig fordran, blifvit af med åtminstone en stor del deraf, måste erkänna nödvändigheten af ett korrektiv mot dessa bedrägerier. Vi hafva sett, att tvångsackordernas antal redan stigit betydligt; och ju mer man lär sig konsten att åstadkomma sådana, desto mer skall deras antal ökas. Jag tror därför att Herr Hiertas förslag är välgrundadt. Anser man femtio procent såsom minimum vara för högt, kan man i stället taga en mindre siffra, men något bör väl vara kvar, då en gäldenär bjuder ackord. Man har sett konkurser, der det först bjudits tio procents ackord; och då detta antagits och skolat af gäldenären utbetalas, har han ånyo gjort konkurs och slutligen lemnat tio procent af det förra ackordet. Utskottets förslag till förekommande häraf påminner om berget, som födde en rätta; ty domaren är redan nu skyldig att pröfva säkerheten af det ackord som bjudes, om sådant påyrkas.

Jag yrkar att punkten måtte till Lag-Utskottet återförvisas, om ej för annat, som en opinionsyttring.

Herr Wallenberg: Jag har icke yttrat mig om femtio procent såsom minimum af tvångsackord, och jag tror icke, att ett stadgande härom vore lämpligt. Om en gäldenär icke kunde lemna mer än fyrtio procent, vore det orätt, att en fordringsegare skulle kunna hindra att detta antoges. Herr Hiertas motion består af sju punkter, af hvilka den 6:te lyder så: »att, då ackord blifvit af rätten fastställt, men af borgenärerne godkänd säkerhet därför icke ställes, konkursboet må förblifva under sysslomännens vård, intilldess ackordet blifver till alla delar fullgjordt». Det är vid denna punkt jag fäster stor vikt. Sjunde punkten i Utskottets Utlåtande är ett fullkomligt tillstyrkande af denna 6:te punkt i Herr Hiertas motion; men om denna motion i sin helhet blifvit i en föregående punkt afstyrkt och detta af Riksdagen godkännes, kan jag ej förstå, huru en del deraf redan kan vid en efterföljande punkt bifallas. Det är af detta skäl jag anhåller om återremiss af förevarande punkt, hvori Utskottet hemställt, att Herr Hiertas motion ej må vinna afseende.

Herr von Gegerfelt: Med anledning af den siste värde talarens yttrande, får jag erinra, att det i punkten heter, »att Herr Hiertas

motion i denna del ej må vinna vidare afseende och här afhandlas således endast den del, som nu är i fråga och ej motionen i dess helhet. Betänkandet är i detta fall så tydligt, att genom antagande af Utskottets i denna punkt gjorda hemställan, någon fara ej kan uppstå att Kammarerna icke skulle kunna bifalla en annan del af Herr Hiertas motion.

Då man hör de högljudda klagomålen öfver tvångsackord, hvarigenom enskilde fordringsegare skulle hafva blifvit lidande, skulle man tro att det vore en ringa minoritet, som kunde besluta öfver pluralitetens rätt. Men det är tvärtom en ofantligt stor majoritet, som dertill erfordras, eller minst $\frac{2}{3}$ af de närvarande fordringsegarne, som dessutom innehafva minst $\frac{2}{3}$ af de bevakade fordringarne, och det är således endast en ringa del af borgenärerna, som kunna tvingas att mot sin vilja antaga ett ackord. Om åter fordringsegare, som ej vilja ingå på ackordet, underlåta att vid sammanträdet infinna sig och bruka sin rätt, är det icke värre här, än vid andra tillfällen, då de frånvarande måste åtnöja sig med de närvarandes beslut. Någon rättskränkning kan så mycket mindre anses derigenom uppkomma, som just i detta fall det fordras en så stor majoritet. Det torde observeras att stadgandena om tvångsackord afse ej endast eller ens i första rummet gäldenärens, utan förnänligast borgenärernes bästa. Enligt den gamla Konkurslagen var det beroende på hvarje enskild borgenär att på de öfriges bekostnad tilltvinga sig full betalning för sin fordran, hvilket de öfrige fordringsegare måste medgifva för att kunna avsluta ackord. Jag har från Kalmar län hört onitales en person, benämnd »Ölands-Pelle», hvilken brukade köpa fordringar i konkurser för ringa belopp och sedan alltid fordrade full betalning, och ofta gingo de andre borgenärerna in på att lösa ut honom. Hvad beträffar att minimum skulle bestämmas till femtio procent, vore detta dessutom för högt; ty oftast uppstår vid en tvungen realisering en vida större brist än femtio procent, fastän egendomen i sjelfva verket kan vara mer värd.

Jag anhåller om bifall till denna punkt.

Herr Wallenberg: Jag finner mitt misstag och att det endast är första punkten i Herr Hiertas motion, som här är afstyrkt, och jag anhåller om ursäkt för den tidspillan jag härigenom förorsakat Kammarerna. Den garanti, som, enligt Herr von Gegerfeldts åsigt, ligger i det nu stadgade sättet för åstadkommande af tvångsackord, skulle, efter min uppfattning, varit bättre tillgodosedd, om endast de oprioriterade fordringsegarne finge deltaga i beslutet om ackord och icke äfven sådana, som innehade panter af åtskilliga slag.

Jag förenar mig i anhållan om bifall till punkten.

Herr von Gegerfeldt: Jag får fästa Herr Wallenbergs uppmärksamhet derpå, att det är åter en annan punkt, som handlar om pantnehafvares rösträtt i fråga om ackord. En sådan borgenär har icke rättighet att deltaga i beslutet om ackord, utan att han afsäger sig sin panträtt och inträder i samma förhållande som öfrige oprioriterade fordringsegare. Men denna fråga hör icke hit, och bör således icke vid denna punkt afhandlas.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden ä dels bifall till Utskottets hemställan i förevarande punkt och dels återremiss deraf, framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

3:dje—12:te punkterna.

Utskottets hemställanden biföllos.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 26 och 28 sistl. Mars bordlagda Memorial N:o 44, med svar å återremisser samt förslag till sammanjemkning eller voteringspropositioner, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor, rörande anslagen under Riks-statens särskilda Hufvudtitlar.

1:sta punkten.

Lades till handlingarne.

2:dra och 3:dje punkterna.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

4:de punkten.

Herr vice Talmannen: Vid Utskottets förslag i denna punkt torde Kammaren finna anmärkningsvärdt, att i nej-propositionen mom. a. in- tagits icke blott Andra Kammarens beslut om anvisande af ett mindre anslag för Carlsborgs fästningsbyggnads-arbeten, utan äfven samma Kam- mares beslut om en underdänig skrifvelse med anhållan, »det Kongl. Maj:t, efter pröfning af de utaf befästningskomitéen framlagda planer, behagade, rörande den ytterligare fortsättningen af dessa arbeten under nästa år, vid nästkommande riksdag afgifva förslag så tidigt, att Riks- dagen måtte kunna då anvisa hvad som för ändamålet funnes nödigt.» Då detta sednare beslutet icke utgör något villkor för anslagets bevil- jande, utan är en fristående fråga, som har helt och hållet karakteren af ett önskningsmål, och således icke kan bli föremål för Kamrarnes gemensamma omröstning, torde det vara klart att frågan om detta be- slut, som är fattadt endast af en Kamnare, måste anses hafva förfallit. Att till gemensam omröstning upptaga en fråga om underdänig skrif- velse, som icke har oskiljaktigt sammanhang med anslagsfrågan, vore oförenligt med 65 § Riksdags-ordningen och äfven stridande mot den praxis, som i sådana fall hittills blifvit följd. På sådana skäl, och i öfverensstämmelse med den åsigt, som i Talmanskonferensen gjort sig gällande, får jag föreslå, att, med gillande af de framställda proposition- erna i öfrigt, den ändring måtte göras i nej-propositionens första mo- ment, att den sista perioden deraf, från och med ordet »samt», måtte uteslutas, och endast första delen upptagas, så lydande:

»a) att för Carlsborgs fästningsbyggnads-arbeten anvisa för år 1869 ett extra anslag af 20.000 R:dr.»

På detta mitt förslag anhåller jag, att Herr Grefven och Talmannen ville framställa proposition.

Grefve af Ugglas: Det kan synas djerft att uppträda med en annan mening, än den som inom Talmanskonferensen gjort sig gällande; men då jag tror att denna sednare mening stödt sig på någon missuppfattning eller förbiseende af frågans beskaffenhet, anhåller jag att få framlägga skälen för min olika åsigt. Jag förenar mig med den siste ärade talaren derom, att i en voteringsproposition icke bör intagas någon särskild framställning, som icke med anslagsfrågan har oskiljaktigt sammanhang; men jag skiljer mig från honom deruti, huruvida ifrågasvarande af Andra Kammaren beslutade underdåniga skrifvelse kan borttagas från det af samma Kammare beviljade anslag. För att rätt kunna bedöma detta, torde man böra läsa Andra Kammarens beslut i dess fullständiga sammanhang. Det lyder sålunda: Kammaren har beslutat »att för Carlsborgs fästningsbyggnads-arbeten anvisa för år 1869 ett extra anslag af 20.000 R:dr, samt att genom underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t, efter pröfning af de utaf befästningskomitéen framlagda planer, behagade, rörande ytterligare fortsättningen af dessa arbeten under nästa år, vid nästkommande riksdag afgifna förslag så tidigt, att Riksdagen må kunna då anvisa hvad som för ändamålet må finnas nödigt.» Det synes häraf, att detta anslag, i olikhet med sådana, som vanligen förekomma, icke är ett rent anslag, utan endast ett af denna Riksdag anvisadt förskott för befästningsarbetena vid Carlsborg under år 1869, hvilket är uttaladt genom anhållan att Kongl. Maj:t sedan måtte afgifva förslag öfver hvad som ytterligare erfordras. Om man rätt skall kunna uppfatta meningen med de 20,000 R:dr. som Andra Kammaren beviljat, är det tydligt, att denna framställning till Kongl. Maj:t ej får skiljas från anslagsfrågan. Ty huru blifver det, om förslaget om skrifvelsen borttages? Jo, det kommer då att att stå, att ett extra anslag af 20,000 R:dr beviljas för Carlsborgs fästningsbyggnads-arbeten: och det är tydligt, att meningen härigenom blifver förändrad. Det kan icke vara tillåtet för den ene Kammaren att så förändra hvad den andra beslutat, och icke heller är Riksdagen berättigad att vid en votering stadga en tredje mening, som icke är af någondera Kammaren uttalad; men det är likväl hvad som genom detta utslutande af en del af Andra Kammarens beslut skulle blifva en följd: ty 20,000 R:dr rent anslag har icke någon menat. Man säger, att det icke har någon praktisk betydelse, om denna utslutning eger rum, ty det står i alla händelser Kongl. Maj:t fritt att vid nästa riksdag inkomma med begäran om större anslag, om det nu beviljade icke är tillräckligt för att sysselsätta kronoarbetskompanierna. Men detta är en sak, som icke hör hit. Hvad som är Riksdagens skyldighet, är att öppet och klart framställa sin mening och icke framkomma med ett beslut, der ordalagen äro i strid med andan och meningen. Jag kan icke tro, att Kammaren kan gilla den uppfattning, som af den förste värde talaren är framställd. I detta Betänkande finnes ett annat beslut, som, så vidt jag vet, icke väckt någon tvekan i Talmanskonferensen, nemligen vid 8:de punkten i fråga om

Herr Almquists motion, att en komité skulle nedsättas för att utreda och afgifva förslag i afseende på skogshushållningen i Norrland, samt att nödiga medel för bestridande af kostnaderna härför skulle ställas till Kongl. Maj:ts disposition. Andra Kammaren har afslagit komitéens tillsättande, hvaremot Första Kammaren har bifallit motionen med den ändring, på det att saken ej skulle komma att förfalla, att, i stället för »nödiga medel», ett förslagsanslag af 5,000 R:dr ställes till Kongl. Maj:ts disposition. I detta fall är komitéens tillsättande hufvudsaken, hvaraf anslaget är beroende; ty om komitéen icke godkändes, blefve dessa 5,000 R:dr utan ändamål. Orsaken, hvarför jag icke i Utskottet härför påfäst uppmärksamheten, är, att jag anser, att man icke bör undertrycka votering i något fall, der fråga om anslag ingår. Men jag erkänner, att jag skulle hafva mycket svårare, att försvara Utskottets beslut i denna punkt, än i den nu förevarande, der anslaget tydligen är betingadt af att man låter Kongl. Maj:t veta, huru dermed är meningen. Jag vill knappt tillägga en sak, som bör stå i sista rummet och ej i någon mån verkar afgörande, men icke heller saknar sin betydelse, och det är, att, om Andra Kammaren godkänner denna voteringsproposition (och det har redan skett efter votering med 86 röster mot 59), och Första Kammaren förkastar densamma, så kan denna tvist icke slitas af någon, och frågan står helt och hållet utan lösning. Detta bör väl icke inverka på Första Kammarens beslut i en fråga, som är beroende på en rätt uppfattning af grundlagens mening. Men det förde dock vara något som är värdt att afse.

Jag anhåller om bifall till punkten.

Hans Excellens Grefve Sparre: Jag kan för min del icke instämma i den föregående talarens åsigt om det oskiljaktiga sammanhanget mellan det anvisade anslaget och den föreslagna särskilda skrifvelsen, i afseende på möjligt beviljande af medel till fortsättande af befestningarne på Carlsborg, som Andra Kammaren beslutat skulle till Kongl. Maj:t aflätas.

Den föreslagna skrifvelsen innehåller icke ens ett fjerdedels löfte om att vidare anslag skall beviljas, än mindre något anvisande på bestämd statsutgift.

I afseende på sjelfva hufvudfrågan ber jag att få hänvisa till 63 och 65 §§ Riksdags-ordningen. 63 § säger: »hvad Kamrarne sammanstämmade besluta, det vare Riksdagens beslut. Blifva Kamrarne ej, efter den behandling ofvan är nämnd, om ett beslut ense, skall frågan, utom i de fall 65 § upptager, anses hafva för den riksdagen förfallit.» Såsom regel är således der antaget, att under sådana omständigheter hvarje fråga förfaller, med undantag för de fall 65 § upptager. Denna § stadgar: »När i fråga om statsutgifter eller bevilling, eller angående Riksbankens eller Riksgälds-kontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, Kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt Utskotts förslag varda sammanjemkade, skola begge Kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stadnat», m. m. Detta stadgande är ett undantag från grundlagens allmänna regel och får, såsom alla undantagsföreskrifter, icke extensivt tolkas.

Jag anser därför det vara stridande mot grundlagen att här votera

om annat än sjelfva anslaget, då, som jag förut nämnt, den föreslagna skrifvelsen, enligt min uppfattning icke står till detta i något oskiljaktigt sammanhang. Att Andra Kammaren redan fattat sitt beslut, är visserligen rätt ledsamt: men det kan icke binda Första Kammaren, och jag förmodar dessutom, att Stats-Utskottet, om olika beslut uppstå, icke skall underlåta att söka sammanjemka dem. Jag instämmer i den förste talarens yrkande.

Grefve Hamilton Henning: Då denna fråga förekom i Talmanskonferensen, var jag af den mening, som den förste talaren utvecklade, eller att den skrifvelse, som Andra Kammaren beslutat, icke borde i voteringspropositionen intagas, och jag anhåller att med några ord få komplettera den bevisning, som redan är lemnad för riktigheten af denna åsigt. Min åsigt i detta fall grundar sig icke på någon oriktig uppfattning af Andra Kammarens beslut, ty det är klart, att, då Kammaren fattade detta beslut, föresväfvade densamma möjligheten af anslagets förhöjande eller fortsättande under nästa år; men frågan är nu den: står denna skrifvelse i ett så oskiljaktigt samband med anslaget, att det sednare icke kan bifallas, om den förra förkastas? 65:te § Riksdagsordningen är klar deri, att gemensamma voteringar endast kunna anställas om statsutgifter och ändamålen dermed. Man kan således i en voteringsproposition införa ett vilkor; men detta är något helt annat än att der intaga en önskan om en framdeles skeende åtgärd. Hade Andra Kammaren med sitt beslut endast åsyftat, att befästringsarbetena vid Carlsborg icke skulle öfver en viss grad fortsättas, innan befästringskomitéens förslag blifvit pröfvadt, så hade denna mening kunnat uttryckas på ett sådant sätt, att den ej kunnat undandragas voteringen, om nemligen Kammaren helt enkelt bifallit anslaget med vilkor, att endast 20,000 R:dr finge användas, innan Kongl. Maj:t pröfvat befästringskomitéens förslag.

Då hade man måst votera om detta beslut i dess helhet; men som nu är, kan Andra Kammarens beslut om anslaget gå i verkställighet, utan att den beslutade skrifvelsen intages i voteringspropositionen. Jag har, för att i detta fall ytterligare stadga min mening, frågat en ledamot af Andra Kammaren, om han af detta beslut ansåge sig bunden att vid nästa riksdag votera ytterligare anslag till fortsättande under år 1869 af befästringarne på Carlsborg. Han svarade, att han härtill alldeles icke ansåg sig förbunden, utan att denna skrifvelse endast skulle antyda en viss benägenhet hos Kammaren, att, om Kongl. Maj:ts efter pröfning af befästringskomitéens förslag skulle vilja under år 1869 ytterligare utsträcka arbetena, och om detta förslag vunne Kammarens bifall, vid nästa riksdag för detta ändamål bevilja anslag. Skulle deremot Kongl. Maj:t fastställa en plan, som icke af Kammaren gillas, så kan Kammaren så mycket mindre anses hafva genom denna skrifvelse iklädt sig någon förbindelse att bevilja anslag till arbetenas fortsättande, som någon bestämd siffra icke är utsatt. Det är således klart, att denna skrifvelse icke kan hafva någon inverkan på nästa års statreglering, och är Kongl. Maj:t, antingen skrifvelsen aflätes eller icke, oförhindrad att till nästa riksdag inkomma med förslag, att få anslaget ökad. Det synes mig följaktligen uppenbart, att den af Andra Kammaren beslutade skrif-

velsen icke står i sådant sammanhang med anslaget, att votering deröfver bör ske.

En talare, som försvarat Utskottets förslag till voteringsproposition, har talat om en längre fram förekommande punkt, vid hvilken icke anmärkning blifvit gjord i Talmanskonferensen. Der är dock den skilnad, att sistnämnda skrifvelse innehåller ändamålet med anslaget, och man kan icke votera om det sednare, utan att besluta om det förra; men så är det icke här. Kammaren har förut visat sin tolkning af denna paragraf, nemligen vid förra riksdagen i fråga om jernvägens sträckning genom Wermland. Kammaren hade då beslutat: »att i underdänig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t i nåder uppdraga åt en komité af ojäfvige och med näringsförhållandena förtrogne personer, att förätta ekonomiska undersökningar rörande den trafik, som å hvardera af de alternativt föreslagna linierna för den nordvestra stambanans sträckning genom Wermland kan blifva att påräkna, samt derom till Kongl. Maj:t ingifva underdänigt betänkande». Detta af Första Kammaren beslutade skrifvelseförslag var således jemförligt med det nu ifrågavarande, enär följderna deraf skulle blifva bestämmande för Kammarens större eller mindre benägenhet att sedan bevilja anslaget. Men i den voteringsproposition, som af dåvarande Stats-Utskottet framställdes, var detta Första Kammarens skrifvelseförslag uteslutet. Vi äro alltså nu i samma förhållande som då, och jag kan, både för konsekvensens skull och ur grundlagens synpunkt, icke godkänna den föreslagna voteringspropositionen, om den icke erhåller den förändring, som blifvit af den förste talaren föreslagen. Det är ett betänkligt förhållande, att Andra Kammaren redan bifallit voteringspropositionen, och hela frågan har derigenom kommit i ett sådant stadium, att man icke vet, huru den skall utveckla sig. Alldeles olöslig synes mig dock icke frågan vara, då en anslagsfråga icke kan förfalla och Stats-Utskottet kan inkomma med ett sammanjemkningsförslag, som möjligen kan förmå Första Kammaren att göra en ändring i sitt en gång fattade beslut.

Jag tror emellertid det vara af stor vikt, att Kammaren icke låter en fråga af den betydelse, som denna, gå förbi utan att konsekvent tillämpa grundlagen och icke tillåter, att i voteringspropositionen inflyta ämnen, som icke höra dit. Jag förenar mig med den förste talaren.

Herr von Gegerfelt: En vigtig och oeffergiflig grundsats vid voteringspropositioners uppsättande är den, att besluten icke så stympas, att de få en annan betydelse än som dermed varit åsystad, hvilket skulle blifva förhållandet med detta Andra Kammarens beslut, om det inskränktes till 1:sta punkten. Kongl. Maj:t har till befästringsarbeten äskat ett belopp af 231,400 R:dr, hvaraf 66,000 R:dr beräknats för Carlsborg.

Första Kammaren har bifallit Kongl. Maj:ts framställning; men den Andra har för Carlsborgs fästningsbyggnadsarbeten anvisat för år 1869 ett extra anslag af 20,000 R:dr och i sammanhang härmed beslutat till Kongl. Maj:t aflåta en underdänig skrifvelse, som visar att det icke varit Andra Kammarens mening att afslå hvad Kongl. Maj:t i öfrigt äskat, utan endast att uppskjuta frågans pröfning till nästa riksdag. Om nu detta tillägg uteslutes, skulle Andra Kammarens beslut få en annan betydelse än det bör hafva. Det är obestriddigt, att denna mening kun-

nat bättre uttryckas, och att Andra Kammaren bort formulera sitt beslut så, att den nu icke finner skäl att bevilja hela det äskade anslaget, utan uppskjuter frågan till nästa riksdag samt ställer till dess till Kongl. Maj:ts disposition en summa af 20,000 R:dr; men man måste betrakta saken sådan den är, och på denna grund får jag anhålla om bifall till den af Stats-Utskottet föreslagna voteringspropositionen.

Herr Wærn: Grundlagen skall tolkas efter ordalydelsen och det torde vara skäl att se efter, huru 65 § i den nuvarande Riksdagsordningen öfverensstämmer med 30 § i den gamla. Är lydelsen hos båda lika, så bör utan tvifvel gammal praxis här tillämpas; men har åter en ändring i lagen skett, så måste ock praxis blifva i den mån olika nu mot förr, som ändringen derpå är tillämplig. Om vi genomläsa de båda paragraferna så finna vi, att den nya grundlagen skiljer sig från den gamla deruti, att, då den sednare stadgade, att, sedan först försök att sammanjemka ständens olika meningar blifvit gjorda, skulle det som rör statens reglerande» d. v. s. det under denna §:s bestämmelser fallande *ärendets* afgörande hänskjutas till förstärkt Utskott; men den nya deremot bestämmer att, då *vi* fråga om statsutgifter», särskilda *beslut* blifvit fattade, skola Kamrarne hvar för sig votera mellan *desse*. Någon tvist bör således ej uppkomma om föremålet för voteringen, enär nägon tvist naturligtvis ej kan uppkomma om hvad som är Kamrarnes beslut, och följaktligen kan jag icke finna, att man kan vägra att ingå på en votering i en fråga, der båda Kamrarne stadnat i olika beslut, såvida man icke bestrider att denna fråga är af den beskaffenhet, att den skall underkastas den i § 65 Riksdagsordningen föreskrifna behandling. Hela grundlagstolkningen ligger numera i det lilla ordet *vi*. Är beslutet, lika mycket hurudant det i sig sjelft är, verkligen fattadt *vi* en fråga om statsutgifter, så bör votering ske, men är beslutet endast fattadt jemte, bredvid, eller liktidigt med afgörandet af en sådan fråga och *icke vi* frågan, så bör, hur skickligt än beslutet kan vara med frågan sammanväfdt, votering *icke* ega rum. Jag hyser i detta afseende samma åsigt nu som vid förra riksdagen. Min åsigt föll då, och jag begärde icke votering, därför att jag icke ville, att en tolkning af grundlagen skulle underkastas pröfning i en fråga, der partiåsigter kunde göra sig gällande. Nu är icke så förhållandet; och vi kunna dertfore med större frihet undersöka hvad grundlagen verkligen bjuder. Man har ansett, att dessa voteringar böra så mycket som möjligt inskränkas, och dertfore ansett vådligt att tillåta votering om skrifvelseförslag, hvilka icke äro oåtskiljbara från besluten i hvad dessa direkte röra penningen. Men, mina Herrar! Icke bör grundlagstolkningen vara beroende af, huruvida de särskilda delarne af ett beslut äro så uppställda, att de med sax kunna från hvarandra åtskiljas, eller huruvida de äro med hvarandra så sammanbundna att de icke utan omskrifning kunna åtskiljas. Dertfore hemställer jag till dem, som fästa så mycken vikt vid, huru besluten formuleras, om icke den verkliga vådan ligger i möjligheten deraf att beslut af den beskaffenhet, att votering om dem icke borde ega rum, fattas vid debatter uti frågor om utgifter, hvaremot garantien måste ligga i granskning af sjelfva besluten och ej i formuleringen, ty vill man göra en sådan sammanblandning, nog går

det för sig att så inveckla en sak med en penningfråga, att man icke utan omskrifning kan skilja dem åt. Men göra vi våra beslut, om votering bör ske eller ej, beroende af formuleringen, så kunna vi lätt blifva tvungne att votera uti frågor, hvilka efter grundlagens så väl anda som bokstaf icke borde på detta sätt behandlas. Nu kan man väl här skilja skrifvelsen från anslaget; men frågan är om den förre är karakteriserande för det sednare, och det är den enligt min åsigt. Man frågar äfven om dessa 20,000 R:dr äro ett förskott eller ett nytt anslag. Andra Kammaren äsyftar med denna skrifvelse att för Kongl. Maj:t tillkännagifva, att den icke är benägen bevilja vidare anslag, förrän befästningsplanen blifvit vidare undersökt, men vill hafva anslagsbeloppet betraktadt såsom ett förskott, d. v. s. att plan för fästningsbyggnaderna vid Carlsborg för år 1869 icke grundas på ett årsanslag af 20,000 R:dr, utan att med planens fastställande dröjes tills Riksdagen lätt nytt tillfälle att i frågan fatta beslut. Och detta synes mig vara för beslutet karakteriserande, eller med andra ord verkligen utgöra en del af beslutet om det inskränkta anslagsbeloppet. Min åsigt är således den, att Första Kammaren icke bör fästa sig vid huru Andra Kammarens beslut är uppsatt, utan endast om det är lojalt fattadt »i fråga om statsutgifter», och jag får på denna grund anhålla om bifall till den af Utskottet föreslagna voteringspropositionen.

Grefve af Ugglas: Jag vill endast tillägga, att jag ber Kammarens ledamöter ännu en gång läsa denna voteringsproposition i dess helhet och sedan ärligt svara, om den icke lemnar ett helt olika intryck, som den nu är af Utskottet föreslagen, mot om det, som rör skrifvelsen, bortklippes. Jag fortfar i mitt yrkande om bifall.

Herr Faxé: Jag för min del kan icke godkänna denna voteringsproposition, och jag tror att antagandet af densamma kunde föra oss till vädliga afvägar. Jag kan icke finna annat, än att Andra Kammarens yttrande i denna fråga innefattar två beslut, det ena om ett anslag af 20,000 R:dr, och det andra om aflåtandet af den underdåniga skrifvelsen. Hvad hafva vi väl med beslutet för nästa riksdag att göra? Är det, som jag anser, två beslut, bör det väl äfven vara två voteringar: den ena om anslaget och den andra om skrifvelsen. Det kan icke hända värre, än att anslaget icke beviljas, och att till följd deraf kronarbetskorpserna måste upplösas.

Jag yrkar afslag å den af Utskottet föreslagna voteringspropositionen.

Sedan öfverläggningen härefterförklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels godkännande af den föreslagna voteringspropositionen utan förändring och dels af Herr vice Talmannen, att Kammaren skulle godkänna voteringspropositionen, med den förändring att från momentet a i nej-propositionen utslöts den sednare delen, börjande med orden: »samt att genom underdånig skrifvelse» etc., framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på godkännande af voteringspropositionen i oförändradt skick, hvarvid svarades många ja, blandade med nej, och sedermera propo-

sition på godkännande af voteringspropositionen med den af Herr vice Talmannen föreslagna förändring, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja; hvarefter och sedan den först gjorda propositionen förnyats samt med talrika ja, blandade med nej, besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den, som godkänner den af Stats-Utskottet i 4:de punkten af Memorialet N:o 44 föreslagna voteringsproposition, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkänner Kammaren den ifrågavarande voteringspropositionen, med den förändring att från mom. a i nej-propositionen uteslutes den sednare delen, börjande med orden: »samt att genom underdänig skrifvelse».

Omröstningen verkställdes; och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 68;

Nej — 27.

5:te punkten.

Voteringspropositionen godkändes.

6:te punkten.

Utskottets förslag bifölls.

7:de punkten.

Voteringspropositionen godkändes.

8:de punkten.

Herr vice Talmannen: Mot denna punkt har jag att framställa en anmärkning endast i formelt hänseende.

Utskottet har i ingressen till förslaget till voteringsproposition inlätit sig i en tolkning af Första Kammarens beslut, i det Utskottet antagit, »att Första Kammarens beslut otvifvelaktigt afser att anslaget skulle på extra stat uppföras». Jag anser det vara af vigt att Kammarens beslut måtte i frågor, som kunna blifva föremål för gemensamma voteringar, ordagrannt upptagas. Finner Utskottet, att någon jemkning i ordalagen bör ega rum, så kan detta icke ske på annat sätt än underställningsvis för Kammarens egen pröfning efter de principer, som äro gällande för sammanjemkningsförslag i allmänhet.

Fastän jag således underkänner Utskottets behörighet att tolka

Kammarens beslut och anser rätta formen varit den, att, först sedan denna tolkning blifvit underställd Kammarens pröfning, förslaget till voteringspropositionen framstälts, får jag dock, då något mot tolkningens beskaffenhet icke i detta fall är att anmärka, föreslå bifall till propositionen.

Herr Wærn: Jag medger, att Utskottet härvidlag gjort sig skyldigt till ett förbiseende och att det varit riktigare om Utskottet till Första Kammaren hemställt, huruvida det rätt tolkat dess mening; men man har velat genast framställa förslag till voteringsproposition och därför har det gått, som nu. Då emellertid ingen skada är skedd, anhåller jag om bifall till voteringspropositionen.

Grefve af Ugglas: Äfven jag erkänner, att formen bättre kunnat iakttagas på sätt, som den förste talaren framställt; men att någon skada af det sätt, hvarpå Utskottet gått tillväga, icke kunnat ske, är klart deraf, att, då Utskottet måste underställa Kammaren förslaget till voteringspropositionen, så beror det ju på Kammaren sjelf att icke godkänna detta förslag. Hade Kammaren ogillat Utskottets tydning, så är klart, att, då Kammaren ensam är berättigad att tolka sina beslut, Utskottets uppfattning mest ändras i öfverensstämmelse med Kammarens. Att ett formfel blifvit begånget, nekar jag icke; men vi måste komma ihåg, att det är nödigt utsätta, om anslaget skall vara extra, ty annars blir det ordinarie. Att vi ej gått den mest formenliga vägen för att få detta utrönt, har skett för vinnande af tid. Jag anhåller om bifall till förevarande voteringsproposition.

Grefve Hamilton, Henning: I likhet med den förste talaren har jag ingenting att anmärka mot det slut, hvartill Utskottet kommit, eller sjelfva voteringspropositionen; men jag tillåter mig säga, att så alldeles oskyldigt, som det af föregående talare framstälts, är dock icke Utskottets förfaringsätt. Ty, om Utskottet icke gjort en sådan tolkning, som denna, hvilken Kammaren har allt skäl att godkänna, utan uppfattat saken olika med Kammaren, så hade det kunnat hända, att Andra Kammaren bifallit och den Första sedermera afslagit voteringspropositionen, hvarigenom vi kommit i samma ställning, som vid den nys afhandlade punkten. Felet ligger således deri, att Utskottet satt Andra Kammaren i tillfälle att tolka hvad Första Kammaren beslutat. Det betyder nu mindre, enär Utskottet händelsevis här gjort den rätta tolkningen af Kammarens beslut; men formen är icke riktig; utan hade Utskottet antingen bort underställa Första Kammaren sin tolkning af beslutet, eller ock blott säga, att, under förutsättning att Första Kammaren gillar den tolkning, som Utskottet gjort, föreslås följande voteringsproposition. Då hade Andra Kammarens beslut blifvit fattadt under en förutsättning, som möjligen kunde komma att icke slå in, och ingen skada hade kunnat ske. Som jag förut nämnt, har jag ingenting att anmärka mot sjelfva voteringspropositionen, utan har endast velat fästa uppmärksamhet på Utskottets mindre lämpliga behandling af denna fråga, och får därför hemställa, att Kammaren ville, med godkännande af Utskottets tolkning af Kammarens beslut, bifalla voteringspropositionen

Herr Wærn: Jag kan icke annat än bestrida den föregående talarens yttrande, att det endast varit »händelsevis» som Utskottet kommit att fästa sig vid, om Första Kammarens mening varit, att det beviljade anslaget skulle komma på extra eller ordinarie stat. Så är ingalunda förhållandet. Jag har redan erkänt, att ett formfel här blifvit begånget; men detta inskränker sig dertill, att Utskottet underställt en fråga, som endast tillhört den ena Kammarens bepröfvande, bådas beslut, och Utskottet har ingalunda förbisett Kamrarnes berättigande att sjelfva förklara sina beslut, der dessa äro i behof af något förtydligande.

Grefve Hamilton: Den föregående värde talaren måtte icke hafva rätt uppfattat mitt sista anförande, ty jag tror mig icke hafva yttrat mig så, som han förmenat. — Ätminstone kan jag icke hafva menat, att den ifrågavarande ändringen händelsevis kommit in i voteringspropositionen, ty här är ju lemnad en fullständig utredning, och jag har således ingalunda kunnat säga, att detta vore en lyckträff. Kanske begagnade jag ordet *händelsevis*, och skedde det i sådant fall dertöre, att Utskottet denna gång riktigt uppfattat Kammarens mening; men det kan möjligen en annan gång hända att icke så sker, och då kunna olägenheter uppstå deraf.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, framställde Herr Grefven och Talmannen proposition derä, att Kammaren, med godkännande af Utskottets tolkning utaf Kammarens ifrågavarande beslut, skulle gilla den föreslagna voteringspropositionen; hvartill svarades ja.

9:de och 10:de punkterna.

Voteringspropositionerna godkändes.

11:te punkten.

Herr Gyllenram: På grund af de skäl, som föranledde Kammaren att återremittera Utskottets förslag, får jag vördsamt anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts nädiga Proposition om ett anslag af 14,000 R:dr till inköp af en tomt i Wisby för utvidgning af landshöfdingeresidentset dertädes.

Friherre af Ugglas: Äfven jag anhåller, att Kammaren ville bifalla Kongl. Maj:ts nädiga Proposition, och jag gör det med så mycket större hopp om framgång, som återremissen skedde i den syftning, att Kammaren ville bevilja anslaget men önskade någon vidare utredning af frågan. Denna utredning är nu gjord och af den framstår, att den till inköp föreslagna egendomen är af 1866 års taxeringskomité uppskattad till ett värde af 17,200 R:dr, samt att egendomens åbyggnad är i städernas allmänna brandstodsbolag försäkrad för en summa af 16,500 R:dr. Vidare har blifvit upplyst orsaken, hvarför egendomen nu kunde säljas för så billigt pris; men tillika att detta pris sannolikt snart skulle stegras. Då derjemte är utredt, att länslokalerna i Wisby äro af den beskaffenhet, att de fordra utvidgning och att landtmäterikontoret med

dess vigtiga arkiv är sådant, att det är mycket utsatt för eldfara, så vågar jag hoppas, att Kammarerna bifaller Kongl. Maj:ts nädiga Proposition.

Efter härmed slutad öfverläggning, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Stats-Utskottets i 20:de punkten af Utlåtandet N:o 31 gjorda hemställan, hvartill svarades nej, och sedermera proposition på afslag å samma hemställan samt bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande nädiga framställning, hvilken proposition med ja besvarades.

12:te punkten.

Lades till handlingarne.

13:de punkten.

Herr vice Talmannen: I denna punkt förekommer samma förhållande som i 8:de punkten. Jemte det jag reserverar mig mot Utskottets förfarande att göra en tolkning af Första Kammarernas beslut, får jag, på grund af hvad som är yttradt vid 8:de punkten, hemställa, att Kammarerna behagade, med gillande af den tolkning som egt rum, äfven godkänna denna punkt.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes proposition derå, att Kammarerna, med godkännande af Utskottets tolkning utaf Kammarernas ifrågavarande beslut, skulle gilla den föreslagna voteringspropositionen; hvartill svarades ja.

14:de—18:de punkterna.

Voteringspropositionerna godkändes.

19:de punkten.

Lades till handlingarne.

Efter ånyo skedd föredragning af Stats-Utskottets den 26 och 28 sistlidne Mars bordlagda Memorial N:o 45, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kammarernas skiljaktiga beslut i fråga om nedsättning af den vid sednaste riksdag för Andra Kammarernas ledamöter bestämda resekostnadsersättning, blef den föreslagna voteringspropositionen af Kammarerna godkänd.

Justerades

Justerades fem protokollsutdrag för detta sammanträde.

Anmälades och bordlades från nedannämnda Utskott samt Andra Kammarerna inkomna Memorial, Utlåtanden och protokollsutdrag nemligen från:

Stats-Utskottet:

N:o 49, med förslag till allmänna vilkor och stadganden i afseende å de statsbidrag, som under denna riksdag beviljas för väganläggningar och vägförbättringar, hamnanläggningar, kanaler och andra vattenkommunikationer, äfvensom för sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag;

N:o 50, i anledning af väckt motion om beviljande af ett låneunderstöd å 500,000 R:dr årligen under tio års tid, för befrämjande af vattenskadade markers afdikning samt den odlade jordens fullständiga grunddikning;

N:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående åtgärder till behöfvandes undsättning vid inträffande missväxt;

N:o 52, i anledning af återremiss å Utskottets Utlåtande i fråga om inköp för Statens räkning af till skogskultur tjenlig jord m. m.

Lag-Utskottet:

N:o 21, i anledning af väckt motion om förmånsrätt för kommunalutskylder;

N:o 22, i anledning af väckt motion om förändradt röstberäkningsätt vid orgelnisters och klockares tillsättande;

N:o 23, med förslag till sammanjemkning af Kamrarnes skiljaktiga beslut vid förhafvande af Utskottets Utlåtande N:o 9, i fråga om förändrade bestämmelser angående ordförandeskap i skolråd;

N:o 24, i anledning af väckt motion om ändring af gällande stadganden rörande verkställighet af Konungens Befallningshafvandes och underrätts utslag;

Andra Kammarerna:

N:o 195, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 33, angående förslag till reglementariska föreskrifter för Riksdagen;

N:o 198, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 36, i fråga om sådan ändring i 12 § läroverksstadgan, att Grekiska språket måtte blifva ett valfritt läroämne.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem

O. Brakel.

Tisdagen den 1 April 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades tre protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen samt protokollen för den 14 sistlidne Mars för- och eftermiddagen.

Upplästes och godkändes nedannämnda, från Riksdagens Kansli inkomna förslag:

dels till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 15, angående insändande till Kongl. Maj:t af uppgifter å Svenska varor, som från utrikes ort till riket tullfritt återinföras;

N:o 18, angående val af Fullmäktige i Riksgälds-kontoret;

N:o 19, angående val af Fullmäktige i Riksbanken;

och dels till Riksdagens förordnanden:

N:o 20, för Fullmäktige i Riksgälds-kontoret;

N:o 21, för Fullmäktige i Riksbanken;

N:o 22, för suppleanter till Fullmäktige i Riksgälds-kontoret;

N:o 23, för suppleanter till Fullmäktige i Riksbanken;

N:o 24, för styrelseledamöter vid länekontoren i Göteborg, Malmö och Wisby;

N:o 25, för suppleanter till styrelseledamöterna vid länekontoren i Göteborg, Malmö och Wisby.

Föredrogs änyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 26 och 28 sistlidne Mars bordlagda Utlåtande N:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts nädiga Proposition i fråga om beviljandet af ett länebidrag för reparation af domkyrkan i Carlstad.

Utskottets första hemställan.

Grefve Mörner, Carl Göran: Att det kan behövas läneanslag för reparation af domkyrkan i Carlstad vill jag visst icke bestrida, men det synes mig, att, då Stats-Utskottet erhållit en temligen noggrann utredning af ärendet genom den vid Kongl. Maj:ts nädiga Proposition fogade bilaga, som visar att det begärda och af Utskottet nu tillstyrkta läneanslaget med omkring 2,000 R:dr öfverstiger hvad för reparationer beräknats åtgå, hade Utskottet ej bort tillstyrka mer än hvad oundgängligen behöfves.

Af nyssnämnda bilaga till den Kongl. Propositionen inhemtas nemligen, att Carlstads domkyrka fått 47,617 R:dr i brandskadeersättning och att kostnaderna för kyrkans återställande, enligt af Kongl. Maj:st fastställt förslag, uppgå till 63,500 R:dr. Om man icke hade andra upplysningar att tillgå än dessa, hvilka äro de enda Utskottets Betänkande innehåller, så är det klart, att, om man till 47,617 R:dr lägger det begärda lånet af 25,000 R:dr, får man en summa af 72,617 R:dr, eller 9,117 R:dr mer än hvad reparationen skulle kosta. Men af den Kongl. Propositionen inhemtas vidare att för anbringande af ett provisoriskt tak och för anskaffande af nya klockor utgiften bestridts af brandskadeersättningsbeloppet, så att deraf med tillägg af kyrkans öfriga tillgångar återstode allenast omkring 40,000 R:dr. Läggas dertill 25,000 R:dr, har man 65,000 R:dr eller omkring 2,000 R:dr mer än hela kostnadssumman, hvarför reparationen blifvit verkställd. Hvarför 2,000 R:dr mer än det verkliga kostnadsbehovet utgör, skall af Staten såsom lån anslås, är svårt att inse för den, som icke har andra upplysningar att tillgå än de nu nämnda handlingarne; och jag tror det ligga vigt uppå att i hvarje förekommande fall ej anvisa mer än hvad som verkligen är nödvändigt. Af den Kongl. Propositionen erhålles ock den upplysning, att Carlstads stad för att bispringa domkyrkan lemnat den ett lån af 20,000 R:dr, dermed domkyrkan således ansetts kunna vara hjälpt; och då domkyrkan, på sätt den nädiga Propositionen äfven gifver vid handen, har årliga inkomster till belopp af 2,700 R:dr, och deraf, efter afdrag af 1,400 R:dr för åtskilliga årliga utgifter, dock återstå omkring 1,300 R:dr till kyrkans underhåll, synes det mig underligt, att man ej tagit detta i beräkning. År 1865 egde branden i Carlstad rum och om under de tre sedan dess förflutna åren, då utgifter för kyrkans underhåll väl icke ifrågakommit, detta öfverskott af kyrkans inkomster inbesparats, finnes

der en tillgång, som Utskottet äfven bort beräkna. Jag skulle derfor tro att det varit tillräckligt, om Utskottet endast tillstyrkt anvisande af så stort lånebelopp, som fordras för återbetalande af det lån staden Carlstad lemnat, d. v. s. att låneanslaget af Utskottet nedsatts till 20,000 R:dr. Af dessa nu anförda skäl yrkar jag att för reparation af domkyrkan i Carlstad beviljas ett lånebidrag af 20,000 R:dr att under år 1869 från Riksgälds-kontoret utgå.

Friherre Funck: Det förhåller sig verkligen så som den siste talaren anmärkte, att den brist som uppstår i och för detta reparationsföretag, sedan brandskadeersättningssumman användts, ej utgör mer än 23,500 R:dr och att det begärda låneanslaget öfverskjuter nämnda belopp. dock ej, såsom han uppgaf, med 2,000 R:dr utan med 1,500 R:dr.

Den summa af 25,000 R:dr, som Stats-Utskottet trots sig böra tillstyrka, är, såsom af handlingarne synes, begärd af domkyrkans föreståndare, Landshöfdingen och Biskopen, samt af Kongl. Maj:t äfven föreslagen. Orsaken hvarföre 25,000 R:dr och icke endast 23,500 R:dr af vederbörande föreslagits, lär, efter de upplysningar Utskottet inhämtat, ligga deri att behof af åtskilliga mindre reparationer å kyrkan inträffat sedan den förut gjorda beräkningen af kostnaderna för kyrkans istandsättande egt rum, vid hvilket förhållande Utskottet ansåg sig icke böra tillstyrka mindre än hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Hvad återigen beträffar antagandet af den siste talaren att 20,000 R:dr bort vara tillräckligt, enär detta belopp just utgjorde hvad staden Carlstad försträckt domkyrkan och denna i alla händelser hade inkomster ärligen att påräkna, så upplyses af Statsråds-protokollet, som finnes bilagd den nädiga Propositionen om statsverkets tillstånd och behof, att af de 2,700 R:dr. hvartill dessa inkomster beräknats, till tjänstemäns och betjentes aflöning samt brandförsäkringsafgifter för kyrkan och biskopshuset åtginge 1,400 R:dr, och att följaktligen endast ett ringa öfverskott uppstode. Under sådana förhållanden och i betraktande af den stora olycka som öfvergått Carlstad, trodde Utskottet sig hafva tillräcklig anledning att tillstyrka Kongl. Maj:ts nädiga Proposition i ämnet; och då härtill kommer att detta Betänkande är af Andra Kamraren godkänt, vägar jag hemställa att äfven denna Kamrars mätte bifalla detsamma.

Grefve Mörner: Såsom förut är nämndt, åtgå, enligt hvad den nädiga Propositionen upplyser, 1,400 R:dr af domkyrkans årliga inkomster till hvarjehanda utgifter såsom tjänstemäns och betjentes aflöning, underhåll af biskopshuset samt brandförsäkringsafgifter för kyrkan och biskopshuset. Saledes skulle för hvarje år af dessa kyrkans årliga inkomster finnas i behåll omkring 1,300 R:dr, eller för tre år efter Carlstads brand, omkring 4,000 R:dr.

I öfrigt trodde jag icke, att man vid beviljandet af ett så stort låneanslag som det ifrågavarande, skulle behöfva fästa sig vid det ringa beloppet af 500 R:dr, som den siste talaren riktigt anmärkte utgöra skillnaden emellan de af honom och mig uppgifna belopp, när den brandskadeersättningen öfverskjutande kostnaden för kyrkans reparation 23,500 R:dr drages ifrån det begärda lånebeloppet 25,000 R:dr.

Att emellertid icke för ifrågavarande ändamål bevilja mer än hvad oundgängligen erfordras tror jag, ur mer än en synpunkt, vara af vigt. Jag har varit i tillfälle att se, hvarthän ett motsatt förhållande kan leda. I Hallands län hände för åtskilliga år sedan att en nyss byggd kyrka, nemligen Knäreds kyrka ramlade. Till dess återuppförande lemnades af Staten ett jemförelsevis betydligt låneunderstöd, och då kyrkan dermed blifvit uppförd återstod af anslaget ett öfverskott, som ej var ringa. Församlingen, som ansåg sig berättigad att behålla detta öfverskott, ville icke att detta skulle synas i räkenskaperna öfver kyrkobyggnaden, utan öfverförde öfverskottet till kyrkans öfriga tillgångar. Men revisorerne i Kammarrätten råkade dock att få ögonen på denna öfverföring och vederbörande måste återleverera öfverskottet, sedan räkenskaperna blifvit behörigen rättade. Jag tror således, att det icke är skäl att bevilja anslag till större belopp än hvartill den verkliga kostnaden uppgifvits uppgå.

Friherre Raab, Adam: Det händer ej sällan att Betänkanden af mindre vigtig beskaffenhet än detta förekomma, der nedsättning i anslag skett, och jag tackar Herr Grefve Mörner, som fästat uppmärksamhet på att besparing kan ega rum. Jag styrkes i detta mitt antagande att så här kan ske äfven af det yttrande, som en af Stats-Utskottets ledamöter afgifvit. När man nu får veta, att domkyrkan har årliga inkomster till belopp af omkring 2,700 R:dr, ehuru en ej ringa del deraf ätgår till tjenstemäns och betjentes aflöning m. m., så synes det som skulle det framställda låneanspråket kunna något nedsättas. Man kommer åtminstone till det resultatet att af kyrkans egna inkomster borde finnas besparade ett par tusen Riksdaler; och jag hemställer då om det kan vara skäl att bevilja större anslag än oundgängligen är af nöden, särdeles i närvarande tidpunkt, då vi måste iakttaga sparsamhet med Statens medel i mera vigtiga fall än detta. För min del förklarar jag mig instämma med Grefve Mörner i hans yttrande att anslaget borde nedsättas från 25,000 R:dr till 20,000 R:dr.

Att Landshöfding och Biskop tillstyrkt det begärda anslaget är visserligen ett vackert motiv, men jag tror, att deras tillstyrkande dock icke eger ett så allmängiltigt värde som Utskottet velat föreställa sig. Det är helt naturligt att de höga auktoriteterna gerna uppmuntra och tillstyrka anslag för hvarjehanda nyttiga föremål inom deras orter och samhällen. Man kunde nästan säga att detta är en skyldighet för dem, men för oss såsom folkets representanter är det å andra sidan en skyldighet att hålla igen och spara så mycket som skäligt är.

Herr Schartau: Äfven jag tror, att man ej vid något tillfälle bör lemna större statsanslag än oundgängligen behöfvas, men oakadt jag således instämmer i de föregående talarnes i den syftningen yttrade mening, så vill jag dock icke gå längre i sparsamhet än billigt må vara. Jag har visserligen hört en exposé af Domkyrkans finanser, hvaraf framgår, att det under sistförflutna åren bort uppkomma ett så stort öfverskott, sedan vanliga utgifter bestridts, att det nu begärda lånet skulle kunna nedsättas från 25,000 R:dr till 20,000 R:dr, men jag fruktar, att man härvid uraktlåtit taga i beräkning, att Domkyrkan,

som måst skuldsätta sig för ett större belopp till staden Carlstad, äfven lärer få betala ränta å dessa upplånta medel, utgörande tillhoppa 20,000 R:dr. Billigtvis bör man väl då icke vägra att lemna kyrkan utväg både att återbetala sjelfva lånet och gälda räntan derå. Men deremot synes det mig af hvad under öfverläggningen förekommit vara klart, att 25,000 R:dr är mer än hvad för behofvet är oundgängligt, och att summan bör nedsättas med 1,500 R:dr eller till 23,500 R:dr, hvarföre jag i så måtto förenar mig med Herr Grefve Mörner, att jag yrkar anslagets nedsättning till sistnämnda belopp, som, enligt hvad den nämnda Propositionen om Statsverkets tillstånd och behof upplyser, utgör just den summa som för Domkyrkans reparation efter användande af befinliga tillgångar erfordras.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets förevarande hemställan oförändrad, dels af Grefve Mörner bifall till samma hemställan med den förändring, att lånebeloppet nedsattes till 20,000 R:dr, och dels af Herr Schartau bifall till oftanämnda hemställan med lånesummans nedsättning till 23,500 R:dr, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan oförändrad, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på bifall till samma hemställan med lånebeloppets nedsättning till 20,000 R:dr, då svaren utföllo med många så väl ja som nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes; hvarefter och sedan Kammarern, på Herr Grefvens och Talmannens framställning, till kontraposition vid voteringen antagit bifall till Utskottets förevarande hemställan med lånesummans nedsättning till 23,500 R:dr, uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Stats-Utskottets första hemställan i Utlåtandet N:o 46 med den förändring, att lånesumman nedsattes till 20,000 R:dr, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej. bifaller Kammarern ifrågavarande hemställan med lånebeloppets nedsättning till 23,500 R:dr.

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—30;

Nej—34.

Utskottets sednare hemställan.

Bifölls.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarne Stats-Utskottets den 26 och 28 sistlidne Mars på bordet lagda Memorial N:o 47, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets Utlåtande N:o 15, öfver Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående bestridande af kostnaderna för allmänt kyrkomöte.

Föredrogs ånyo Bevillnings-Utskottets den 26 och 28 sistlidne Mars bordlagda Betänkande N:o 10, i anledning af väckta motioner om särskild beskattning af den inhemska hvitbetssockertillverkningen.

Herr Arrhenius: Då jag varit motionär i den fråga, som nu förekommer till behandling, anhåller jag att få framlägga de grunder, från hvilka jag utgått och som bestämt min åsigt i saken. Det kan ej bestridas att det i statekonomiskt hänseende skulle vara af stor vikt och betydighet, om inom landet en större eller mindre del af det socker, som för närvarande förbrukas, kunde produceras. Erfarenheten har visat, och det är nu mera ej en obestämd eller omtvistad fråga det, huruvida sockerbeter i vårt land kunna framalstras till samma godhet som i utlandet. Redan 1852 väckte Landtbruks-akademien fråga om och fästade allmänhetens uppmärksamhet på den stora vikt och betydelse hvitbetskulturen kunde få för vårt land samt uppmanade fördenskull de Svenska jordbrukarne att dermed göra försök. Sådana anskullde i olika delar af landet, både i södra, medlersta och norra delarne af landet. De sålunda framalstrade hvitbetorna befunnos vid kemisk undersökning innehålla fullt ut lika mycket sockerhalt som betor producerade i andra länder, och det visade sig att hvitbetorna från de nordligare belägna trakterna voro de sockerrikaste, ett ytterligare bevis att rotfrukterna särdeles väl utveckla sig i vårt land och att vår korta, men ljusa sommar har med sig att kunna alstra rotfrukter, fullt jemförliga med, ja till och med öfverträffande hvad i andra hänseenden lyckligare lottade länder kunna frambringa.

Sedan har frågan till en del hvilat, intildess den vid sista Riksdagen ånyo kom på dagordningen genom den motion, som väcktes i Andra Kamraren derom att inhemska hvitbetssockerfabrikerna skulle beläggas med skatt, motsvarande tullen å det råsocker, som till landet importerades.

Vi veta alla, huru denna fråga afgjordes vid riksdagen sistlidne år och att den vid denna ånyo blifvit väckt. På flera ställen inom landet hafva förslag framställts om bildande af bolag för hvitbetssockertillverkning, men genom den ställning frågan fick vid förra riksdagen och genom det obestämda och sväfvande skick, hvari den sedan befunnit sig, har ingenting kunnat härutinnan uträttas. Det är mig väl bekant, att ej endast i Skåne utan äfven i andra delar af landet, såsom Norrköping, Grennatrakten, i Westergötland och Halland, man verkligen varit betänkt på att anlägga hvitbetssockerfabriker, men att man ej vågat det af fruktan för särskild beskattning eller accis till det be- lopp, som i Herr Hedlunds motion vid förra riksdagen föreslagits. Att denna fruktan ej varit ogrundad, visar sig deraf, att vid innevarande

riksdag samma motion blifvit förnyad och att härigenom frågan om beskattningen fortfar att för jordbrukarne vara i hög grad sväfvande.

För att om möjligt få frågan på den ståndpunkt att den kunde snart afgöras, inlemnade jag min motion deri och ansåg mig böra föreslå vissa frihetsår, under hvilka nyanlagda hvitbetsockerfabriker borde vara försäkrade om skattefrihet, på det att sådana fabriker skulle kunna uppstå oberoende af beskattningsfrågan. Jag trodde nemligen, att, om det blefvo klart och bestämdt, att fabriker, som i denna branche uppkomme, skulle få tillgodonjuta vissa, flera eller färre, frihetsår, så vore för dem en bestämd utgångspunkt gifven och de egde, om jag så får säga, ett moratorium, derunder de kunde komma i verksamhet; och, hvad ännu vigtigare vore, skulle rådrum härigenom beredas jordbrukarne inom de trakter, der dylika fabriker uppstode, att sätta sig in uti och lära sig kulturen af den växt, som utgör råvaran för dessa fabriker. Det är nemligen klart och tydligt, att odling i stort af sockerbetan ej kan komma i fråga annorstädes än i de trakter, der en sådan fabrik uppstått, som tillverkar socker af hvitbetor, men lika säkert är att dessa fabriker ej kunna från första början tillförsäkras tillräcklig kvantitet af råmaterialet, hvilket utgör grundvillkoret för deras framtida bestånd, med mindre än att jordbrukarne i trakter, der fabriker finnas, få tillfälle att sätta sig in i kulturen af denna rotfrukt. Denna kultur är i många hänseenden skiljd från vårt vanliga jordbruk och dess förhållanden. Sockerbetan kan nemligen ej med fördel odlas annat än på viss jordmån; men ej nog dermed — jorden måste vara dertill särskild beredd genom djupare kultur än den våra vanliga åkrar ega och kommer således för det ändamålet att åtgå icke så ringa tid innan jorden blir beredd att alstra växten. Dertill kommer, att denna rotfrukt fordrar en viss skötsel, hvilken afviker i vissa hänseenden från hvad man är van att egna våra vanliga jordfrukter. Detta gör ock att någon vidsträcktare kultur af betan icke den första tiden efter det en fabrik uppstått kan komma till stand, och ej heller bedrifvas med den fördel som sedan jorden dertill blifvit beredd. Ej nog med att den nu bör vara djupt brukad och gödsfad, den måste ock vara rensad och fri från ogräs och tillika hafva kommit i det tillstånd, som endast genom en djupare och omsorgsfullare kultur jemte rikligare gödsling och noggrannt arbete kan åstadkommas, så att under första åren jorden användes till odling af denna rotfrukt, en högst väsendtlig del af inkomsten medtages för dessa arbeten.

Alla dessa omständigheter sammanlagda synas mig klarligen visa, att, om vi skola tänka på att i vårt land vinna af hvitbetsodlingen och sockerfabrikerna hvad i andra länder vunnits, måste vi göra några uppoffringar eller medgifva näringen vissa fördelar, som betrygga kulturens framgång i denna rigtning.

Det var från denna synpunkt sedt, som jag väckte fråga om att vissa frihetsår borde bestämmas, inom hvilka denna näring skulle vara befriad från all annan beskattning än bevillning.

Man har förebrätt mig att jag i denna sak skall hafva gjort vida utöfver hvad som borde göras, och jag känner väl att så väl i denna som i Andra Kammaren finnas icke få, som anse att redan denna framställning om vissa frihetsår icke är på sin plats, emedan den inne-

bär i sig den grundsats att efter frihetsårens slut en beskattning å näringen bör ske. Man säger nemligen, att det är i jordbrukets intresse otillbörligt att ens sätta sådant i fråga och jag kan ej neka att detta kan hafva skäl för sig. Då jordbrukaren betalar grundskatt för den jord han odlar, så bör han ej vidare skatta för hvad densamma alstrar; men vi böra ihågkomma att här är icke fråga om att särskildt beskatta jordbruket eller odlandet af hvitbetor, utan fabrikerna som förbruka dem. Då för närvarande råsockret, som importerar, är belagdt med en tull af 10 öre för skålpundet, så frågas om ej den inhemska hvitbetssockertillverkningen kunde tåla en beskattning, motsvarande den fördel fabrikerna hafva af tullen på det utländska råsockret. Men äfven om så skulle vara förhållandet, hvilket jag för min del tager för gifvet, är det icke önskligt eller nyttigt att frågan undanskjutes och att, såsom en och annan tänkt, ej lyssna till Utskottets framställning om en sådan beskattning, som dock förr eller senare blir en nödvändighet.

Oafsedt allt detta ligger det för öppen dag, att frågan härom icke bör behandlas såsom den värde motionären i Andra Kammaren tänkt sig, eller att hvitbetssockerfabrikerna skulle straxt från början af deras tillvaro beläggas med en beskattning, lika stor med tullen å det inkomna utländska råsockret. För min del är jag öfvertygad att ett beslut från Riksdagens sida i det syfte, denne motionär föreslagit, skulle qväfva denna näring i sin uppkomst. Erfarenheten har visat att, såsom ofvan nämndes, under sista åren, oaktadt flere för saken intresserade personer velat anlägga sådana fabriker, ingenting blifvit gjort, så länge frågan om beskattningen befinner sig i samma sväfvande skick som hittills och så länge näringen framgent hotas med en så hög beskattning, som den af motionären i Andra Kammaren ifrågasatta. Jag ber att få erinra att i andra länder, der hvitbetssockerfabriker kommit till stånd, dessa till en början varit alldeles skattefria och att, då de sedermera beskattats, accisen i förstone varit så ringa att näringens framgång ej på minsta vis deraf hämmats. Så till exempel i Tyskland i den del, som Tullföreningen omfattar, infördes beskattning å hvitbetssockret, som inom landet tillverkades, först år 1840, och skatten var då så ringa som $\frac{1}{4}$ groschen per centner förarbetade hvitbetor. Sedermera har under årens lopp denna skatt blifvit ökad, så att den för närvarande utgör $7\frac{1}{2}$ groschen per centner hvitbetor, som till socker förarbetas. Icke destomindre hafva under denna tid sockerfabrikerna inom nämnda del af Tyskland ökat sin production, så att, då desamma 1836—1837, till ett antal af 227, tillverkade socker af 506,923 centner förarbetade hvitbetor, så förarbetas för närvarande eller under åren 1866—67 ej mindre än 51 millioner centner hvitbetor. På samma sätt hafva dessa fabriker äfven i andra länder gjort oerhörda framsteg. I Österrike t. ex. funnos förra året 156 fabriker, som från September 1866 till slutet af April 1867 afverkade 28,505.958 centner hvitbetor, och på enahanda sätt förhåller det sig i andra länder. I Frankrike producerades år 1865—1866 på 419 fabriker 292,761,291 kilogrammer hvitbetssocker, efter det att 10 år förut, eller 1855—1857, tillverkats 66,214,400 kilogrammer sådant socker. Likaså hafva dessa fabriker i öfriga länder, der de kommit till stånd, gjort jättestora framsteg, på samma gång de respektive länderna deraf vunnit betydliga fördelar, dels

i statsekonomiskt hänseende genom denna varas producerande inom landet, och dels i den betydliga utveckling af jordbruket, hvitbetskulturen framkallat öfverallt. der den bedrifvits. I de trakter, der hvitbetssocker tillverkas, har jordbruket gjort oerhörda framsteg och nått en förut icke anad höjd. just till följd deraf att betan ej kan odlas på samma jord under flera år, utan att dertill måste skiftevis användas olika fält som måste så bearbetas, att djupkulturen och ett intensivt jordbruk alltid blifva en oundviklig följd af hvitbetsodlingen. Detta gör och har gjort att ehuru ej obetydlig fält måst disponeras till odling af hvitbetor och på detta sätt en in-kränkning skett i den areal, som upplåtits åt de öfriga kulturväxterna, både sädesodlingen och all annan produktion vid jordbruket ökats, under det samtidigt ladugårdsskötseln vunnit en oerhörd utveckling och jordens växtkraft på detta sätt höjts till förut okänd grad.

När man har dessa exempel för ögonen kan man ej undgå att tro annat, än att äfven för vårt land det skulle vara en sak af största betydnenhet, om hvitbetssockerfabriker kunde uppstå i de delar af landet, der jordmänen och öfriga lokala förhållanden erbjuda anledning och tillfälle till anläggning deraf. Men vill man framgång åt denna sak, och anser man det vara en vinst i statsekonomiskt hänseende och för jordbruket i dess helhet och nytta att denna kultur här skall kunna komma till stånd, så frågas: hvad bör göras och hvilka åtgärder bör man vidtaga för att främja denna kulturs utveckling? Derpå svaras: tillse först och sist att näringen, såsom sådan, har någon trygghet för framtiden. Ty så länge saken står i det skick som nu, att man ej vet, om näringen redan i sin första gryning kommer att äläggas en särskild hög beskattning, är det klart att kapitalister icke våga använda sina penningar till anläggning af sådana fabriker; och vi komma framgent att stå på samma punkt som nu, om frågan vid denna riksdag ej erhåller en sådan lösning, att såväl jordbrukarne som de fabrikanter, hvilka denna sak rör, för framtiden erhålla visshet om hvad de hafva att rätta sig efter. Det är därför högst magtpåliggande att frågan, på sätt Utskottet äfven antydt och hvilket äfven de bägge motionärerne afsett, måtte blifva afgjord, men hon blir det sannerligen icke genom att riksdag efter riksdag undanskjutas. Jag vill visst icke neka, utan instämmer gerna i hvad Utskottet anfört derom, att det vore önskligt för frågans lösning att erhålla en grundlig utredning af dermed sammanhängande förhållanden, men för att få frågan något närmare bestämd har jag föreställt mig och vill nu ytterligare föreslå, att Riksdagen borde uttala det erkännande eller den åsigten att vissa frihetsår skulle få tillgodonjutas af dem, som anlade hvitbetssockerfabriker. Ett sådant erkännande vore, om ej juridiskt bindande, dock ett så väsentligt moraliskt stöd, att det skulle uppmuntra till anläggning af sådana fabriker. Det kan hända och är ganska sannolikt, att det kommer att dröja med beskattningsfrågans afgörande, men huru härmed än må gestalta sig, är det alltid en trygghet för dem, som vilja anlägga hvitbetssockerfabriker, att de hafva att påräkna vissa frihetsår, inom hvilka fabrikerne hafva tillfälle att utveckla sig och framförallt jordbrukarne kunna hinna lära sig kulturen af hvitbetan.

På dessa skäl kan jag icke annat än till Kammaren förnya min i

reservationen gjorda hemställan, att Kammaren för sin del ville uttala en bestämd åsigt i saken. Man har sagt, att ett sådant uttalande ej skall hafva så mycket att betyda, då vi nu hafva ärliga riksdagar och en kommande Riksdag kan ändra en föregående beslut. Ja, mine Herrar! detta är nog sannt, men jag föreställer mig och kan ej tro annat, än att, om denna Riksdag i detta hänseende uttalade en bestämd åsigt, så är detta ett testamente som vi lemna åt en följande Riksdag och som kommer att af denna respekteras, i den mån den dertill finner skäl; och jag vill ej tro att det är så illa bestämdt med vårt statskicks och att vi befinna oss i en så obestämmd ställning, att en efterföljande Riksdag skulle omintetgöra, hvad en föregående beslutat i frågor af beskaffenhet som denna.

Skulle vi hafva kommit derhän, att vi icke kunna trygga oss vid en Riksdags uttalade åsichter, utan måste sväfva i ovisshet för den närmaste framtiden, äro näringarne och landet mycket att beklaga. Ett sådant sakernas skick skulle medföra så menliga följder för landets och näringarnes utveckling, att jag icke ens vill försöka upprulla den tasla, som landets tillstånd då skulle komma att förete. Jag älskar tro, om Riksdagen vill i detta hänseende uttala sin opinion, att ett sådant uttalande skall väga så betydligt i vägskålen, att det fullt ut kan jämföras med formligen fattade beslut, och i allt fall, om det ej har den juridiska vigten, eger det dock en moralisk betydelse som är af lika, om ej större, värde.

Hvad nu angår sjelfva frågan, huruvida den väg, jag valt för målets vinnande, är den rätta eller med andra ord, om man ens bör tala om frihets-år, utan rent af ingenting åtgöra i saken, så ber jag att få erinra, att både billighet och rättvisa påkalla åtgärders vidtagande och att, om frågan behandlas klokt, det vill säga, om Riksdagen vill omhulda denna näring i sin knoppning, så kan af densamma för framtiden vinnas så betydliga inkomster, att mängden derom knappast har en aning.

Jag har nämnt, att hvitbetan kan i vårt land odlas med samma fördel som i andra länder. Deraf följer att, om vi ordna denna sak, såsom sig vederbör, böra vi hoppas att på åtskilliga orter hvitbetssockerfabriker skola snart komma till stånd och en betydlig nationalvinst beredas oss derigenom att inom landet produceras en nu mera blifven förnödenhetsvara, för hvilken så många millioner nu gå till utlandet; men derjemte kunna vi vinna något annat, lika väsendtligt, nemligen det att på detta sätt bekomma ej obetydliga inkomster åt statsverket; och jag tillåter mig i detta af-seende nämna, att i den förut omnämnda delen af Tyskland, nemligen den som omfattas af Tyska Tullföreningen, och der accis pålades hvitbetssockerfabrikerna 1840 med $\frac{1}{4}$ silbergroschen per centner förarbetade hvitbetor, inbragte denna skatt 1840—1841 en summa af endast 40,442 thaler. Derefter har skatten stigit år efter år, så att den år 1866 inbringade 9 560 696 thaler. Sammalunda förhåller det sig i öfriga länder, der denna näring nått någon större utveckling. För min del vågar jag tro, att, derest sådana fabriker, såsom sig vederbör, af Staten hos oss omhuldas, skola frukterna ej uteblifva, och att om Riksdagen bereder dem, som vilja egna sig åt denna näring, trygghet och visshet för framtiden, kommer Staten att af hvitbetssockerfabrikerna kunna påräkna en inkomst, måhända jämförlig med den, som

bränvinsskatten nu lemmar. Detta må ske eller icke, och vi må närma oss målet förr eller senare, det är dock ett stort mål, som väl förtjenar uppoffringar och bistånd af statsmagterna, och det är från denna synpunkt betraktadt som jag vågar yrka bifall till min framställning, att vissa frihetsår måtte förunnas de fabriker, som kunna uppstå för tillverkning af hvitbetssocker. Men då jag i min reservation hemställde, att Riksdagen skulle ingå till Kongl. Maj:t med anhållan att Kongl. Maj:t måtte täckas taga i nådigt öfvervägande, hvilka åtgärder t. ex. vissa års frihet från särskild skatt eller andra bestämmelser, som borde vidtagas för underlättandet af uppkomsten af hvitbetssockerfabriker inom landet, förbi-äg jag föreskrifterna i 60 § Regeringsformen och tänkte ej på att en sådan befrielse från skatt under vissa år icke måhända hör i egentlig mening till den ekonomiska lagstiftningen, utan att Riksdagen har att derom fatta beslut. Det är med anledning häraf som jag nu får formulera min hemställan sålunda, att Riksdagen eller Kammarerna för sin del ville besluta på följande sätt:

Riksdagen, som anser, att hvitbetssockerfabriker böra under vissa till antalet bestämda år, från det då de blifvit anlagda, vara fria från särskild beskattning, vill hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t måtte genom sakkunnige personer låta undersöka och utreda, om och på hvad sätt, så väl nya hvitbetssockerfabriker, efter frihetsårens slut, som äldre sådana fabriker kunna eller böra äläggas särskild beskattning, samt för nästkommande Riksdag framställa det förslag i ämnet, hvartill en så beskaffad utredning kunnat föranleda.

Friherre Sprengtporten: Ehuru väl jag föreställer mig, att de flesta af Kammarernas ledamöter bibehållit i friskt minne den öfverläggning, som vid förra riksdagen egde rum, då Bevillnings-Utskottets förslag till införandet af en beskattning å hvitbetssockerfabrikationen förekom till afgörande, finner jag mig icke dess mindre påkallad erinra derom, att den punkt, kring hvilken öfverläggningen hufvudsakligen rörde sig, var denna: huruvida det kunde anses billigt och öfverensstämmande med sunda statsekonomiska grundsatser, att Staten, för att skydda sina tullinkomster, belastade, i sin första uppkomst, en ny och för landet vigtig näringsgren med en exceptionel beskattning, hvarigenom dess utveckling i sjelfva begynnelsen hämmades och förqväldes.

Svaret på denna fråga borde väl sväriligen kunna antagas utfalla mer än på ett sätt, men emellertid utföll det annorlunda: jag tror mig därför böra påminna om den gamla godkända regeln: att Statens styrka liksom dess finansers goda skick äro ytterst beroende af välmågan hos folket, men att denna icke uppstår inom ett land, hvarest Staten för att skydda sina finanser undertrycker näringarne eller förhindrar deras uppkomst. Ett sådant beskattningssystem kan icke undgå den förebräelsen, att vara förtryckande och bedröfligt.

Men om nu denna sanning är obestriddig, och att det intresse, som Staten ansetts ega i undertryckande af hvitbetssockerfabrikationen, icke är verkligt, utan endast skenbart, så måste man då vara berättigad fråga sig: hvad det är för ett intresse, som rör sig i denna fråga? Ett produktionsintresse kan det icke vara; ty så ömsinte om producenternes fördelar i tropikländerna kunna vi icke vara, att vi för deras skull vilja undertrycka våra egna näringar. Icke heller bereder förslaget några

fördelar åt våra egna konsumenter; ty dessa befinna sig ju alltid bäst, ju större konkurrensen af säljare är. Det måste då blifva ganska svårt att finna något antagligt skäl för det af Utskottet framställda förslaget; ty visserligen är det sannt, att våra tullinkomster, som i sig sjelf äro ytterst svaga, derjemte äro i nedgående; och detta må, icke utan skäl, hafva framkallat någon oro, men icke får man tillskrifva uppkomsten af Landskrona fabrik skulden till ett missförhållande, hvar till orsakerna kunna sökas på mycket närmare håll.

Importen af rösocker har ju gått i ett jemnt stigande och utgjorde 1866 öfver 41,000,000 skålpund.

Jag beklagar mycket, att denna fråga någonsin blifvit väckt, ty det är otvifvelaktigt, att denna omständighet allena motverkar den enskilda företagsamheten i att tillegna landet en lönande industri. Det vore sålunda väl om något medel kunde utfinnas att neutralisera det ogynnsamma inflytandet af detta förtidiga steg, och en aktad reservant inom Utskottet har trots sig finna ett sådant, genom att tillerkänna de nya anläggningarne vissa frihetsår från beskattning; men häremot lägga 60 och 61 §§ Regeringsformen ett hinder.

Ett annat förhållande vore det visserligen, om dessa fabriker, för att befordra deras uppkomst, vore understödda genom län af Staten, ty då kunde det onekligen, utan att grundlagen förnärmades, i länevilkor bestämmas, att, om under den tid, som dessa län innehades, en särskild beskattning ålades hvitbetssockerfabrikationen, ett motsvarande afdrag vid länens återbetalning finge ega rum. Ett sådant förslag är emellertid icke väckt, och kan sålunda icke tagas i betraktande annorlunda än som ett bidrag till frågans utredning, hvarför jag, på grund af det anförda, stannar vid den begäran, att yrka afslag å Betänkandet.

Herr Bennich: Det förslag, som i detta ämne väcktes vid nästlidne riksdagen af en motionär, ogillades då af Representationen, som utgick från den åsigten, att man ej borde tillvägabrinda en beskattning som kunde lägga band på det Svenska jordbruket. Bevillnings-Utskottet har nu, på grund af framställning utaf samme motionär, ånyo framkommit med förslag i ämnet. Dessutom har en annan motionär, som man visserligen ej kan mistänka att ej nitälska för jordbrukets intressen, vid denna riksdag framkommit med ett särskildt förslag. Hans förslag går ut derpå, att den ifrågavarande industrien, sedan den genom att komma i åtnjutande af några frihetsår fått tillfälle att uppblomstra och stadga sig, skulle påläggas en särskild tillverkningskatt, och han hyllar således i viss mån samma grundsats, som den andra motionären, nemligen att den industri, som nu är i fråga, kan tåla vid en beskattning och äfven bör underkastas en sådan. Grunden för denna beskattning behöfver man icke söka, såsom en annan talare, genom mycket forskande efter hvilket intresse egentligen skulle påkalla densamma. Det är nemligen icke svårt att inse, att det är både Statens, producentens och konsumentens intressen, som påkalla denna beskattning. Statens intresse kräfver, att den beredes ersättning för en inkomst, som den beröfvas derigenom att en produktion inom landet skattefritt får ega rum, då deremot produktionen, om den utomlands bedrifves, får vidkännas beskattning genom förtullningen af de alster, som hit införas. Det ligger i fabrikanternes intresse, att den ena fabrikanten, som tillverkar en råvara och utifrån hitför den,

ej får vidkännas en hög beskattning, då den som tillverkar varan inom landet undgår all beskattning. Och i konsumentens intresse måste det alltid ligga, att för sin vara ej få betala ett alltför högt pris, då deraf intet kommer Staten utan allt några få fabrikanter till godo. Alla intressen fordra således, att hvitbetssockertillverkningen inom vårt land förr eller senare blir föremål för en särskild beskattning. Huruvida en sådan beskattning bör införas snart eller först längre fram och med hvad belopp den bör utgå, äro frågor som Utskottet, vid den ståndpunkt hvarpå saken för närvarande befinner sig, ansett sig hvarken kunna eller höra lösa.

Så vidt man har erfarit utaf meddelanden af motionären eller andra, som intressera sig för frågan, så finnes ännu ej tillräckligt utredt, hvad som bör vara bestämmande vid besvarandet af nyssnämnda frågor. Utskottet har derföre trott sig handla rättast, då det föreslagit, att Riksdagen, som nu hvarken kan bedöma frågan om frihetsår eller om beskattningen, måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville låta föranstalta en sådan utredning af saken, genom sakkunnige män, att det derefter blefve möjligt att bedöma såväl den ena som den andra sidan af frågan.

För att fästa mig vid den förste talarens yttrande i ämnet, vill jag erinra, att, om, såsom han önskar, Kammaren nu skulle uttala en opinion, som innebure ett moraliskt stöd för förutsättningen om en längre eller kortare skattefrihet, det vore att gå den önskvärda utredningen i förväg. Ett sådant uttalande bör man akta sig för, innan man vunnit fullkomlig erfarenhet, om några frihetsår eller *huru många* sådana behöfvas. Ett yttrande, som grundade sig på något annat än en fullständig utredning af förhållandet, kunde icke och förtjente ej heller erhålla något afseende af kommande Riksdagar. Det finnes dessutom, ehuru frågan om beskattningen ej ännu fatt den beredning, som bör föregå fattande af beslut, i denna fråga åtskilliga ådagalagda omständigheter, som göra det ganska tvifvelaktigt, om Kammaren kunde erhålla någon moralisk grund, hvarpå den kunde fota det begärda moraliska stödet.

Densamme ärade talaren, som nu yrkat på beviljandet af frihetsår, har i flera förtjenstfulla arbeten meddelat allmänheten många intressanta upplysningar, angående hvitbetsodlingen och dess betydelse för vårt fädernesland. Här förekommer i ett häfte af Landtbruks-akademiens tidskrift, som jag nu har i min hand, det femte häftet för år 1867, en ganska märkvärdig uträkning, angående hvitbetsodlingens ställning inom de länder, som den Tyska tullföreningen omfattar. Det visar sig deraf, att inkomsten af denna odling beräknas, efter en rund kalkyl af kostnaderna och sedan dessa blifvit afdragna, till 192 R:dr 22 öre per Svenska tunnland; och kalkylen upptar i lyckligaste fall nettobehållningen per tunnland till 198 R:dr, sedan från inkomsterna afräknats alla afgifter och deribland äfven arrendet. Nu har likväl talaren, som sjelf producerat de af mig refererade uppgifterna, förklarar att hvitbetsodlingen skulle för Svenska jordbruket blifva så utomordentligt fördelaktigt, att den skulle kunna gifva ända till 450 R:dr per tunnland brutto, och att nettoinkomsten skulle kunna uppbringas till 240 å 280 R:dr. Det yttrande, som den värde talaren jemväl i skrift afgifvit rörande Svenska jordmånens lämplighet för hvitbetsodlingen och den stora vinst, af den-

samma vore att skörda, lärer vara föranledd af ett cirkulär från en handelsfirma i Stockholm, som är känd för att drifva de största affärer i bränvin. Denna firma har i sitt cirkulär uppmanat till allmän hvitbetsodling, ej i sockerfabrikationens intresse, utan för bränvinsbränneriernas skull; och den uppgifver, att, om hvitbetor odlades för att användas vid bränvinstillverkningen, skulle odlingen medföra en nettobehållning per tunnland jord af 140 till 180 R:dr. När man har tillgång till så beskaffade uppgifter, till en del fullkomligt trovärdiga, och det deraf framgår, hvilken betydlig behållning hvitbetsodlingen skänker jordbrukaren, äfven om han ej använder dessa rotfrukter till sockerfabrikationen, må man med skäl göra sig den frågan, om Riksdagen kan hafva grundad anledning att, utan den ifrågasatta föregående undersökningen i afseende å hvitbetssockertillverkningen, på förhand förklara, att för denna tillverkning medgifvas så eller så många frihetsår. Jag tror åtminstone, att man handlar klokast, om man först utreder saken och sedan, på grund af den vunna utredningen, dömer. Det är på detta sätt Bevillnings-Utskottet föreslagit att Riksdagen måtte tillvägagå, och detta gifver mig anledning att yrka bifall till Utskottets framställning.

Grefve Sparre, Eric: Det händer icke sällan i viktiga frågor, att just de, som vilja genomdrifva saken, genom alltför stor ömhet om densamma, befordra motsatsen af hvad de önska. Så tror jag ock att motionären inom Första Kammaran i denna fråga gjort; och den siste värde talaren har ock ganska behändigt begagnat sig af motionärens uppgifter, till stöd för sitt påstående om lämpligheten och nödvändigheten att beskatta hvitbetssockerfabrikationen. Jag vill dock försöka att, i den mån jag kan förmå, visa det odlingen af hvitbetor icke kan medföra det öfver höfvan gynnsamma resultat, som motionären antydde. Och jag föreställer mig, att, om det låter bevisa sig, att hvitbetskulturen icke så väl bär sig, denna beskattningsfråga i och med detsamma skall vara afgjord på det rätta sättet. Det är ock af aldra största vikt, att Representationen i detta fall uttalar en bestämd åsigt, emedan man eljest aldrig kan komma med saken på det rena, och ett Damoklesvärd alltjemt kommer att sväflva öfver den, som vedervåga ett försök med hvitbetskulturen, afskräckande dem från att derpå nedlägga något större kapital och arbete. Att på förhand proklamera frihetsår för hvitbetssockerfabrikationen eller bevilja premier för densamma, tror jag, för min del, att Riksdagen ej lämpligen kan göra; och detta visar ytterligare nödvändigheten af ett uttalande i afseende å fabrikationens beskattning. Man kommer då till den fråga, skall Riksdagen nu uttala den grundsatsen, att en särskild beskattning bör läggas på tillverkningen af hvitbetssocker, eller skall den det ej? Jag har visserligen länge sett, att en alltför ängslig omsorg om industri och näringar i olika länder förledt statsnagterna till hvarjehanda bakvända företag, såsom öfverdrifna skyddstullar, hvilka uppmanat vissa näringar på de öfrigas bekostnad. Den misrättning, som industrien härigenom erhållit, det onaturliga tillstånd inom näringarne, som dymedelst skapats, har åter förmått frihandeln att gå till andra ytterligheter; frihandeln, hvars system i dess rätta tillämpning jag dock anser vara riktigt. Jag måste också bekänna, att jag anser denna äflan att lägga skatt på en till-

verkning, som för närvarande ej finnes, men som man hoppas skall uppkomma, såsom en produkt af frihandelsåsigten, drivven till mani, ty något riktigare namn tror jag icke att vi derät kunna gifva. Det förhåller sig verkligen, såsom här redan blifvit sagdt, så, att man här vill anskaffa en skyddstull för finanstullarne genom att lägga en skatt eller särskild accis på hvitbetssockerfabrikationen. Man kan icke undgå att se inkonsequensen häri, likasom det orimliga i att beskatta en industrigren, som ännu icke finnes; ty den enda fabrik för tillverkning af hvitbetssocker, hvilken årligen ej producerar mera än några hundra tusen skålpund, förtjenar knappast nämnas.

Detta resonerande vidt och bredt om förträffligheten af den ifrågavarande industrien och huru lönande den i framtiden måste blifva återför i mitt minne den rätt komika diskussionen inom det gamla Frankfurter-parlamentet, der man gjorde sig mycken möda med att utfundera, hvartill de priser skulle användas, som komme att uppbibringas af den Tyska flotta, man hade för afsigt att skapa. Detta besvär var alldeles onödigt, ty några priser blefvo aldrig uppbibringade, och det af det enkla skäl, att man ej byggde någon flotta. Så kan det ock ganska lätt gå i denna fråga.

Det var högst intressant att höra den siste talarens uppgift, att hvitbetsodlingen skulle lemna en afkastning af 192 Rdr per tunnland. Näväl, jag vill icke bestrida, att uppgifterna innehålla, hvad talaren relaterade, men jag tror, att, om han likasom jag hade någon erfarenhet af jordbruket, han skulle inse, hvilka dyrbara förarbeten det fördras, innan man kan få jorden så preparerad, att den lemnar denna höga afkastning. Den skall först och främst bearbetas ända till åtta å tio fots djup och gödslas ganska starkt, innan den kan blifva lämplig för hvitbetskulturen. Jag har också emottagit ett af de cirkulär, som af den siste talaren omnämndes, och dessutom haft nöjet muntligen tala med dess utfärdare. Jag svarade då, på hans framställning, att han kunde återkomma och få besked om åtta eller nio år, emedan jag då möjligen kunde hafva min jord så beredd, att den kunde lämna sig för hvitbetsodling. Så tror jag att de fleste jordbrukare med mig skulle hafva svarat, ty på mångfaldiga år kan vår jord ej komma till den skötsel, att den blir tjenlig till nu ifrågavarande kultur. Emellertid säger man, att vi just nu måste uppträda och yttra oss för att lugna jordbrukarne och gifva dem en fingervisning, i händelse de ville egna sig åt hvitbetsodlingen. Tror Herrarne då verkligen, att det skulle vara något vunnet dermed, att man älade hvitbetsodlarne en, jag vet ej huru stor man kan ämna den, men dock en särskild beskattning. Mig skulle det åtminstone ej hafva fallit in, att föreslå tillsättandet af denna komité, som skall få sig uppdraget att utreda förhållandena och föreslå denna extra beskattning, eller med andra ord att undersöka huru långt man kan tilltro sig att utsuga de jordbrukare, som egna sig åt en viss kultur. Enligt min uppfattning finnes ej mer än ett sätt att trygga jordbrukarne i detta fall, och det är, att ingifva dem den föreställningen, att deras intressen inom Representationen äro så bevakade, att de icke behöfva riskera någon extra beskattning — genom att, jag tvekar icke att uttala detta ord, *helt enkelt afslå* hvarje förslag, som afser en sådan

sådan beskattnings införande. Fordom voro jordbrukarne ej så representerade inom riksdagen, som de borde vara, men hoppas jag numera att deras intressen skola vara så bevakade, att de ej skola behöfva hysa någon fruktan hvarken i detta eller i andra fall. På det af mig uppgifna sätt skulle man lemna dem en tillräcklig garanti, i händelse de ville egna sig åt hvitbetskulturen, och lugna dem för framtiden, hvilket jag föreställer mig icke blifva händelsen, ifall man gäfve dem det budskapet, att en ny skatt skulle blifva dem pålagd.

Den siste talaren har yttrat, att frågan ännu ej kunnat lösas. Detta är sannt, den har ej kunnat och kan ej heller lösas; och om Kongl. Maj:t tillsätter en komité, som skall försöka sig dermed, kommer den att döma alldeles som den blinde om färgen. Den kan nemligen grunda sina beräkningar på kända förhållanden inom Tyskland, men den saknar alla uppgifter, huru hvitbetskulturen kommer att slå sig ut inom vårt land. Efter hvad mig är bekant, har man icke försökt sig med denna kultur inom någon annan provins än Skåne, i trakten af Säbyholm, och den erfarenhet, derigenom kunnat vinnas, är alltför obetydlig att derpå grunda något omdöme. Och dock är det endast erfarenheten om förhållandena i vårt land, som i detta fall kan tala. Med all aktning för Herrar theoretici kan jag härvidlag icke tro på deras uppgifter, förrän de tillika gifvit mig fakta; och derförutan tror jag att hvarken en komité ej heller Representationen kan erhålla en tillräcklig fast grund att derpå bygga ett förslag eller ett beslut. Alla a priori uppgjorda beräkningar, såväl om frihetsår som äfven om beskattningens lämplighet och storlek, kan jag för min del icke tillmätta något afseende.

För öfrigt vill jag fråga: saknar man väl nu medel att beskatta den ifrågavarande industrien, derest man anser den böra blifva föremål för ytterligare beskattning? Hafva vi ej inkomstskatt efter Andra Artikeln att påräkna, som bör ega sin tillämplighet i detta fall liksom i alla andra? Den förste talaren har ganska riktigt yttrat, att ifrågavarande fabrikation har många chancer emot sig. Först och främst i afseende å hvitbetsodlingen, emedan jordbrukaren måste gå förlustig om många skördar, innan han kan få sin jord så uppbrukad, att den lämpar sig för hvitbetskulturen, och sedermera derigenom, att, om man väl hunnit så långt att hvitbetan blifvit odlad och råvaran erhållen, det kan hända, att man pålägger förädlingen af varan ytterligare afgifter. I detta fall gifver jag talaren fullkomligt rätt, men jag vill tillika fästa uppmärksamheten derpå, att det icke är blott hvitbetsodlaren och sockerfabrikanten, som har dessa chancer emot sig, utan all industri och all fabrikation. Industriidkaren, som under de första åren får uppoffra betydliga kapitaler och ej ringa arbete, för att uppamma en ny industrigen, hinner knappt så långt med sitt företag, att det lemna någon afkastning, förrän man skyndar att genom särskilda beskattningar störa honom i fortsättandet af hans verksamhet. Detta sätt att gå till väga kan icke vara det rätta, så mycket mindre, som man uti bevillningsförordningen redan har angifvit, huru beskattningen skall läggas på inkomst, som åstadkommes genom hvarje industri. Erfarenheten gör oss äfven ganska förvissade om, att taxeringskomitéerna icke underlåta att spåra upp

alla anledningar till beskattningar, som möjligen kunna förefinnas, och det har visat sig från nästan alla orter, att, om de icke uppskatta industriidkaren för högt, icke göra de det för lågt. Presidenten i Kammarrätten torde kunna intyga, att de aldra flesta besvärsmål, som komma under dess rättspröfning, afse för hög taxering; och ganska ofta måste Kammarrätten gilla de skäl klagandena anført. Jag är ock öfvertygad om, att, derest en hvitbetsfabrikation uppstår inom landet, kommunerna icke underlåta att beskatta inkomsten deraf, om den blir så betydlig, att den bör beskattas. Alla försök att lägga en ny skatt på en industri, som ännu i sjelfva verket icke finnes till, nya påhitt saknande skäl och grunder, äro orimliga, och beskattningen torde man saklöst kunna uppskjuta, till dess det visat sig, att en sådan industri inom landet verkligen finnes att beskatta.

Det enda moraliska stöd, vi kunna gifva dem, som möjligen tänka på hvitbetsodlingens realiserande, är, såsom jag nyss yttrade, att helt enkelt afslå motionen. Om vi göra det och, såsom jag hoppas, äfven Andra Kammaren likasom i fjol, så böra jordbrukarne finna, att de icke hafva något att frukta, utan kunna med fullt förtroende för Representationen göra sina beräkningar för framtiden. Befinnes då denna industri lämplig för vårt land, så skall den utvecklas och vinna framgång, utan något särskildt understöd, vare sig genom frihetsår eller premier. Hvarom icke skall den af sig sjelf upphöra; och finner jag mig på dessa skäl föranlåten att yrka afslag på Utskottets framställning.

Herr Hallenborg: Vi påminna oss alla den obehagliga sensation som inom en viss del af Representationen blef en följd af den vid sistlidne riksdag inom Andra Kammaren väckta motion om hvitbetssockertillverkningens beläggande med accis.

För dem, som då ej gjorde sig närmare reda för saken, fick detta förslag utseende af ett attentat emot Svenska jordbruket, hvilket, derest det lyckades, skulle helt och hållet ruinera en del af denna vår moder-närning.

Denna dystra föreställning, som jag för min del aldrig hyst, synes mig numera icke böra föresvälva någon, sedan vid denna riksdag motion i samma ändamål blifvit inom denna Kammar väckt af en person, som, icke allenast med afseende å de vidsträckta kunskaper han besitter, utan ännu mera till följd af det embete han bekläder, måste anses såsom en af jordbrukets förnämsta målsmän.

Såsom motionär i frågan, har han visserligen sökt verka endast derföre, att någon lättnad kunde beredas dem, som i framtiden ämnade egnas sig åt denna industrigen, men icke blott i sin vid Bevillnings-Utskottets Betänkande fogade reservation, utan äfven i sitt nyss afgifna yttrande, har han medgifvit, att omständigheter förefinnas, som gifva skäl för den ifrågavarande industriens beskattning, och att en sådan ingalunda skulle lända till men för jordbruket.

Mina åsigtter i frågan öfverensstämma temligen nära med hans, liksom det för dem, som uppmärksamt genomläsa Utskottets Betänkande, är tydligt att hans reservation endast i formen skiljer sig från den af Utskottet uttalade åsigt, att det är af stor vigt att denna fråga blir så snart och så fullständigt som möjligt utredd.

Sedan den ärade reservanten återtagit sitt yrkande om bestämmande af vissa frihetsår, hvilket dels är utom Riksdagens befogenhet och dels en omständighet, som icke kan behöfva att tagas i betraktande förrän det blifvit vederbörligen utredt, om en accis verkligen är af behofvet påkallad, har också den väsendtligaste anmärkning jag ansett mig böra göra emot hans reservation förfallit.

Så lätt kommer jag deremot icke till rätta med den talare, som näst före mig yttrat sig i frågan och hvilken besitter en sällsynt talang att göra anmärkningar emot förslag, som icke lyckas vinna hans bevägenhet, och dessutom begagnar den taktik att genom sitt framställningssätt söka uppväcka löje hos åhörarne, för att derigenom göra sina motståndares argumenter så mycket oskadligare.

Jag hysar dock den tro, att den ädle Grefvens manöver i detta fall helt och hållet misslyckats.

Han behagade, bland annat, säga, att den industri, som nu är i fråga, ännu icke finnes till inom vårt land och i afseende å försöket att beskatta densamma gjorde han en jemförelse med parlamentet i Frankfurt, ett exempel, som visserligen är obeskrifligt löjligt, men som dock icke har sin tillämpning på hvad som nu är i fråga.

Han förbisåg nemligen helt och hållet att denna industri egt bestånd omkring 30 år.

Han talade om en lumpen tillverkning af några få tusen skålpund och den obetydliga summa, som derigenom skulle ästadkommas.

Jag vill då erinra honom om hvad som af en högt aktad vetenskapsman inom denna Kammare yttrades, då samma fråga sistlidne riksdag diskuterades; och fästa hans uppmärksamhet på den uträkning som då gjordes, och med denna till ledning vid beräkning af sistlidet års tillverkning af hvitbetssocker visar det sig, att densamma uppgår till ungefär 1.083 000 skålpund, hvilket med hänsyn dertill att sockertullen utgår med 10 öre per skålpund, gör en minskning i Statens inkomster af 108,300 R:dr.

Dessa 108,300 R:dr kan man anse för en stor eller liten summa, alltefter olika uppfattning om hvad som är stort eller litet, men i dessa tider, då man funnit behofvet att spara i alla möjliga riktningar och ofta nästan småaktigt tillämpat sparsamhetsprincipen, synes summan dock icke vara att förakta.

Den värde talaren har vidare, med anledning af en aktad utskottsledamots yttrande, gjort anspelningar på theoretiska åkerbrukare och såsom ett bevis på deras oförmåga att kunna sätta sig in i praktiken hänande anmärkt den öfverdrifna illusion de gjort sig, då de kunnat tänka sig möjligheten att ett tunmland jord skulle kunna afkasta »ända till 192 R:dr R:mt».

För min del känner jag mig ingalunda träffad af denna anspelning, ty jag erkänner villigt att jag eger alltför ringa theoretiska insigter i jordbruket. Jag hade tyvärr försummat att egna mig åt denna näringsgrens theoretiska studium, innan jag af omständigheterna nödgades att omedelbart kasta mig in i praktiken. Dock har jag af denna lärt, att det icke är någon omöjlighet att aftvinga jorden en ännu högre afkastning än den, som den värde talaren ansåg så öfverdrifven.

Mähända har han ingen erfarenhet om odlingen af raps och jag

vill derföre upplysa honom, att denna kultur under gynnsamma förhållanden kan lemna en afkastning af 10 tunnor per tunnland, hvilket, vid höga priser på denna vara, kan åstadkomma en inkomst uppgående till öfver 300 R:dr per tunnland, och då hvetepriiserna äro så höga som de varit dessa begge sednaste åren, kan ett tunnland jord besädd med detta sädeslag lemna lika hög afkastning.

Vid betraktande häraf måste det förefalla förvånande att en person, som tyckes göra anspråk på att vara en praktisk jordbrukare, kan finna det uppgifna talet 192 så öfverdrifvet.

En komité, fortfor talaren, skulle af brist på kännedom om de utländska förhållandena icke kunna åstadkomma någon utredning, utan komma att döma som den blinde om färgen. Nu är dock icke fråga om att få veta huru mycket hvitbetorna afkasta uti länder, der ett blidare klimat och en varmare sol påskyndar vextligheten, ty att rätta sig der-efter vore måhända farligt, utan meningen är att få veta den afkastning, som kan åstadkommas af hvitbetor, som produceras inom vårt eget land, och då detta förhållande redan är utredt på kemisk väg och säkerligen icke är obekant för dem, som sysselsätta sig med denna industri, tror jag verkligen icke att vårt land är så fattigt på förmågor, att Kongl. Maj:t skulle hafva svårt att finna ett tillräckligt antal sakkunnige män, för att besätta den komité, som Utskottet trott sig böra ifrågasätta.

Han sade vidare att en minskning i Statens inkomster, motsvarande tullen på råsocker, skulle betyda så föga, ty man kunde dels taga igen dessa på annat sätt och dels skulle, om industrien genom frihet från accis finge utveckla sig, en mängd fabriker uppstå, hvilka skulle, efter vinsten på deras rörelse, kunna taxeras till en summa, som motsvarade råsockertullen.

Vi veta alla, att tullen på råsocker uppgår till omkring 4.000.000 R:dr, och jag vågar på det bestämdaste påstå, att det är alldeles otänkbart att denna summa skulle kunna åstadkommas genom vinsten på de nuvarande och framdeles blifvande fabrikernas rörelse.

Jag har visserligen hört personer säga att de med glädje skulle underkasta sig att erlægga högre bevilling, för att derigenom skydda hvitbetssockerfyllverkningen, men jag tror dock att, derest den lyckliga dag skulle randas att landets hvitbetssockerfabriker kunde producera allt råsocker, som nu importeras, och de 4,000,000 R:dr, som nu inflyta i tullinkomster, i stället skulle uttaxeras på debetsedlarna, hvilka derigenom komme att i det närmaste tredubblas, jag tror dock, säger jag, att samma personers fosterlandskänsla skulle komma uti en ganska obehaglig konflikt med deras sparsamhet-begär, och de komme möjligen till den åsigt, att det vore rättvisast att låta fabrikerne och icke hela landet vidkännas den derigenom uppkomna förlust för statsverket.

Jag har nu sökt att besvara en del af de anmärkningar, som af den siste värde talaren blifvit gjorda emot Utskottets Betänkande, och jag kan dervid icke annat än beklaga både mig och Kammarerna att jag icke är i besittning af samma oratoriska förmåga, i hvilket fall jag icke skulle hafva underlåtit att på ett mera utförligt och talangfullt sätt bemöta hans inkast.

Ingen kan liffigare än jag önska jordbrukets framgång och, i sammanhang dermed, hvitbetsodlingens utveckling, men just derföre önskar

jag att frågan blifver fullständigt utredd, så att man icke skall längre behöfva lefva i ett tillstånd af oviss-het utan veta, hvarefter man har att rätta sig. Man behöfver då icke låta förleda sig att nedläggja arbete och kostnader på en kultur, som man kanhända till följd af ett förhastadt och omoget beslut från en framtida riksdag nödgas med stor förlust afbryta, och då Utskottets hemställen just af-er att bereda jordbrukets idkare en sådan trygghet genom den föreslagna utredningen, får jag anhålla att Kammaren dertill behagade lenna sitt bifall.

Friherre Raab, Adam: Jag läste nyligen en tidning, som behandlade frågan om odlandet af hvitbetor och deras användande vid sockerfabrikationen, och der fram-tälldes, såsom ett af de viktigaste föremål för Riksdagens åtgöranden, att lägga skatt och tunga på denna näringsgren. I samma tidning berättades det, huru ett bankbolag bland sina aktieegare utdelat årsvinsten med 25 % af grundfonden. Deröfver framställdes likväl ingen anmärkning. Jag sökte då göra mig reda för, huru stor den förlust möjligen vore, som Staten tillskyndades genom förutnämnda fabrikation, och jag vände mig i sådant hänseende till en aktieegare i Landskrona sockerfabrik och denne upplyste, att utdelningen per aktie — hvarje aktie utgör 1,500 R:dr — uppgått till 120 högst 135 R:dr, således till 8 å 9 proc. af aktiebeloppet. Den siste värde talaren har dock behagat uppgifva, att denna fabrik årligen tillverkar öfver 1,800,000 skålpund råsocker; och är förhållandet sådant, så är det jemväl klart, att, efter beräkning af 10 öre i tull per skålpund af importeradt råsocker, Staten till följd af fabrikationen årligen gör en förlust af omkring 180,000 R:dr. Måne dock den värde talaren gjort sig fullständigt underrättad om, huru stor del af rudimaterierna till detta fabrikat tagits utifrån eller utgjorts af hvitbetor? Talaren må ursägta mig, att jag i detta fall mindre rättar mig efter hans uppgift än efter den uppgift, som förekommer i Betänkandet, der det uppgifves, att vid Landskrona sockerfabrik tillverkningen af hvitbetessirup år 1866 uppgått till ett belopp af 589,000 skålpund. Återstår nu att beräkna, huru mycket socker producerats. Jag kan icke föreställa mig annat, än att, sedan denna utredning blifvit vunnen, en ganska betydlig nedsättning måste göras i den storartade kalkylen på förtjensten af hvitbetssockertillverkningen.

Ser man saken, såsom många velat påstå sig göra, endast ur fosterländsk synpunkt och ifrar för att Staten ej må tillskyndas någon förlust genom uppblomstrandet af en industrigren, som minskar importen, så bör man tillämpa grundsatsen konsekvent äfven på hvarje annan industri, som medför ett sådant resultat. Om man lade skatt på väfnader inom landet och tvingade konsumenterna att fylla sina behof deraf genom utländska produkter, så skulle Staten tillskyndas en ej obetydlig tullinkomst på detta sätt. Jag har varit med vid riksdagar, då väfnadsindustrien fordrade höga skyddstullar. Dessa tullar beredde Staten inkomster. De minskades sedermera, och inkomsterna med dem; ett sätt vore nu att lägga en dugtig skatt på de inhemska väfnadsfabrikerna, för att få in en eller annan million i tull på utländska väfnader, som vi nödgades införskrifva, så länge vi kunde betala dem. Huru länge vi förmådde detta, blefve sedan en annan fråga.

Vill man nu se till, huru stor hvitbetssockerfabrikationen i landet egentligen är, så finner man, såsom nyss nämndes, af Betänkandet, att i Landskrona tillverkningen uppgått till 589,000 skålpund sirup. I Calmar har, enligt de upplysningar jag inhämtat, man icke kommit längre än till användandet af 3,000 centner hvitbetor, ty fabriken i Calmar, såväl som den i Landskrona, grundar sin tillverkning till stor del på utländska råvaror. Jag har velat nämna detta, emedan det förefaller mig nästan orimligt, att produktionen icke stigit högre; men att antaga något annat förhållande, dertill gifva icke de upplysningar, jag fått, anledning. Att med hot af en särskild beskattning skrämma denna näring, som hitintills knappt fått rotfäste, synes mig därför icke vara riktigt fosterländskt. En sådan beskattning skulle ej heller komma att lika jemnt drabba de särskilda orterna; och en fullkomligt riktigt avvägd beskattning vore nästan omöjligt att åstadkomma. För öfrigt vet jag ej, hvad det skulle medföra för fördel att förhindra en eller annan industriidkare att skörda någon större vinst af sin rörelse. Det kan nemligen ej gerna skada mig, om min granne samlar förmögenhet; tvärtom har det ofta sin fördel med sig att ega rika grannar. Jag slipper då åtminstone att till dem utgifva fattigunderstöd. Att kapital skapas och samlas inom landet är ej heller något, som bör motarbetas; och man tänke sig endast, hvad fördel det skulle medföra för alla i gemen, om de 13,000,000 R:dr. som nu ärligen gå ur landet för inköp af råsocker, kunde här kvarhållas och användas till förmån för våra inhemska näringar och industrien.

Herr Bennich, som varmast och lifligast har förordat förslaget, har påstått, att de aldra flesta intressen fordra, att skatt lägges på hvitbetssockertillverkningen. Först har han annärkt, att det vore nödigt tillse, att Statens inkomster icke minskades. Jag inser ganska väl, att i hans ställning intresset bör vara ganska stort för att tullinkomsterna hållas uppe så mycket som möjligt; men jag önskar, att detta intresse icke må förleda honom till begäret att bereda dessa inkomster på jordbrukets, vår modernärings bekostnad. Vidare har han talat om fabrikanternes intresse och påstått, att det icke skulle vara rättvist, om den ena fabrikanter, som hemtade sin råvara utifrån, skulle för den få betala efter högre pris än den, som förskaffade sig råvaran inom landet. Jag kan icke finna denna sats bevisande, ty säkert är, att ej mera hvitbetor komma att produceras inom landet eller att deras produktion ej blir så billig, att någon egentlig fördel tillskyndas de fabrikanter, som hufvudsakligast begagna hvitbetor, framför dem som använda annat råmaterial. Jag betvivlar nemligen på det högsta, att hvitbetsodlingen kommer att gifva så lysande resultat, som åtskillige talare uppgifvit, och jag tror icke, att vår Svenska jord under de gynnsammaste förhållanden lemnar en större afkastning än brutto 200 R:dr tunnlandet. Den jämförelse, som Herr Hallenborg nyss uppdrog, och dervid han påstod att ett tunnland, besätt med raps, skulle afkasta 350 R:dr, finner jag ganska haltande. Såsom praktisk jordbrukare vet Herr Hallenborg nog, att jorden icke hvarje år kan bära rapsskördar, ty den måste äfven i Skåne ett år förut ligga i träde. Odlingen af denna växt är dessutom ganska prekär och har flera ej obetydliga olägenheter att kämpa med. Månget är går växten icke till; och som den ej ens lemnar dugligt strå eller halm

till foder, kan förlusten då blifva rätt betydlig. Emellertid föreställer jag mig, att i den ort, der man kan så raps, bör man kunna omvexla med hvitbetor i omloppet; och jag tror att en sådan omvexling skulle i mer än ett hänseende vara rätt fördelaktig.

Vidare yttrade Herr Bennich, att det skulle ligga i konsumentens intresse att ej få betala något högt pris för varan, så vida ej Staten får godt deraf. Samnerligen jag i detta fall rätt kan förstå, hvad den ärade talaren menade, ty icke är det väl antagligt, att konsumenten hvarken skall hafva fördel eller nöje af att veta, det fabrikanter, ifall han fått varan tullfritt, får betala en särskild skatt för sjelfva fabriktionen.

Slutligen får jag nämna, att jag, lika med en talare här bakom mig, tror, att saken icke vunnit något genom den välvilja en motionär ådagalagt för hvitbetsodlingen, genom att föreslå fem års skattefrihet för hvitbetssockerfabrikerna inom landet. Jag anser det vara för tidigt att nu tala såväl om frihetsår som om en särskild beskattning, då industrien ännu är i sin gryning; och yrkar jag derföre afslag å Utskottets framställning i detta Betänkande.

Herr Schartau: Jag må öppet tillstå, att jag fann det upprörande, då vid förra riksdagen fråga först väcktes att, genom åläggande af särskild beskattning, motverka en inom landet uppspirande industri, som jag för min del ansåg särdeles nyttig. Jag trodde ock derföre då att bästa sättet till bemötande af ett sådant förslag skulle vara att genast i begynnelsen quäfvä det genom ett rent afslag. Detta lyckades emellertid icke, minst inom denna Kammare, hvarföre motionären ock funnit sig föranlåten att vid innevarande riksdag återkomma till samma ämne. Här af drager jag den slutsats, att denna fråga skall, till dess den slutligen uppnår ett resultat, ständigt komma att stå på dagordningen, och kan någon menniska tro, att den som har något att förlora här i landet är så enfaldig, att han offerar arbete eller kapitaler på en näring, som är så oviss, som den ifrågavarande redan har blifvit! Jag anser det ej tänkbart. Vi hafva redan hört, att odlingen af hvitbetor icke är så simpel som den af t. ex, potatis, utan fordrar helt annan omsorg och arbetskraft än den vanliga, triviala odlingen af andra växter. Det är icke så att springa på, hvarken att odla hvitbetor eller att anlägga sockerbruk. Man har också citerat, att det enda i Sverige befintliga hvitbetssockerbruket icke lemnar större vinstutdelning än åtta procent; och likväl bearbetar detta sockerbruk ej endast hvitbetor, utan äfven till stor del kolonialsocker, på hvars raffinering man sett förtjenas mera än åtta procent. Således är den erfarenhet, man redan har af en fabrik, som använder hvitbetor obeskattade, icke särdeles uppmantrande. Har man nu dertill ett Damoclesvärd hängande öfver sig, så är ingen nog dåraktig att använda möda och penningar på en sådan näring. Om man derföre anser det nyttigt för Sverige att befordra och kunna åstadkomma en sockerproduktion till ett värde af kanske 15 eller 20 millioner, så måste man göra annat än hvarje riksdag tvista om framgång, eller icke, för en sådan motion, som Herr Hedlunds. Men hvad skall man då nu göra? Jo, man kan i min tanke tills vidare icke göra annat än aflåta en underdänig skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran att

få utredt, om här i landet böra odlas hvitbetor, om det är nyttigt, att Sverge förskaffar sig en inhemsk produktion af flera millioners värde och om upprättande af sockerbruk för hvitbetors förädling är önskligt eller icke. Man kan föga hoppas på en sådan utredning, om man icke vänder sig omedelbart till Regeringen; ty af ett Bevillnings-Utskott i allmänhet, aldra minst sammansatt på ett sådant sätt som vårt nuvarande, hafva vi icke att vänta denna utredning. Det är derföre jag önskar att Första Kammaren ville besluta aflåtande af en underdånig skrifvelse till Konungen; men deraf följer för ingen del, att jag godkänner hvad Utskottet i det föredragna Utlåtandet föreslagit, ty det vore att strypa fostret i födseln. Jag önskar deremot en skrifvelse i den syftning, hvartill en ärad reservant, först i sin reservation och derefter nu inom denna Kammare med någon förändring, gifvit förslag. Jag skulle visserligen ansett skrifvelsen kunnat vara något annorlunda än reservanten har föreslagit, och skulle derföre, om man kunnat vänta sig en förnyad bättre upplaga af Utskottet, velat återremittera Betänkandet; men då, såsom jag förut nämnt, jag icke vågar hoppas något från det hållet, tager jag hellre det som erbjudes och biträder derföre Herr Arrhenii förslag.

Herr Wærn: Man har här talat om, att det vore i jordbrukets intresse, att afslå motioner om beskattning af hvitbetssockertillverkning och att motionen derför borde afslås, vore det blott fråga om att bevaka särskilda intressen, så skulle det ej tjena något till att här debattera; men jag är öfvertygad, att ännu åtminstone en sådan grundsats i denna Kammare ogillas, och att det *här* ej kan blifva fråga om annat än att afgöra hvad som är rätt eller orätt. Öfvertygad härom anhåller jag att få yttra mig i frågan.

Beskattningen inom samhället sker efter vissa normer, och af dessa är hos oss *den* bland de äldsta, att skatt till statsverket skall erläggas, eftersom man konsumerar socker. Denna skatt har förskotterats af importörerna och derefter till dem åter betalats af konsumenterna. När nu förhållandet blifver sådant, att inom landet fabriker för tillverkning af hvitbetssocker uppstå, så är det klart, att, ehuru priset på socker blifver för konsumenterna detsamma som förut, så länge icke sockerproduktionen inom landet är öfvervägande, dessa fabriker komma i åtnjutande af en del utaf den skatt, som var för statsverket af sockerförbrukningen beräknad. Det är således samma förhållande, som om vi ej hade skatt på socker, men betalde en summa penningar till dem, som fabricerade hvitbetssocker. Frågan är nu om hvitbetsodlingen, sedd från statsekonomisk synpunkt, kan anses vara af vigt för vårt land. Jag finner ej den omständigheten, att, genom denna odling, mindre socker skulle importeras, kunna betraktas såsom en vinst för landet, ty det utländska sockret betala vi med hafre samt med jern och trävaror; och om vi hädanefter skulle använda våra krafter företrädesvis på hvitbetsodling, i stället för att vi förut nedlagt dem på hafreodlingen samt på träd- och jernhandteringen, blefve exporten af dessa varor sålunda förminskad. Den statsekonomiska vinsten kan derföre icke blifva någon annan än den, som uppkommer i det fall, att det är mera vinstgivande odla hvitbetor, än göra något annat. Jag vill visserligen er-

känna möjligheten deraf, att detta kan blifva förhållandet, men jag anser ock, i likhet med flere föregående talare, att intet gagnar hvitbetsodlingen mera än att vi snart få en skatt å hvitbetssockerfabrikationen bestämd. Jag har sjelf funderat på att anlägga en fabrik för tillverkning af hvitbetssocker, men just den ovissheet, hvori man sväfvat med afseende på beskattningen, har varit ett bland de skäl, hvilka hittills afhållit mig derifrån. Så länge denna fråga endast är på tal och vi ej komma till något resultat, kunna inga fabriker uppstå med mindre än att vinst kan beräknas uppstå, äfven om blifvande skatt skulle uppgå till lika belopp med råsockertullen. Jag tror att denna fråga bäst skulle vinna lösning genom Utskottets förslag. Reservanten har i sin reservation, såsom skäl för beviljande af frihetsår för hvitbetssockerfabriker, anført, att frihetsår blifvit bestämda vid anläggning af masugnar samt för befordrande af nybyggen; men emellan dessa och hvad nu är i fråga är den skilnad, att frihetsår omöjligen kunna inverka lika på hvitbetssockerfabriker, som på masugnar och nybyggen. Masugnar anläggas nemligen sällan, och derföre, att de hafva frihetsår, kan ej den tillverkning, som ä dem eger rum, inverka på tackjerspriset. Frihetsår för nybyggen hafva ännu mindre inflytande. Men om vi här bestämde, att hvarje hvitbetssockerfabrik skulle hafva fem frihetsår, så kunde hända att, sedan en fabrik existerat i fem år, och lyckats i sin ort sprida hvitbetsodlingen, så att der blefve en riklig tillgång på hvitbetor, hastigt flera fabriker i samma ort blefvo anlagda, hvilka då i fem år blefvo skattefria; under det den förre måste betala skatt, kunde de sednare då betala betorna högre än han, så att han ej kunde bestå i denna konkurrens. Ett sådant stadgande om frihetsår vore, enligt min tanke, särdeles olämpligt. Då var reservantens första, i motionen uttalade, förslag vida bättre, ty genom det visste man åtminstone hvad man hade att rätta sig efter. Men för min del kan jag icke godkänna något af de tre olika förslag. Herr Arrhenius framställt, ty jag är af den åsigt, att frihetsår i detta fall mera skada än gagna. Jag anser, som jag redan nämnt, att Utskottets förslag är det bästa, och jag anhåller derföre att Kammaren ville bifalla detsamma.

Herr Arrhenius: Innan jag yttrar mig vidare i sjelfva saken anhåller jag att få erinra den siste talaren, som tre gånger omnämnt mina, som han kallat dem, tre olika förslag, att om de ock i formelt hänseende kunna så anses, de i hufvudsaken äro alldeles lika, innefattande nemligen yrkandet, att hvitbetssockerfabriker skulle komma i åtnjutande af frihetsår. Den enda skilnaden består deri, att jag nu hemställt, att Riksdagen, i enlighet med 60 § Regeringsformen, skulle bestämt utlåta sig derom, att den ansåg frihetsår böra tillkomma dessa fabriker. Hvad särskildt angår den omständigheten, att jag i de sednare förslagen ej nämnt något om antalet af frihetsår, så får jag säga, att detta ej skett derföre, att jag ändrat åsigt, utan derföre att åtskilliga trott, att fem frihetsår icke vore tillräckligt; och för att undvika strider derom, har jag ej velat besvära Kammaren med diskussion i det hänseendet.

För att nu gå tillbaka till frågan, så ber jag att, med anledning af en föregående talares tillkännagifvande, att han icke trodde, det betan

hos oss hade den sockerhalt, som i utlandet, få redogöra för 18 särskilda analyser, som, enligt den tabell, jag har här i min hand, blifvit å Landtbruksakademiens experimentalfält verkställda å betor, hvilka i olika trakter i Sverige odlats under förra årets för sockerbetan särdeles ogynnsamma och kalla somnar. Från Charlottendal i Stockholms län utgjorde betornas medelvägt 1,12 skålpund och deras sockerhalt 8,04 procent; från Norrköping respektive 2,31 skålpund och 9,76 procent; från Waxtorp i Kalmar län 1,46 skålpund och 10,29 procent; från Barsebäck i Malmöhus län 1,75 skålpund och 10,49 procent; från Ågården i Skaraborgs län 2,57 skålpund och 11,28 procent; från Arnäs i Jönköpings län 1,62 skålpund och 11,61 procent; från Stockholm 1,19 skålpund och 11,30 procent; från Gäfvetorp i Kronobergs län 1,19 skålpund och 12,65 procent; från Kalmar 0,66 skålpund och 12,73 procent; från Barsebäck 1,25 skålpund och 13,29 procent; från Johannislund i Kalmar län 0,36 skålpund och 13,31 procent; från Norrköping 1,31 skålpund och 13,82 procent; från dito 1,40 skålpund och 14,01 procent; från Barsebäck 0,77 skålpund och 14,23 procent; från Kläckeberga i Kalmar län 0,74 skålpund och 14,23 procent; från Ottenby på Öland 1,09 skålpund och 14,26 procent; från Norrköping 1,09 skålpund och 14,41 procent; från Kartorp i Blekinge 0,51 skålpund och 16,02 procent. Sockerhalten var således lägst af betorna från Charlottendal och högst af dem från Kartorp. Medelsockerhalten utgör 12,54 procent — en sockerhalt, fullkomligt jemförlig med utlandets. Den saken är således icke tvifvel underkastad; det är ett faktum, som ej kan förnekas. Hvad angår vinsten per tunnland af hvitbetsodlingen, så är den lika stor, som i utlandet. Jag vill ej säga, att den kan blifva så hög, som uppgifvits i det här åberopade cirkuläret, hvilket dessutom har det felet, att det tyckes angifva, att man under alla förhållanden skulle med framgång kunna odla hvitbetor. Detta är ej möjligt, men ett gifvet faktum är det, att betor kunna i vårt land produceras med lika sockerhalt som i utlandet. Då förhållandet är sådant, återstår att besvara den frågan, huruvida det är önskligt att hvitbetssockerfabriker hos oss komma till stånd? Är det nyttigt och har detta visat sig så i utlandet? Ja, utan tvifvel; den frågan kan ej bestridas. Ingalunda kommer *det* att inträffa, som en föregående talare ansett, att vi få mindre hafre, genom att odla hvitbetor. Tvärtom, skola vi härigenom få både mera hafre och annan säd. Beträffande faran att frågan nu ej löses, utan fortfarande blifver sväfvande, vill jag endast erinra, att jag skulle kunna visa en ej obetydlig korrespondens i denna fråga från en mängd personer i olika orter, hvilka alla förklarar, att endast den omständigheten, att detta så mycket omtalade Damoclessvärd svänger hotande öfver dem, som vilja anlägga hvitbetssockerfabriker, gör, att ingen vågar befatta sig dermed; och så länge frågan är sväfvande, och så länge man, hvad beskattningen angår, fruktar det värsta, kan man ej hoppas på möjligheten, att denna industri skall nå någon synnerlig utveckling. Derföre är jag öfvertygad, att landtbrukets intresse fordrar frågans afgörande, men den blir, enligt mitt förmenande, ej afgjord genom att afslå alla förslag, som väckas, ty, så-om nyss nämndes, blir följden häraf den, att frågan vid nästa riksdag åter dyker upp, och vi stå alltid på samma punkt. Ingen vågar göra något för denna näring,

ehuru man anser den vara gägnelig; det är derföre af hufvudsaklig vigt att få frågan afgjord, och i detta hänseendet vore det bättre att ansluta sig till Utskottets förslag än att rent af säga nej till alla förslag. Men, mine Herrar, med denna fråga om möjligheten af hvitbetssockerfabrikens vidare uppkomst inom landet sammanhänger ovillkorligen frågan om frihetsår. Den talare, som så skarpt persiflerade detta förslag och ansåg att frihetsår ej vore behöfliga, nämnde dock, att hans egen jord vore af den beskaffenhet, att 10 år skulle åtgå för att bereda densamma till hvitbetsodling; och han bevittnade just genom detta påstående behovet af frihetsår, för att derunder få jorden beredd till hvitbetskulturen. Genom medgifvande af en sådan frihet af vissa år få nemligen de, som odla växten, tillfälle dertill bereda sin jord. De få derunder tillfälle att inlära kulturen af denna rotfrukt: de få tillfälle under tiden att afsätta produkterna till ett högre pris än som sedermera kan bjudas dem, och när de blifva vande vid kulturen och vinna rikare betskördar kunna de sälja varan för lägre pris än förut. Här är nämndt, att hvitbetsodlingen skulle lemna en så stor afkastning, att den betalte sig sjelf. Det kan vara sannt, när kulturen kommit i gång och jorden blifvit för densamma beredd, men dessförinnan är odlingen för- enad med så många och så stora svårigheter, att vinsten ej blir särdeles stor. Vid Landskrona sockerbruk har den med hvitbetor besädda jorden under de första åren efter fabriken uppkomst kostat 100 R:dr i rensning per tunland, och än i dag går rensningen till omkring 30 R:dr. I samma mån kulturen stiger och i samma mån folket vänjer sig att sköta hackan, så faller äfven brukskostnaden, och i samma mån blifver det också möjligt att till lägre pris afyttra varan samt då först med god vinst. Det har sagts af en föregående talare, att tiden ej vore inne att bevilja frihetsår, förrän man fick veta, om det skulle behövas. Jag tror mig hafva lagt i dagen behöfligheten häraf. Erfarenheten är redan vunen i detta hänseende. För öfrigt är jag fullkomligt ense med dem, hvilka anse, att man bör söka få hufvudfrågan — beskattningen — afgjord. För att under tiden kunna lemna någon trygghet åt dem som vilja uppsätta fabriker för hvitbetssockertillverkning, anser jag det vara af vigt att få frågan om beviljande af frihetsår afgjord; och man får förlåta mig, om jag tryggar mig vid den moraliska kraften af ett sådant beslut. Flere talare hafva sagt, att intet skulle vinnas genom ett sådant uttalande, men jag tror att detta härvid skulle verka betydligt mera än något annat.

Jag anhåller fortfarande om bifall till mitt förslag.

Grefve Hamilton, Henning: På det att ingen annan må erinra mig derom, vill jag börja med att erkänna, att, då vid sista riksdagen denna fråga förevar, och då, om jag rätt minnes, en lika lydande framställning, som den nuvarande, hade blifvit af Bevillnings-Utskottet gjord, jag yrkade afslag å densamma. Mina skäl härtill voro hemtade dels af den då förda diskussionen, men hufvudsakligen derifrån, att frågan var för mig alltför ny, att jag skulle vågat fatta ett beslut, som måhända kunde förqväfa en för landet vigtig näring. Frågan ställer sig nu för mig annorlunda, och jag ber att få redogöra för de skäl, som nu föranleda mig till ett annat slut än förra gången. Under loppet af innevarande år

har i Skåne öfverläggning egt rum emellan jordbrukare och kapitalister angående anläggning af fabriker för sockertillverkning af hvitbetor. Man har likväl strandat mot den ovisshet, hvori man sväfvat om vilkoren för en sådan fabriks fortvaro; och jag har haft bref från mer än en, som deltagit i frågas behandling, och som yttrat den mening, att, om man vill se hvitbetssockerfabriker uppstå, måste det på förhand vara afgjordt, om och i hvad man en beskattning å sådana fabriker i den närmaste framtiden är att emotse. Man har i denna skriftvexling också yttrat, att, om en sådan skatt skulle åsättas, som motsvarade t. ex. tullen å råsocker, så skulle, med fästadt afseende jemväl på de svårigheter, som hvitbetssockerfabrikationen har att bekämpa, såsom t. ex. att få tillräckligt materialier m. m., hela saken förqvävas. Vore förhållandet, att man genom ett afslag å Bevillnings-Utskottets förslag kunde för all framtid tillintetgöra detsamma, hade vi nu endast att pröfva huruvida det vore rätt, att hvitbetssockerfabrikationen skulle för alltid blifva utan annan beskattning än bevillning. Men förhållandet är icke sådant. Efter ett afslag skulle frågan utan tvifvel nästa riksdag återkomma. Jag tror därför, att det är så godt först som sist, att utreda den och ej skjuta den ifrån oss till en oviss framtid. Man har betraktat frågan ur rent statsekonomisk synpunkt, och ansett att man, ur denna synpunkt, icke kunde handla oklokare, än om man qväfde denna industri genom påläggande af skatt. Det är sammt, att det är oklokt, om man genom en öfverdrifven beskattning söker att hindra uppkomsten af hvilken löfelig industri som helst, men man får erkänna, att alla industrigrenar icke befinna sig i samma ställning, och då man lagt införseltull på råämnet för de öfriga sockerfabrikerna, har man redan, till fördel för statskassan, gjort från en i öfrigt godkänd statsekonomisk grundsats en afvikelse, som möjligen kan tvinga till en dylik i hvad hvitbetssockerfabrikerna angår. Man har äfven sökt slå an på våra känslor såsom landtbrukare, för att derigenom förmå oss att kasta frågan från oss, men i det hänseendet delar jag en talares yttrade åsigt, att vi icke här böra betrakta oss såsom representanter af särskilda yrken, utan tillse hvad som kan vara för landet nyttigt, äfven om det i någon mån vore mindre behagligt för våra egna kassor. I alla händelser kan jag icke anse mig befordra jordbrukets intresse genom att afböja en undersökning, ty för jordbruket är det en fördel om hvitbetssockerfabriker uppstå, och kan detta icke ske förr, än beskattningsfrågan erhållit en lösning, så måste det just vara jordbrukaren, som fordrar denna frågas skyndsamma upptagande. Jag tror emellertid, att man kan lägga alla dessa betraktelser å sido och endast se på sjelfva hvitbetssockerfabrikationen i och för sig. Till en början utgår jag då från den synpunkten, att uppkomsten af hvitbetssockerfabriker är nyttig för landet. Äfven om den inhemska sockerfabrikationen inom kort skall kunna stiga så mycket, att den fyller landets behof, skulle den visserligen icke, såsom en föregående talare förmenat, hindra jern- och trävaruhandteringen eller minska sädesproduktionen, hvilken sednare tvärtom, enligt min åsigt, skall stiga i den mån hvitbetsodlingen tager fart. Men om uppkomsten af dessa fabriker är gagnelig, måste jag fråga: Befordrar jag den genom att låta frågan stå på dess nuvarande punkt? Jag vet det ej af egen insigt, men jag måste i det fallet i främsta rum-

met tro dem, som sjelfve vilja anlägga fabriker. Deras omdöme ger mig stor anledning tro, att det närvarande tillståndet icke är gynnsamt, och att något måste göras, på det att man måtte komma ur det osäkerhetstillstånd, hvori man nu befinner sig. Jag kan dock ej ansluta mig till någon af de föreslagna skrivelserna, ty jag vill ej taga för afgjort, hvarken såsom Utskottet, att en skatt bör omedelbart äsättas, eller, såsom reservanten, att vissa frihetsår böra lemnas. Det är tvärtom just detta, som skall undersökas. Jag skulle således önska, att Riksdagen hos Kongl. Maj:t begärde dels en utredning om de åtgärder, hvilka från det allmännas sida böra vidtagas för att uppmuntra hvitbetssockersfabrikationen inom landet, och dels att i sammanhang dermed måtte tagas i öfvervägande om och huruledes en skatt skulle kunna påläggas, utan att hufvudändamålet förfelades. Jag vågar likväl ej framställa något förslag till skrivelse, ty af de tvänne förslag, jag vid denna riksdag gjort, har det ena fallit hos Kammaren och det andra hos Riksdagen, enär det endast af denna Kammar antogs, och jag antager således att ett antagligt skrivelseförslag helst bör komma från det Utskott, som behandlat frågan. Jag finner mig därför föränsläta anhålla, att Kammaren ville återremittera Betänkan det, på det att Utskottet måtte blifva i tillfälle föreslå en skrivelse i den af mig angifna syftning.

Herr Nordström: Ehuru väl allaredan ur flera olika synpunkter diskuterad och belyst, har frågan dock ännu en sida, som omedelbart hänfö rer sig till det egentliga motivet till den föreslagna beskattningen, och äfven synes förtjena någon granskning. Den motionär, som redan under nästföregående riksdag väckte och åter nu väckt denna fråga om beskattning af socker, tillverkadt af inhemska hvitbetor, har föreslagit, enligt Betänkandets ord, att denna tillverkning måtte beläggas med en skatt, som motsvarar importtullen å råsocker, eller, med andra ord, den förlust, som tillskyndas statsverket genom den förminskning i tullinkomster, hvilken vållas af den nu skattefria hvitbetssockertillverkningen i landet.

Endast i förbigående må här erinras om, att, då tillverkningen af inhemskt hvitbetssocker, likasom hvarje annan fabrikation, är belagd med bevillning efter inkomst, den samma lika litet som någon annan fabrikation kan sägas enligt gällande lag vara eller blifva skattefria. Af större vikt är att taga i öfvervägande grundmotivet till den föreslagna skatten. Detta motiv är hemtadt från vårt nuvarande importtullsystem, vårt s. k. frihandelssystem med vissa finanstullar. Under det man på ena sidan dels upphäft, dels betydligt nedsatt importtullen på de flesta artiklar, har man på den andra velat taga sin skada igen genom jemförelsevis högt stegrade importtullar på vissa artiklar i form såväl af råämne, som af fabrikat. Dessa s. k. tullkasseartiklar voro ännu för ätskilliga år tillbaka fyra, men äro, efter saltimporttullens upphäfvande, nu endast tre, nemligen tobak, kaffe och socker, uppgående i senare tider beloppet af importtullarne å dem till omkring 7,000,000 R:dr, eller något deröfver, och deraf på artikeln socker allena till emellan 3,500,000 å 4,000,000 R:dr (i brist för ögonblicket af officiella källor kunna siffrorna nu ej med noggrannhet preciseras). Också har förbruk-

ningen af socker inom landet visat sig vara i jemnt stigande, så att, då den, beräknad efter folkmängdens personal, på 1830-talet utgjorde omkring 4. den nu uppgår till omkring 10 skålpund för person. Socker, såväl som saltet, kan således numera sägas vara en nödvändighetsvara, och ingen anledning finnes till antagandet att förbrukningen deraf skulle minskas.

Utan tvifvel är således den på denna artikel inflytande importtull, och den betydliga tillgång för statsbehofvens betäckande, som densamma för det närvarande medför, något, som väl förtjenar att tagas vara uppå, och det så mycket mer, som man väl torde vara ense derom, att det stoiska mod, som erfordrades till att förverkliga den icke sällan hörda satsen, att all statsinkomst uteslutande borde grundas på direkt och omedelbar beskattning, väl ännu länge torde komma att i verkligheten sakna representanter. Men, ehuru sockerimporttullen är för statsbehofven af stor vigt, är det ock allaredan derigenom utredt och ådagalagdt, att sockertillverkning af inhemska hvitbetor bör beläggas med särskild skatt, eller att andra utvägar icke gifvas att ersätta statskassan hvad hon kunde förlora genom minskad importtull å socker, derest tillverkning och förbrukning af socker, tillverkad af inhemska hvitbetor, komme att utveckla sig i större skala?

Alla de sakkunnige män, som yttrat sig i frågan, och bland dem särskildt den man, som i Landbruks-akademien innehar en ledande befattning af stor vigt, hafva förklarad hvitbetsodlingen äfven i vårt land vara synnerligen egnad att höja jordbruk och boskapsskötsel genom den bättre kultur af jorden, som af denna odling skulle framkallas, äfvensom att den, en gång rotfastad, väl kunde framaktra hela vårt behof af råsockerämne. Den hörer således till de näringar, som enligt frihandels skolans åsikter borde räknas till de *naturliga* i vårt land och såsom sådan vara förtjent af uppmuntran; men att belägga denna näring med särskild beskattning vore ej att uppmuntra eller befordra densamma. Man skall naturligtvis här genast invända, att det icke är hvitbetsodlingen, utan tillverkning af socker ur detta råämne, som man på anförda skäl vill beskatta. Ja visst; men då god afsättning innebär en väsentlig uppmuntran för alla slags produktiva näringar, och då bland köpare af hvitbetsodlarens produkter sockerfabrikanterne skulle blifva de förnämsta, — till någon del dock äfven bränvin-fabrikanterne. — så skulle just denna inskränkning af konkurrerande konsumenter kunna hafva till följd, att den sockerfabrikanterne uti ifrågavarande afseende påförda skatt beqvämliken kunde af dem, åtminstone till betydlig del, kastas tillbaka på hvitbetsodlarne genom nedtryckning af prisen och vinsten på dessas produkter, och sålunda hämma, i stället för att befordra, denna af sakkunnige män såsom särdeles nyttig vitsordade jordnäringsgren.

Sjelfva principen för denna beskattning är dessutom numera ej förenlig med de grundsatser, efter hvilka i nyare tider vår inre ekonomi och vårt beskattningssystem blifvit ordnade. Jordbruket och jordfastigheterna erläggas, utom de efter mantal beräknade grundskatterna, skatt efter bevillning för inkomst; efter bevillning för inkomst beskattas likaså andra fastigheter och alla industriella näringar i speciellare mening; utom bergslagerna hafva numera ock masugnar, stångjärns- och andra jernsmidesverk blifvit befriade från dem i äldre tider påförda till-

verkningskatter af olika namn, och deremot taxerade till bevilning efter inkomst; detsamma är förhållandet med qvarn- och sågverk; och den nu föreslagna särskilda skatten för sockertillverkning af inhemska hvitbetor skulle således framträda såsom en verklig anomali, hvars anledning och grund alltså äfven borde sökas uti vissa anomala förhållanden. Hvilken denna grund är, derom har motionären och Utskottet meddelat oss upplysning enligt sina åsigter, och om hvad de i sådant afseende yttrat erkännes vara riktigt, borde väl ock på det hållet bote-medlet i främsta rummet sökas mot det onda, hvaröfver man klagat. Obestriddigt är, att, om rämnnet för sockertillverkning till bättre pris kan erhållas genom inhemska hvitbetsodling, än genom importeradt råsocker mot dryg tull, de sockerbruksidkare, som fortfara att grunda sin tillverkning på importeradt råämne, relativt komma att vidkännas förluster, så vida de ej vilja rätta sig efter de nya förhållanden, som nya elementer för en näringsbedrivande alltid och öfverallt inom näringslivet framkalla. Sådant borde dock väl ej få antagas i sig sjelft utgöra ett välgrundadt skäl för Staten, att söka hindra eller försvåra tillkomsten och utvecklingen af en erkänt nyttig jordnärings, som i så många andra afseenden kunde för landet medföra helsosamma frukter. Men, invänder man anyo, betänkom förlusten för Staten genom minskningen af socker-importtullen! Nå väl; är då denna förlust ohjelpig på hvarje annan väg? Det är just detta, som ännu icke är utredt, eller genom de af motionären och Utskottets framlagda skäl ådagalagdt. Hvad man nu kan inse, det är, att med en i större skala tillväxande sockertillverkning af inhemska hvitbetor artikeln *socker* i tulltariffen upphör att vara en tullkassartikel, eller en så inbringande finanstull, som hittills; men när artikeln salt först genom nedsättning och sedan genom upphäfvande af importtullen derå upphörde att vara en s. k. kassaartikel, eller ett vinstgivande föremål för finanstull, söktes ersättningen derför genom andra lämpliga bestämmanden af tulltariffen; och vid erinringen häraf frågar man sig då, om ej samma utväg till den befarade förlustens ersättande, åtminstone till en betydlig del, vore användbar äfven nu? En inregistreringsafgift för importerade varor har under denna riksdag, likasom redan under den nästföregående, varit till godkännande föreslagen, men blifvit af Utskottet mycket kort afstyrkt. Det kunde dock, vid ytterligare öfvervägande, hända, att deruti en utväg vore att finna till ersättande af den befarade förlusten, och, om ej i den, möjligen i andra partier af importtulltariffen: ty, att det alltför fria tariffsystem med sina s. k. finanstullar, som nu fått hos oss göra sig gällande, icke under alla förhållanden består proffet, derpå är, bland annat, just ifrågasatt angelägenhet ett bevis.

Någon allvarligare uppmärksamhet torde det härvid ock vara värdt att egna åt de ganska betydliga summor, som för det närvarande för sockerimport i allmänhet ärligen utgå, och inverkingarne af de besparingar derutinnan, som förädlingen af inhemska sockerämne kunde medföra. Och slutligen, efter hvilka grunder skall totalbeloppet af den nu ifrågasatta skatten bestämmas, och efter hvilka grunder på varande och blifvande sockerfabriker af inhemska råämne fördelas? Bestämmer totalbeloppet högre, än ändamålet — ersättning för förlust af sockerimporttull — kräfver, uppstår deraf en ny skatt, som i sjelfva verket ej

var afsedd, och skall fördelningen rättas efter den effektivt utrönta förlusten för hvarje år. blir inverkningsen deraf så mycket skadligare.

Så litet mogen för något slags beslut från Riksdagens sida visar sig, vid öfvervägande af allt detta, denna fråga i sitt nuvarande skick; och som aflåtande till Kongl. Maj:t af en skrifvelse med det innehåll, som nu blifvit föreslaget, och hvori saken till sin princip på förhand likasom godkännes, redan utgör ett beslut i förtid, så torde det förtjena att två gånger till betänkas, innan det fattas.

I en så vigtig angelägenhet, som den ifrågavarande, synes för öfrigt initiativet böra tillkomma Regeringen. Motionsrätten är visserligen obegränsad och oantastelig, och kan väl således äfven vid en kommande riksdag begagnas för att änyo framlägga denna fråga; men detta hindrar ej den allvarliga reflektionen att medgifva, att förslag till nya skatter och pålagor af hvad slag som helst med hänsigt till Statens behof rättast bör utgå från Regeringen, efter derät egnad mogen beredning. Det äligger ju Regeringen, i följd af grundlagen, att för Riksdagen framlägga på ena sidan Statens behof, på andra sidan sättet, huru de må kunna betäckas; men Regeringen har icke tagit något initiativ uti förevarande ärende; hon har icke, åtminstone hittills, funnit, att sockerimporttullen genom hvitbetsodlingen hotas med sådan minskning af påräknadt belopp, att förlusten borde på annan väg ersättas; och vid sådant förhållande tyckes det, som det ej vore lämpligt för Riksdagen i dess ställning till det skattdragande folket att, på grund af en enstaka motion, som till och med lemnar sjelfva sakfrågan outredd och ej ens har att bjuda på något till sina grunder utveckladt förslag, ingå med en anhållan till Kongl. Maj:t, att honom måtte täckas taga under ompröfning, huruvida icke den föreslagna nya skatten borde i stadgad ordning införas. Mina skäl för afslag på Utskottets hemställan har jag härmed haft äran anföra.

Grefve Mörner, Carl Göran: Då vid sista riksdagen fråga väcktes om skatt på tillverkningen af hvitbetssocker, hörde jag äfven till dem, som deri sågo ett försök till ingrepp i den frihet att efter eget behag sköta sin jord, som man här i landet varit van att i allmänhet tillerkänna hvarje medborgare. Jag stred dertill också då på deras sida, som yrkade afslag på det vid nämnda riksdag af Bevillnings-Utskottet framställda förslag. Frågan har nu åter framkommit; och man säger sig ur rättslig synpunkt försvara det förslag i detta afseende, som Bevillnings-Utskottet framlagt. För min del tror jag, att det egentliga försvaret för Utskottets Betänkande är att söka uti ett förhandenvarande nödtväng, ej från rättvisan i förslaget. Jag anser, att hvarje näring inom landet har grundadt anspråk att i fråga om beskattning blifva af Representationen lika behandlad med andra likartade; men detta sker ej, om man på en särskild näringsgren lägger en extra beskattning, som ej drabbar de öfriga. Såsom skäl för rättmätigheten af ett sådant förfarande i afseende å hvitbetssockerfabrikationen uppgifver man, att den råvara, som utgör materialet för denna näringsgren, skulle eljest undgå den afgift, som genom tullsatser blifvit bestämd för det utländska råsockret och att en förlust i inkomster såmedelst skulle tillskyndas statsverket. Men är då ifrågavarande råvara
den

den enda, med hvilken ett sådant förhållande eger rum? Jag kan ej tro att den värde talare, som nyss med så mycken värma försvarade Utskottets förslag, glömt att vi hafva tull äfven på tobaksblad och stjelk. Hvarföre har han ej då satt i fråga, att alla de, som här i landet plantera tobak, också skulle ihäggkommas med en särskild beskattning? Deri låge åtminstone något system och man vände sig då mot en ravara, som redan sedan länge producerats i landet. Men i förevarande fall inlåter man sig, såsom det vill synas mig, i strid mot väderqvarnar och bekämpar en industri som knappast ännu finnes till. För någon tid sedan ifrågasattes här införande af accis på cigarrer; men den ville Bevillnings-Utskottet alldeles icke höra talas om. Nu åter då fråga är om accis på en af vårt jordbruks produkter, finner Utskottet beskattningen vara på sitt ställe. Sådän kan understundom rättvisan vara!

Man har sagt, att det ej vore af någon betydighet om vi egde en hvitbetssocker-industri eller icke, ty om vi ej befattade oss med tillverkning af hvitbetssocker, så kunde vi egna oss åt något annat och genom vinsten af detta andra arbete betala vår ökade sockerimport. Jo skönt! Huru hafva vi hittills betalat vår import? Har öfver-kottet af vår arbetsvinst räckt till? Den värde talaren har råkat förbigå ett slag af import, hvarmed varuimporten till ej obetydlig del under den sednare tiden blifvit betald, nemligen med lån, beständiga lån. Nu äro vi emellertid ganska illa deran, ty den inkomstkällan har börjat att sina ut, och om några år kommer sannolikt en ändå svårare tid, då vi skola icke blott betala ränta å dessa lån, utan äfven börja att amortera sjelfva kapitalet; vi få då se huru pass lätt det blir att finna utvägar dertill. Det vore då icke så illa att hafva en blomstrande industri inom landet. Men vi hafva ställt så till att vår industri ej kan komma i något flor; och det här föreliggande förslaget är just icke egnadt att förhjelpa nu ifrågavarande slaget dertill. *En* sak fordras för all industri om den skall kunna komma sig upp, och det är säkerhet; den är för att så säga industriens livsvilkor. Men sådana äro stadgandena i vår grundlag, att enligt den kan en sådan säkerhet ej genom formliga beslut beredas. Den skulle därför vinnas genom Representationens sätt att gå till väga, men sådant har ej föregående Riksdagars förfaringssätt varit, att industriidkaren kan sätta förtroende till Representationen och lita på stabiliteten af dess beslut. Dertföre stå vi också på den punkt, der vi nu befinna oss. Brådstörtadt hafva vi gått till väga med förändringar, och oaktadt dessa förändringar icke sällan blifvit vidtagna under proklamerande att, sedan de blifvit beslutade, skulle en tid af stadga inträda, en respittid, hafva vi vid första tillfälle, som nästa Riksdag erbjudit, störtat oss ett ännu större steg framåt. Härigenom hafva vi rubbat förtroendet till Riksdagens beslut; och när vi nu lyckats få riksdagar hvarje år, hvilka kunna lika ofta efter behag ändra grunderna för beskattningen, finnes vidare ingen visshet för industriidkaren att ej rubbningar skola beständigt inträffa. Ingen klok man torde således våga bygga på förhållanden, som kunna vara underkastade så täta vexlingar. Häruti ligger kanske en af de största olyckorna af vår nuvarande ställning. Vi hafva sökt att i mycket efterlikna England; men England har vid behandlingen af frågor, som berört dess industri,

gått tillväga på helt annat sätt än vi. Detta land har visserligen årliga parlament, men man har icke desto mindre der exempel på att vid förändringar af tullsatserna å sådana artiklar, som varit af någon större betydhet, förändringen beslutits att verkställas så småningom under en följd af år; och har man till och med genom ett och samma beslut bestämt tullsatser å en sådan artikel för en tidrymd af femton år. Detta inträffade t. ex. i afseende på en artikel, hvars frambringande inom landet dock aldrig kunde ifrågasättas, nemligen thé. Der förfar man vid hvarje sådant tillfälle med den största noggranhet, och verkställer på förhand vidlyftiga undersökningar till utredande af den möjliga inverkan på landets näringar, som ett beslut kan antagas komma att medföra, innan man fattar detsamma; der har man också till följd deraf en helt annan tillit till ett fattadt beslut än här, hvarest man ofta efter den vind, som blåser för dagen, kastar om allt hvad som förut varit bestående.

Af det beslut, som Kammaren kan komma att fatta i denna fråga, väntar jag mig ej mycket, och tror ej att den föreslagna utredningen kan blifva af mycken fromma för hvitbetssockerfabrikationen. Men jag anser likväl det vara bättre, att de, som kunna umgås med planer att egna kapital eller omsorger åt denna fabrikation, må få veta att de ej hafva något att hoppas, än att de skola fortfarande sväfva i ovisshet. Jag skulle nästan vara färdig att säga att det vore bättre, om Bevillnings-Utskottet föresloge rent af förbud för hvarje odling af hvitbetor till sockerfabrikation. Då blef åt instone ingen narrad och man hade på rakaste vägen nått det mål, som Utskottet synes företrädesvis eftersträfvat, nemligen att konservera sockertullen. I denna sträfvan ligger i sjelfva verket hela hemligheten, ty i detta fall äro våra frihandlare ganska konservativa. För att emellertid få saken utredd tror jag att det kunde vara ändamålsenligt att en framställning till Regeringen gjordes. Såsom jag redan nämnt, väntar jag deraf ej någon fördel för den omnämnda fabrikationen, utan blott att en illusion skall blifva skingrad och Svenska folket få en drömbild mindre att hängifva sig åt. Då jag likväl icke anser något af de förslag, som i detta afseende här blifvit framställda, vara af beskaffenhet att böra antagas, emedan Utskottet förutsätter såsom afgjort just det som skall undersökas, nemligen om beskattning bör ega rum, och Grefve Hamilton väl antydt en skrifvelse i den syftning, jag skulle vilja biträda, men likväl ej sjelf formulerat något bestämt förslag, förenar jag mig med dem som påyrkat återremiss.

Innan jag slutar, anhåller jag att få yttra några ord om de föreslagna frihetsåren. En föregående talare har påstått, att frihetsår skulle vara olämpliga i fråga om hvitbetssockerfabriker, men att de dermed ej voro olämpliga för masugnar. För dessa sednare äro de likväl numera af föga betydhet, emedan frihetsåren hade afseende på det från masugnarne utgående tiondetackjernet, men denna beskattning nu mera icke ifrågakommer för nya masugnar, ehvad de anläggas inom eller utom bergslag. Frihetsår hafva för närvarande endast någon betydhet, då vid äldre masugnar inom bergslag ombyggnad eller större reparationer inträffa. På samma gång emellertid, som den värde talaren medgaf att frihetsår för nya masugnar ej på de äldre utöfvade något synnerligt inflytande, emedan anläggandet af nya masugnar sällan förekom,

tyckes han dock förutsätta, att en sådan mängd af täflande hvitbetssockerfabriker skulle komma att uppstå, att frihetsären för dylika nya fabriker skulle kunna menligt inverka på de förut befintliga. Den, som gjort sig någon reda för alla de omständigheter, som inverka på möjligheten af anläggandet af en sådan fabrik, och de svårigheter hvarmed ett dylikt företag i sin begynnelse har att kämpa, äfvensom för den tid som åtgår, innan jordbruket i orten hunnit taga den riktning att materialet för fabrikationen kan i nägorlunda tillräcklig mängd anskaffas, den fruktar ej att en sådan täflan skall hafva något menligt inflytande, om den ens kan tänkas såsom möjlig. Jag tror således ej, att den, som anlägger en ny hvitbetssockerfabrik, skall kunna, äfven om den nya fabriken åtnjuter vissa frihetsår, skada andra förut befintliga fabriker, som ej då hafva sådana. Deremot tror jag, att erfarenheten ofta nog visat, hurusom en äldre stor industriel anläggning, som redan uppnått en betydlig utveckling och är kapitalstark, förmått i sin uppkomst att qväfva hvarje ny dylik, och för detta ändamål understundom icke skytt under någon tid sälja sin tillverkning med förlust. Sådant har hänt och kan framgent komma att hända, så länge människorna behålla samma natur och böjelser, som de nu hafva och hittills haft. Långt ifrån derföre att jag skulle anse de föreslagna frihetsären otjenliga, tror jag i stället, att de äro ett för dylika fabrikers uppkomst nödvändigt vilkor. Anläggandet af en hvitbetssockerfabrik är i allt fall i vårt land ett så vågsamt företag, att jag ej tror, att vi behöfva befara att frihetsären komma att af synnerligen många begagnas.

Jag förnyar mitt yrkande om återremiss.

Grefve Ehrensvärd: I fall jag kunde tro, att det skulle intressera Kammaren att erfarå mina enskilda åsikter om beskattning genom accis, skulle jag kunna här utveckla skälen hvarföre jag ej älskar denna beskattning. Men som det skulle vara förmätet att tro, att Kammaren skulle intressera sig för dessa mina åsikter, må det vara nog att jag nämmer, att jag i principen är emot all accis. Jag kan derföre också lika godt först som sist nämna, att det ej varit de gaité de coeur som jag anslutit mig till Utskottets förevarande förslag, men att jag likväl på grund af sakförhållanden trott det vara min skyldighet att göra så.

Det är nemligen ett faktum som ej kan bestridas att det finnes en fabrik i landet, hvilken tillverkar socker genom att använda hvitbetor, och det är likaledes ett faktum att denna fabrikation på sednare tider tilltagit så, att densamma utöfvar ett visst inflytande på den del af Statens inkomster, som hemtas af tullen på råsocker. Här har redan blifvit anmärkt af en talare, att, enligt officiela uppgifter, tillverkningen af hvitbetssocker vid berörda, i närheten af Landskrona belägna, fabrik uppgår till minst 1,083,000 skålpund. Detta belopp finner man derigenom, att den mängd af hvitbetsirap, som enligt fabriken egen uppgift till Kommers-kollegium har under år 1866 tillverkats, nemligen 589,000 skålp. medelst en enkel regula de tri proportioneras mot den under vanliga förhållanden deremot svarande tillverkning af socker. Efter 10 öre på hvarje skålp. socker, få vi här ett belopp af 108,300 R:dr; och det är alldeles påtagligt, att Statens inkomster å råsockertullen genom hvitbetssockertillverkningen minskas med dessa 108,300

R:dr, en minskning som verkligen ej är så liten, att den ej förtjenar tagas i betraktande. Då det enligt § 40 i Riksdags-ordningen tillkommer Bevillnings-Utskottet att yttra sig öfver bevillningsfrågor i allmänhet och att beräkna inkomsterna af de särskilda bevillningarne, torde det äfven tillhöra Bevillnings-Utskottet att tillse, om dessa inkomster tåla vid att minskas. Utskottet har nu trots sig finna att en betydlig minskning deri skulle inträffa om hvitbetssockertillverkningen lemnades fri från beskattning, emedan en sådan frihet skulle verka derhän, att ett mindre belopp råsocker infördes, än hvad som annars skulle erfordras för att frambringa den kvantitet socker, som behöfves för förbrukningen i landet. Det är ingen fråga om att det ej skulle vara bättre om man kunde slippa all tull på råsocker, i hvilket fall någon accis på hvitbetssocker naturligtvis ej heller kunde komma i ifråga; men då Staten anser sig ej kunna undvara den inkomst, som härflyter af tullen på råsocker, är det väl både billigt och nödvändigt, att man söker utreda, huruvida Staten genom en accis på tillverkningen af hvitbetssocker kan återvinna hvad den genom samma tillverkning förlorar i påräknad inkomst af tullen på råsocker. Detta är också i sjelfva verket hvad Utskottet föreslagit. Utskottet har för öfrigt ej proprio motu framkommit med förslag om utredning af frågan om hvitbetssockerfabrikationens beskattning. Det har framkallats deraf dels att, sedan en vid förra riksdagen väckt fråga om skatt på hvitbetssockertillverkningen fallit, motionären i ännu vid denna riksdag förnyat sin framställning derom, dels ock att en aktad ledamot af denna Kammare framlagt ett nytt förslag i samma syfte, hufvudsakligen olikt det förra endast deri, att han förordat stadgandet af vissa frihetsår för hvitbetssockertillverkningen. Dessa två motioner hafva gifvit Utskottet anledning att taga frågan i öfvervägande och nödgat Utskottet att framlägga förevarande Betänkande. Såsom af detsamma synes, har Utskottet ej tilltrött sig att, för att så säga, på rak arm afgöra, huruvida hvitbetssockerfabrikationen bör beskattas eller åtnjuta frihetsår. Det må ej förtänkas oss ledamöter af Utskottet, att vi, i förkänsla af det bemötande som understundom och sednast i afton kommit oss till del här i Kammaren, då en högt ärad ledamot, på en af de främsta bänkarna, t. ex. funnit för godt att säga, att vi hvarken kunna eller vilja framkomma med något dugligt och nyttigt, hafva inskränkt oss till att vördsamt hemställa, det Riksdagen ville till Kongl. Maj:t öfverlemla frågans utredande, och samme ärade talare bör åtminstone ej misstycka, att vi i och med detsamma gifvit oss sjelfva samma vitsord, som vi för en stund sedan finga af honom, att nemligen vi ej voro i detta ämne sakkunnige. För att nu återkomma till den framställning, som Utskottet tilltrött sig att göra, så ber jag Kammaren godhetsfullt erinra sig, att den omfattar äfven frågan om frihetsåren och ej allenast den om beskattningen. Då Utskottet besvarar Herr Arrhenii motion, slutar nemligen Utskottet sin framställning med följande ord: »huruvida de hvitbetssockerfabriker, som komma att anläggas, böra medgifvas någon tids skattefrihet, på det uppkomsten af denna näring, om den för landet befinnes gagnande, ej må af beskattningsåtgärder motverkas, torde lämpligast blifva föremål för den utredning af beskattningsfrågan i allmänhet, som Utskottet anser behöflig och här nedan vill föreslå». Jag ber Herrarne lägga vikt vid detta, och tror att Ut-

skottet gått till väga med tillbörlig försigtighet, då det icke a priori afgör den frågan, huruvida hvitbetssockerfabrikerna *böra medgifvas någon tids skattefrihet eller ej*, utan anser hela frågan, både i afseende på beskattningen och frihetsären, behöfva en utredning. Och sedan Utskottet yttrat detta, förklarar Utskottet sig ej kunna förorda bifall till något af de framställda förslagen, utan hemställer »att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i underdänighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes genom sakkunnige personer låta undersöka och utreda i hvad mån och på hvad sätt tillverkningen af hvitbetssocker inom landet *lämpligen kan och bör* äläggas särskild beskattning, samt för nästkommande Riksdag framlägga det förslag i ämnet, hvartill en så beskaffad utredning föranleder». Det är i detta förslag ytterligare ett par ord, som jag ber att särskildt få betona, nemligen orden *lämpligen kan och bör*. I dem ligger i sjeifva verket en hemställan om beskattningens lämplighet öfverhufvud; och i frågan, i hvad mån och på hvad sätt sådan beskattning bör ävägabringas, ligger utan tvifvel innesluten den, om några vissa frihetsår skola i afseende å samma beskattning bestämmas. Om nu Kammararen bifaller detta Utskottets förslag, så inträffar ju ej något annat, än att frågan kommer under Kongl. Maj:ts pröfning, att Kongl. Maj:t måhända förordnar en komité af sakkunnige personer för densamma utredning, att denna komité till Kongl. Maj:t inkommer med betänkande i ämnet, och att Kongl. Maj:t slutligen inför Riksdagen framlägger resultatet af komitéens arbeten, och det förslag rörande beskattning eller icke beskattning, hvartill Kongl. Maj:t finner sig af omständigheterna uppkallad. Då förhållandet tydligen är sådant, förstår jag ej huru man kunnat framkomma med beskyllningen, att Utskottet velat qväfva hvitbetssockerfabrikationen i dess första uppkomst. Något sådant har aldrig varit Utskottets tanke eller mening, ty Utskottet har ej å-yttat något annat, än hvad det uttalat, nemligen att få en utredning af frågan. Utskottet har ansett det vara af vigt, att det ovisshetens Damoklessvärd borttages, som för närvarande hänger öfver denna näring, och detta så mycket mera som näringen innerligt sammanhänger med vårt jordbruk. Dessutom tror jag, utan att jag derföre vill träda de Herrars åsigt för nära, hvilka här yttrat sig företrädesvis såsom målsmän för jordbruket, att frågan derom, huruvida hvitbetsodling kan öfverallt i vårt land med fördel bedrifvas, för närvarande befinner sig på en sådan ståndpunkt, att äfven *den* mer än väl behöfver en grundlig utredning, och det just i jordbrukarnes intresse.

Här har under diskussionen blifvit yrkat, förutom bifall, dels afslag å Utskottets Betänkande, dels återremiss, dels ock bifall till ett annat skrifvelseförslag än det, som Utskottet framlagt. För min del måste jag vidblifva hvad Utskottet föreslagit, emedan detta förslag synes mig mera logiskt och för att så säga söker att ställa kyrkan midt i byn. Det andra skrifvelseförslaget lyder sålunda: »Riksdagen, som anser att hvitbetssockerfabriker böra under vissa till antalet bestämda år från det, då de blifvit anlagda, vara fria från särskild beskattning, vill hos Kongl. Maj:t i underdänighet anhålla, att Kongl. Maj:t måtte genom sakkunnige personer låta undersöka och utreda, om och på hvad sätt såväl nya hvitbetssockerfabriker efter frihetsärens slut, som äldre sådana fabriker kunna eller böra äläggas särskild beskattning, samt för nästkommande

Riksdag framställa det förslag i ämnet, hvartill en så beskaffad utredning kunnat föranleda». Då den värde motionären i detta skrivelseförslag först säger, att hvitbetssockerfabrikerna böra vara skattefria under vissa år, har han ju härmed redan sagt att fabrikationen skall beskattas, men föreslår dock litet längre fram, att Riksdagen ville anhålla att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda och undersöka, om fabrikerna kunna eller böra äläggas särskild beskattning. Det är detta som jag anser vara mindre logiskt än hvad Utskottet föreslagit, och som gör att jag ej kan biträda Herr Arrhenii förslag. Läser man Utskottets Betänkande i sin helhet, skall man för öfrigt finna, att det i sjelfva verket är föga skilnad mellan Utskottets förslag och det af Herr Arrhenius framställda, och jag tror derföre att de, som skulle vilja godkänna hans skrivelseförslag, lika väl kunde antaga Utskottets. För min del vidhåller jag detta och sluter mig derföre till dem, som yrkat bifall till detsamma. Hvad återremissen beträffar, så instämmer jag fullkomligt med en högtärad talare, att densamma ej tjenar till något; jag förstår verkligen icke huru man, på samma gång som man fränkänner Utskottet vilja, sakkänedom och förmåga, kan framkomma med yrkande att Utskottet skulle än en gång taga saken i öfvervägande.

Grefve Mörner, Julius Oscar: Jag ber att få yttra endast några få ord. Man har här såsom ett skäl derför, att denna sak borde snart afgöras, anført, att det hängde liksom ett Damoklessvärd öfver hvitbetssockertillverkningen, innan frågan blifvit afgjord, huruvida densamma borde beläggas med skatt eller icke. Jag kan ej begripa detta argument och det der svärdet tror jag existerar blott i inbillningen. Huru är nemligen förhållandet? Jo i ena fallet tillverkas hvitbetssocker utan afgift, i andra fallet belägges tillverkningen med en afgift af sannolikt tio öre på skålpundet, eller motsvarande den tull som för närvarande ligger på råsocker. Nu har man sagt, att om de, som ämnat slå sig på hvitbetssockerfabrikation, blott få visshet om huru förhållandet blir med skatten, så är det ingen nöd med dem, eller, med andra ord, att tillverkningen af hvitbetssocker kan bära sig äfven med beskattning. Vid sådant förhållande kan man väl ej påstå, att ovissheten, huruvida beskattning kommer att ega rum är något Damoklessvärd, som omöjliggör fabrikernas anläggande, ty, om man vid anläggningen gör sina beräkningar så, som om skatt funnes, blifver man icke bedragen om skatten en gång påläggas, fastän man åtnjutit en ökad vinst under den tid skattefriheten egt rum. Från denna synpunkt kan jag således ej se någon brådska med afgörande af beskattningsfrågan nödvändig.

Man ömmar här i allmänhet mycket för tullarne. Jag törs knappt yppa hvad jag tänker om dem. Skulle jag nu utveckla mina åsigter härom, toge jag måhända Kammarrens tid för mycket i anspråk, och yttrade jag mitt hjertas mening, skulle man måhända anse mig såsom en förtappad varelse. men, likagodt, i någon mån måste jag dock framställa mina åsigter. Ehuru icke prohibitist, kan jag möjligen begripa skydd-tullar, men icke rättsgrunden för finanstullarne. Visserligen urgamla och i närvarande stund ännu en nödvändighet, hvadän klander icke kan falla på någon styrelse derför att dessa tullar bibehållas, kan

man dock icke dölja för sig att de i sjelfva verket uppkommit såsom ett medel för de styrande att kunna öka sina inkomster, på ett sätt som de hoppades icke skulle så noga märkas af sjelfva folket. I äldre tider var föga skilnad emellan styrande och styrda; smänningom, allt som samhällets förhållanden mera förvecklade sig, uppkom ökad regeringsmagt, embetsmän i egentlig mening m. m., och i samma mån ökades äfven behofven af intrader, hvilka, beklagligen, dock icke alltid användes till folkens bästa. De, merendels små, direkta skatter, som utgått, förslogo icke vidare, och då påhittades många utvägar att skaffa medel, och ibland dessa var tullsystemet en. Huru verka nu finanstullarne? Jo förträffligt, om frågan endast är att skaffa penningar, men tungt och orättvist, om man efterser hvarifrån dessa penningar komma. Skadliga hafva dessa indirekta skatter äfven varit i det hänseendet, att statsutgifterna derigenom kunnat uppdrivas till en höjd, som med mera direkt beskattning ej varit möjlig. Kommer en gång den dag, att medlemmarne af en nation kunna rätt fatta sambandet emellan samhället och individen, så komma de äfven att fordra att förhållandena blifva öppna och ärliga, och då komma de frivilligt att direkt till Staten lemna de bidrag som erfordras, hvarigenom statsutgifterna äfven komma att bättre begränsas än nu sker, då dryga skatter, för den stora mängden omedvetet, utgå genom tullsatser, för hvilka köpmännen sedermera vid försäljningen hålla sig skadeslöse.

Hvad jag nu yftrat hör väl egentligen ej till saken i dag, men det är ett gammalt ordspråk, att orätt gjordt bär dålig frukt, och i allt det trassel, som denna fråga föranledt, torde vi måhända kunna se en sådan frukt af vårt finanstullsystem.

Hvad i öfrigt rör sjelfva saken, så lärer, efter hvad jag fått höra, Andra Kammaren hafva afslagit Utskottets Betänkande. Då så skett, kunna vi också gerna afslå det. Frågan har ju i alla händelser för denna gång gått till hvila, och då, på sätt jag nämnt, det ej torde vara någon så synnerlig brådska med dess afgörande, tror jag att ett bifall ej skulle gagna till någon ting.

Grefve Sparre: Jag lofvar att ej yttra ett enda ord i sjelfva saken. Jag ber blott att, då nu, såsom vi fått veta, Andra Kammaren afslagit Utskottets Betänkande, få hemställa till Kammaren hvad under sådant förhållande kan vara lämpligast att här företaga. De flesta talare hafva förordat en skrifvelse till Kongl. Maj:t, och hafva gjordt detta i fabrikanternes och jordbrukarnes intresse, på det att desse snart skulle få veta hvilken skatt som skulle påläggas hvitbetssockertillverkningen. Någon sådan skrifvelse blir dock nu ej af till följd af Andra Kammarens afslag å Betänkandet. Frågan blir då: hvad gagnar nu mest i detta afseende våra jordbrukare, antingen att besluta en sådan skrifvelse, som ej blir af, eller att förklara att Kammaren ej vill på förhand beskatta en näring, som ännu ej finnes till. Det synes mig som om en hvar, som ej vill afskräcka jordbrukarne från att egna sig åt en dylik näring eller qväfva densamma i sin linda, måste, han må för öfrigt hafva hvilka åsigter som helst, afslå det framställda skrifvelseförslaget. Jag förnyar derföre mitt yrkande om afslag å detsamma.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till Bevillnings-Utskottets förevarande Betänkande; dels af Herr Arrhenius, att Kammarén måtte fatta ett så lydande beslut: »Riksdagen som anser, att hvitbetssockerfabriker böra under vissa till antalet bestämda år, från det då de blifvit anlagda, vara fria från särskild beskattning, vill hos Kongl. Maj:ti underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:tt måtte genom sakkunnige personer låta undersöka och utreda, om och på hvad sätt, så väl nya hvitbetssockerfabriker, efter frihets-årens slut, som äldre sådana fabriker kunna eller böra åläggas särskild beskattning, samt för nästkommande Riksdag framställa det förslag i ämnet, hvartill en så beskaffad utredning kunnat föranleda: dels att Betänkandet skulle till Utskottet återförvisas, och dels slutligen, att detsamma skulle afslås.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Betänkandet, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, sedermera proposition på antagande af Herr Arrhenii förslag, då svaren utföllo med många nej jemte ett eller annat ja, vidare proposition på återremiss af Betänkandet, hvartill svarades nej, och slutligen proposition på afslag å detsamma, hvilken proposition besvarades med många så väl ja som nej; hvarefter och sedan proposition på bifall till Betänkandet förnyats samt med många ja och nej i blandning besvarats. Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Sedan votering begärts samt Kammarén, uppå Herr Grefven och Talmannens framställning, till kontraposition vid voteringen antagit afslag å Betänkandet, uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 10, röstar
Ja:

Den det ej vill, röstar

Nej:

Vinner Nej, afslår Kammarén detta Betänkande.

Omröstningen verkställdes; och rösterna befunnos vid dess slut hafva utfallit sålunda:

Ja — 37;

Nej — 33.

Föredrogs ånyo Bevillnings-Utskottets den 26 och 28 sistlidne Mars bordlagda Betänkande N:o 11, i anledning af väckt motion om ändring i viss del af Kongl. Förordningen den 20 Juli 1861, angående mantals- och skattskrifningarnes förrättande.

Grefve Ehrensvärd: Såsom Kammarén torde finna, är jag antecknad såsom reservant emot förevarande Betänkande. Jag har för min del ej kunnat biträda det förslag, som Utskottet här framlagt. Det har nem-

ligen förefallit mig, som om detta förslag skulle innebära en betydlig inskränkning i den rätt, som hvarje Svensk man och Svensk jordegare har att bestämma öfver sin mantalsskrifningsort. Till den i nu gällande författning uttalade princip: »att hvar och en skall mantals- och skattskrifvas, der han har eller, i följd af sitt vistande, bör anses hafva sitt bo och hemvist», finnes i samma författning gjordt ett tillägg, hvilket innebär en tillåtelse för personer, hvilka ega flera fastigheter, att sjelfve bestämma, hvarest de böra mantals- och skattskrifvas. Då nu mantalsskrifningen förrättas om hösten, lärer väl ej någon annan än den mantalsskrifne sjelf kunna bedöma, hvar han under det nästföljande året skall komma att bo och hafva sitt hemvist. Men enligt det förslag, som nu föreligger, skulle de af mig sist anförda ord ur författningen utgå, och derigenom nämnda rättighet borttagas; det skulle således öfverlemnas åt mantalsskrifningsförrättaren att bestämma, hvarest hvar och en, som hade flera fastigheter, skulle komma att bo under det nästföljande året, hvilket är orimligt. Förslaget synes mig innebära ett ingrepp i den personliga friheten samt dessutom medföra en betänkelig inskränkning i riksdagsmannarätten, hvilken är beroende af mantalsskrifningsorten. Jag tror det ej vara nödvändigt att inför denna Kammare vidlyftigare orda om detta förslags olämplighet, obillighet och hvars oantaglighet torde framgå af hvad jag redan haft äran yttra. Jag yrkar derföre också afslag å Betänkandet.

Många ledamöter hördes häri instänma.

Herr Petre: En föregående värd talare synes hafva vid ifrågavarande moment af mantals- och skattskrifningsförordningen fäst den betydelse, att detsamma innebure dyrbara rättigheter, hvilka borde noggrant värdas och ej på lätsinnigt sätt bortkastas. Utskottet har ej kunnat dela denna uppfattning och synes mig dertill hafva haft ganska goda skäl. Af Utskottets motiver framgår nemligen, att Rikets Ständer vid riksdagen 1859—1860 beslutat följande lydelse af det nu ifrågakomna momentet, nemligen: »och må den, som inom särskilda mantalsskrifningsdistrikter har egendom eller idkar rörelse, utan att hufvudsakligen vistas på en och samma ort, sjelf bestämma och uppgifva, på hvilketdera stället han vill låta sig mantalsskrifvas.» När Kongl. Maj:t sedermera afgjorde denna fråga vidtogs i redaktionen af nyssberörda moment bland andra den ändring, att i stället för ordet »vill» sattes ordet »bör», hvilket i betydlig mån inskränkt nämnda rättighet. Man har fruktat, att, genom borttagandet af ifrågavarande moment, skulle äfven tillfället att anmäla, hvar man sjelf önskade bli mantalsskrifven, upphöra, men derför lemnar efterföljande § 6 i författningen full trygghet. Deri stadgas nemligen, att hvarje husbonde skall vid mantalsskrifningen »till för- och tillnamn, födelseår och dag uppgifva sig och alla dem, som till hans hushåll höra, eiler i hans tjänst äro anställda» etc. Den ort hvarest en sådan uppgift lemnas måste ju äfven antagas vara den, der man sjelf anser sig böra mantalsskrifvas, och till en anmälan härom inskränker sig enligt min uppfattning den rättighet, som det ifrågavarande momentet skänker. Det är på grund häraf som jag tillstyrker bifall till Utskottets förslag. Vill man verkligen bibehålla rättigheten för

den, som inom särskilda mantalsskrifningsdistrikt har egendom eller idkar rörelse, att bestämma öfver sin mantalsskrifningsort, så synes det mig, att man borde oförändrad bibehålla momentets lydelse i Rikets Ständers ofvan omtalade förslag. Den förändring, som Regeringen deri vidtog, kan jag, som sagdt, för min del ej anse annat än som en inskränkning och i hvarje fall sakna önskvärd tydlighet.

Herr von Geijer: Bevillnings-Utskottet har föreslagit, att en punkt i 3 § af Kongl. Förordningen om mantals- och skattskrifningen skulle utgå, emedan den gaf anledning till en sådan misstyrdning af författningens stadganden rörande rätter mantalsskrifningsort, som egde man i vissa fall frihet att låta mantalsskrifva sig ä annan ort än der man bor. Några af reservanterne åter äro af den mening att §:en med sin nuvarande lydelse icke gifver anledning till en sådan misstyrdning, och att den omtvistade punkten fått sin plats i §:en, endast för att underlätta mantalsskrifningens förrättande och derföre gerna kan stå kvar.

För min del kan jag icke biträda hvarken Utskottets, pluralitetens eller bemälda reservanters mening. Jag kan ej finna annat än att §:en med sin nuvarande lydelse, — hvilken den fått efter det att Konungen gjort en väl behöflig ändring vid den af Rikets Ständer antagna temligen meningslösa redaktionen — tillerkänner den medborgare, som innehar fast egendom eller idkar rörelse inom särskildta mantalsskrifningsdistrikt, rättighet att sjelf bestämma på hvilketdera stället han vill låta sig mantalsskrifvas. dock endast såvida han har eller i följd af sitt vistande bör anses hafva sitt bo och hemvist inom *någotdera* af de mantalsskrifningsdistrikt, der han innehar fastighet eller idkar rörelse.

Men bör samma person inom ett distrikt, der han icke innehar fastighet eller idkar rörelse, skall han i det distriktet mantalsskrifvas. Så skall författningen tydas. Och jag har mig särskildt bekant, att en person, som egde en landtegendom jemte kontant kapital och var bosatt i stad der han hvarken innehade egendom eller idkade rörelse, ville mantalsskrifva sig på landtegendomen, men blef vid uppkommen process härom ålagd, alla instanserna igenom, att mantalsskrifva sig i staden der han bodde och hvarest han ock, i följd häraf, fick sig påförd bevillning efter 2 Art. och deraf beroende kommunalskatt, för sitt egande kontanta kapital.

Häraf synes att vissa af de olägenheter den af Utskottet behandlade motionen på visar, såsom följder af 3 §:ens nuvarande lydelse, existera blott i motionärens föreställning. Likaledes misstager sig motionären, då han tror att genom antagandet af hans motion skulle bortskaffas den nu existerande s. k. orättvisan, att en rik medborgare stundom *kan* vara fri från uttaxering af kommunalskatt till den kommun der han bor och åtnjuter fördelarne af ett med stora kostnader förenadt ordnad kommunalväsende. Ty antingen 3:dje § lyder som den nu gör, eller den ändras i enlighet med motionärens af Utskottet tillstyrkta förslag, måste det kunna inträffa, att en medborgare, rik som Kresus, men hvars rikedom består uteslutande af landtgods, icke kan, om han bor t. ex. i staden Linköping, der han icke innehar fastighet eller idkar rörelse, kännas skyldig att på grund af den bevillning honom påförts enligt 2:dra Art. betala ett öre kommunalskatt till Linköping, ändock han der är mantals-

skrifven. Jag kan ej uttänka mer än ett fall der, för hvad angår kommunalskattens erläggande, saken skulle ställa sig olika emot hittills, om 3 § ändrades i enlighet med Utskottets förslag. Det är det nog sällsynta fallet, att en person har fastighet eller idkar rörelse inom t. ex. 2:ne särskildta mantalsskrifningsdistrikter A & B och tillika har inkomst af kapital eller arbete. Om han bor och vistas i A, kan han detta oakadt nu bestämma sig för att i B erlägga kommunalskatt för sin inkomst-bevilling, derigenom nemligen att han väljer B till mantalsskrifningsort, hvaremot han genom den föreslagna förändringen skulle *hädanefter* vara pliktig mantalsskrifva sig i A och således der erlägga kommunalskatten för sin kontanta inkomst. Jag skulle tro att, när den föreslagna förändringen undanrödjer dylika mindre olägenheter, så medför den andra mera betydande.

En talare har förut antydt, hurusom den föreslagna förändringen torde lända till en betänklig rubbning af existerande förhållanden, i hvad angår medborgares rösträtt i kommunen äfvensom deras valrätt och valbarhet till landstings- och riksdagsman.

Jag ber att få bevisa detta genom ett ur verkligheten hemtadt exempel.

En af Skånes magnater eger och bebor en stor välbyggd landtegendom i Christianstads län, hvilken är utarrenderad; han eger en annan helt nära derintill belägen landtegendom i Malmöhus län, hvilken han har under eget bruk och der han är mantalsskrifven, och dessutom är han husegare i en af Malmöhus läns städer.

Han utöfvar en stor och gagnande verksamhet såsom stadsfullmäktig och landstingsman — allt i Malmöhus län, der han ock har valrätt till Riksdagens Andra Kammare.

Antages den föreslagna förändringen, måste han mantalsskrifvas på sin egendom i Christianstads län, och i och med detsamma kan han icke längre vara landstingsman i Malmö län, alldenstund han icke inom länet är mantalsskrifven, hoc est boende. I Christianstads län får han icke valrätt och valbarhet till landstinget; och valrätt till Riksdagens Andra Kammare är honom ock beröfvad.

Det vore väl, om man i stället för att göra sådana förändringar i förordningen rörande mantalsskrifningen, hvarigenom medborgares nu egande komunala rösträtt och deraf beroende valrätt samt valbarhet till riksdagsman betänkligt inskränkes, sökte hyfsa Bevillnings-förordningen derhän, att icke såsom nu är fallet och af mig under förra riksdagen påvisades, en hel klass af tjänstemän vid indelta arméen, med löner från afkomsten af de för gemensam räkning utarrenderade boställena, må befinnas i den exceptionela ställning att de, hvarhelst de bo i hela riket, icke kunna påföras någon kommunalskatt, i följd hvaraf de ej heller, såsom saknande rösträtt i den kommun der de äro bosatte, få valrätt och valbarhet till Riksdagens Andra Kammare, deras löneinkomster må vara huru stora som helst.

Jag afstyrker bifall till Bevillnings-Utskottets förslag.

Herr von Gegerfelt: I första momentet af ifrågavarande § stadgas, att en hvar skall mantals- eller skattskrifvas, der han bor eller, i följd af sitt vistande, bör anses hafva sitt bo och hemvist. I andra

momentet tillägges, att den, hvilken innehar fast egendom eller idkar rörelse inom särskilda mantalsskrifningsdistrikt, må sjelf bestämma och anmäla, på hvilketdera stället han bör mantalsskrifvas. Nu är frågan, huruvida det sednare momentet innebär någon inskränkning i det förra, så att den, hvilken innehar fast egendom eller idkar rörelse på flera ställen, får till mantalsskrifningsort välja en sådan, der han icke kan anses hafva sitt hemvist, eller om detta sednare moment skall tydas så, att den, som verkligen bor på flera ställen, får mellan dem välja sin mantalsskrifningsort. Utskottet synes hafva antagit den sednare tolkningen, nemligen att mantalsskrifningsrätt skulle anses inskränkt till de ställen, der man kan anses bo och hafva sitt hemvist. Jag vill ej inlåta mig i tvist med Utskottet om denna tydning. Tolkas momentet på detta sätt, har jag intet emot detsamma. Deremot torde det ej vara rättvist och billigt, att den, som bor på ett ställe och åtnjuter alla de fördelar, som bekostas genom de kommunalutskylder, hvilka utgöras derstädes, skulle hafva frihet att välja till mantalsskrifningsort ett annat ställe, hvarrest han ej ens har en skrubb att krypa in uti. Jag vet otaliga exempel derpå, att personer, som bo i städer, låta skattskrifva sig på andra ställen, der de icke under någon tid af året vistas. Att lagen i detta hänseende icke är tydlig, utan behöfver en förklaring, visar sig deraf, att den blifvit på olika ställen olika tolkad. En förklaring i detta hänseende tror jag dock ej vinnes genom Utskottets förslag att låta andra momentet i förevarande § utgå. Det ligger i sakens natur, att den, som verkligen bor på flera ställen men skall mantalsskrifvas blott på ett, bör ega rättighet att sjelf få välja detta ställe, liksom ock att den, som bor blott på ett ställe, ej bör hafva rättighet att låta mantalsskrifva sig på något annat. Jag får därför föreslå, att Betänkandet måtte återremitteras för erhållande af den förändring, att den valrätt, som efter andra momentet eger rum, måtte inskränkas till de fall, då en person har eller kan anses hafva sitt bo eller hemvist på flera ställen.

Friherre Raab, Adam: Jag vill endast fästa uppmärksamheten på en af de följder, hvartill Utskottets förslag skulle leda. Vi riksdagsmän äro till följd af vårt uppdrag skyldige att vistas här i Stockholm minst fyra månader om året. Mången af oss kommer genom denna skyldighet i den belägenhet, att han önskar flytta hit redan i Oktober, och han nödgas sedan stanna kvar till nästföljande Maj. Den, som gjort så, har således vistats i Stockholm under större delen af året och skulle följaktligen, enligt Utskottets förslag, vara tvungen att mantalsskrifva sig för det året i Stockholm. Äfven om riksdagsmannen icke sjelf bor här hela nämnda tid, kan det ju hända, att han nödgas eller vill sända sin familj hitupp redan föregående hösten, om han också icke sjelf kommer hit förrän i Januari. I sådant fall skulle han vara tvungen att mantalsskrifva familjen särskildt i Stockholm. Utskottets förslag länder således till orimligheter, och jag får därför yrka afslag å detsamma.

Friherre Sprengtporten: Jag har blifvit förekommen af åtskillige föregående talare och inskränker mig därför till att instämma med dem, som yrka afslag å Utskottets förslag.

Friherre af Ugglas: Jag har begärt ordet endast för att söka skingra ett påtagligt missförstånd, som framgick af yttrandet hos en värd talare, som tagit Utskottets förevarande Betänkande i försvar. Genom den af Kongl. Maj:t vidtagna förändring i Rikets Ständers vid riksdagen 1859—1860 afgifna förslag till ifrågakomma stadgande har ej någon inskränkning blifvit gjord i den valfrihet, som Rikets Ständer åsyftat, utan tvärtom en utvidgning. Detta framstår alldeles tydligt, om man läser paragrafen i sitt sammanhang och icke endast citerar den sednare delen deraf. Rikets Ständers berörda förslag lyder nemligen i sin helhet sålunda: »Med nedanuppgifna särskilda undantag skall enhver mantalsskrifvas der han bosatt är eller större delen af året sig uppehåller; och må den, som inom särskilda mantalsskrifningsdistrikt har egendom eller idkar rörelse utan att hufvudsakligen vistas på en och samma ort, sjelf bestämma och uppgifva på hvilketdera stället han vill låta sig mantalsskrifvas». Elter detta förslag var således regeln den, att hvar och en skulle mantalsskrifvas der han vore bosatt eller större delen af året sig uppehöll, och valfrihet fanns ej för någon annan än den, som icke hufvudsakligen vistades på ett ställe, hvilken lemnades rätt att sjelf välja sin mantalsskrifningsort. Då detta förslag inkom till Kongl. Maj:t, blef Kammarrätten deröfver hörd samt yttrade, att detsamma, enligt bemälda Rätts åsigt, innefattade en inskränkning i den valfrihet, som förut egt rum, hvarföre också Kammarrätten föreslog, att momentet skulle erhålla följande lydelse: »Enhvar skall mantals- och skattskrifvas, der han sitt bo och hemvist hafver eller större delen af året sig uppehåller; dock med iakttagande ej allenast att den, som å annan ort, än der han är boende, har fast egendom eller idkar rörelse, må sjelf bestämma och anmäla, på hvilketdera stället han bör mantalsskrifvas, utan äfven att den, som till eller före nästa fardag kommer att flytta till annat mantalsskrifningsdistrikt» etc. När nu Kongl. Maj:t pröfvade frågan, uteslöt Kongl. Maj:t orden »eller större delen af året sig uppehåller» och författningen fick derigenom den lydelse, som den nu har, eller: »Enhvar skall mantals- och skattskrifvas, der han har eller i följd af sitt vistande bör anses hafva sitt bo och hemvist. Härvid iakttages såväl att den, hvilken innehar fast egendom eller idkar rörelse inom särskilda mantalsskrifningsdistrikt, må sjelf bestämma och anmäla på hvilketdera stället han bör mantalsskrifvas, som ock att den, hvilken till eller före nästa fardag kommer att flytta till annat mantalsskrifningsdistrikt» etc. Valfrihet har således genom författningen lemnats icke allenast åt den, som icke hufvudsakligen vistas på en och samma ort, utan åt hvar och en, som på mer än ett ställe har fastighet eller idkar rörelse. Att ordet »bör», vid hvilket man här fäst sig, hvarken i Kammarrättens förslag eller i den af Kongl. Maj:t utfärdade förordningen afsetts såsom innebärande någon skyldighet, utan varit liktydigt med »vill», inhämtas bäst deraf, att Kammarrätten, som infört detsamma i sitt förslag till författning, i sina motiver till denna paragraf begagnat ordet *vill* och således användt begge uttrycken promiscue. Någon vigt torde derföre ej böra fästas vid detta ord. Enligt nu gällande författning eger således efter mitt förmenande en ovillkorlig valfrihet rum i afseende å mantalsskrifningsorten för den, som innehar fastighet eller drifver rörelse på mer än ett ställe. Utskottets förslag synes mig innebära en

ganska betydlig inskränkning i denna frihet, hvilken kan vara för individen ganska dyrbar men genom hvilken icke någon skada eller förlust tillskyndas Staten. Deremot erkänner jag gerna att i afseende på kommunala skyldigheter hafva på sednare tider svårigheter uppkommit derigenom, att personer, som haft fastighet på landet, men bott i stad, låtit mantalsskrifva sig på landet och derigenom undandragit sig att betala utskylder till staden, ehuru de varit i åtnjutande utaf alla af dess kommunalväsende uppkomna fördelar. Detta förhållande är utan tvifvel ganska olämpligt, men det torde böra afhjelpas på helt annat sätt än det, som Utskottet här föreslagit. Efter min tanke åtminstone bör man icke, för att möjligen förekomma att några kommuner skola gå miste om eu del af sina inkomster, vidtaga åtgärder, som ingripa i den personliga friheten. Jag vill ej upptaga Kammarrens tid längre, utan inskränker mig till att yrka afslag å Betänkandet.

Herr von Koch: Jag har blifvit förekommen af Friherre af Uggla och instämmer derföre med honom. Jag kan nemligen ej föreställa mig, att Kammarren skulle vilja inskränka den verkliga dyrbara rättigheten, att bestämma öfver mantalsskrifningsorten, som nu gällande författning under vissa förhållanden medgifver; och jag yrkar derföre afslag å Utskottets förevarande Betänkande.

Herr Bennich: Det är just derföre, att Bevillnings-Utskottet ansett, att den förändrade lydelse, hvilken Kongl. Maj:t vid ifrågavarande författnings utfärdande gaf åt Rikets Ständers förslag, innefattade en utsträckning i rättigheten att bestämma öfver mantalsskrifningsorten, som Bevillnings-Utskottet genom sitt nu förevarande förslag sökt att återföra ordning i detta hänseende. Det har nemligen blifvit i Bevillnings-Utskottet upplyst, huruledes personer, som vistades i stad och derstädes drefvo rörelse, låtit mantalsskrifva sig på landet, hvarest de egt en liten jordlott, på hvilken de dock ej bott, liksom äfven hurusom, å andra sidan, personer, hvilka haft egendom på landet, låtit mantalsskrifva sig i stad, hvarest de blott undantagsvis uppehållit sig såsom hyresgäster. Följden af sådana ordningar har också naturligtvis blifvit den, att man i mantalsskrifningsorten ej kunnat af dessa personers lefnadssätt sluta sig till deras större eller mindre inkomster. För min del tror jag, att Utskottet haft ganska goda skäl att söka inskränka denna valfrihet, och jag får derföre yrka bifall till Utskottets Betänkande.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till förevarande Betänkande, dels återremiss deraf och dels afslag derå, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Betänkandet, hvarvid svarades många nej jemte några ja, sedermera proposition på återremiss deraf, hvartill svarades nej, och slutligen proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Föredrogs ånyo och biföllos Lag-Utskottets den 26 och 28 sistlidne Mars bordlagda Utlåtanden;

N:o 18, i anledning af väckta motioner om ändring af lagens stadganden angående löftesmans ansvar för ingången borgen; och

N:o 19, i anledning af väckt motion om ändring i sättet för verkställighet af domar och utslag i skuldfordringsmål.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 26 och 28 sistlidne Mars bordlagda Utlåtande N:o 20, i anledning af väckt motion om upphäfvande af konsistoriernas rätt att missivera obefordrade prester.

Herr Hazelius: På frågans nuvarande ståndpunkt, och då den långt framskridna tiden icke torde medgifva någon vidlyftigare öfverläggning, är det icke att hoppas, att Kammarern skall fästa något afseende vid de stackars adjunkternes beklagansvärda ställning. Jag ber dock att få begagna tillfället erinra, att ingen Svensk tjänsteman är i en så beklaglig ställning, i afseende på sjelfständigheten, som adjunkten. En sådan obefordrad prestman har måhända lyckats att komma på en ort, der han trivves och befinner sig i skötet af en älskvärd familj, men ryckes då plötsligt genom en ukas från Domkapitlet bort från densamma och skickas till en annan ort. Han resignerar sig under sitt öde och söker att arbeta sig in i sina nya förhållanden, då han åter af domkapitlet vidare förflyttas till en tredje ort o. s. v. Hans oroliga kallelse är att på sina förmäns ordres flacka omkring från ort till ort i stiftet utan att hafva rätt att fästa sig någonstädes. Jag ber att i mensklighetens och den allmänna medborgerliga frihetens namn få be en hvar behjerta denna hans lott. Det är ganska sannt, att han i ett fall är måhända bättre lottad än mängen annan tjänsteman, nemligen deruti att han eger bröd för dagen samt alltid någon, fastän ganska måttlig, lön; men meniskan lever ej, såsom vi alla veta, blott af bröd, och den nämnda fördelen vinner han blott på bekostnad af den rättighet, på hvilken vi alla sätta det högsta värde, nemligen att ega sin frihet. Jag ber en hvar besinna, hvilken stor brist det är i våra författningar, att en ung prestman icke får åtnjuta samma rättighet som tillerkännes hvarje annan tjänsteman, att nemligen, sedan han tagit sin examen, få sjelf bestämma den ort, inom hvilken han vill utöfva sin verksamhet. Ty genom den oförnuftiga infödingsrätten samt den lika obilliga missiveringsrätten är presten icke blott förvisad till en viss ort, utan äfven till det bestämda ställe derinom, dit hans förmän behaga skicka honom. Han är i detta fall i en mycket ofördelaktigare ställning än militärpersoner, hvilka visserligen äro underkastade kommenderingar till en annan ort, men likväl aldrig såsom presten ålagd bosättning inom en viss familj. Jag skulle ej uppehålla mig vid denna fråga, då jag ej har något yrkande att göra, om jag ej hade den förmodan, att möjligen några af denna Kammares ledamöter komma att jemväl deltaga i det detta är sammanträdande kyrkomötet, till hvilket denna fråga egentligen torde närmast höra, och jag ber derföre, att, om här finnas blifvande ledamö-

ter af kyrkomötet, de behagade tänka på en sådan förändrad organisation af den s. k. missiveringsrätten, att något afseende måtte fästas på att höja prestens ställning öfver den tjenande klassen, så att han, liksom hvarje annan medborgare, finge mera än nu, sjelf välja sin verkningskrets, naturligtvis med afseende på församlingarnes behof. Detta skulle mera än något annat afhjelpa den så mycket öfverklagade prestbristen.

Herr Nordström: Jag vill ej ingä i någon närmare granskning af den siste värde talarens yttrande, utan ber blott att få fästa Kammarrens uppmärksamhet vid betydelsen af missiveringsrätten. Principen för densamma har i vår kyrka liksom i de flesta andra kristna kyrkor blifvit uppställd såsom en nödvändighet, om man ej skall nödgas motse möjligheten deraf, att gudstjensten eller själavården skall komma att under vissa tider ligga nere inom församlingarne. Presten måste vara till för församlingarnes skull och ej halva rätt att i främsta rummet tillse sina egna syften.

Jag har velat yttra dessa ord, blott för att bemöta de grundsatser som den siste talaren framburit.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utlåtandet bifölls.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet Stats-Utskottets den 28 sistlidne Mars bordlagda Utlåtande N:o 48, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning, bro- och hamnbyggnader samt kanaler, äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag, m. fl. dylika föremål.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet Banko-Utskottets den 28 sistlidne Mars bordlagda Utlåtande N:o 12, i anledning af väckta motioner om ändringar och tillägg i nu gällande lagstiftning angående hypothecksinrättningarne.

Slutligen föredrogs men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets den 28 sistlidne Mars bordlagda Utlåtanden:

N:o 1, i anledning af väckta förslag angående ändring i lagens stadgande om ränta; samt

N:o 2, i anledning af väckta förslag angående ändringar i lagstiftningen för enskilda banker.

Kammaren åtskiljdes kl. 11 e. m.

In fidem
O. Brakel.